

planinski vestnik

1 1966

VSEBINA :

NASTALA JE NOVA POT	
Leopold Stanek	1
DOŽIVEL SEM DAN V GORAH	
Tonček Strojín	3
PLANINSKI DOM NA JANČAH JE OBISKAL PRESEDNIK REPUBLIKE TOVARIS TITO	5
INTERMEZZO	
Ludvík Zorzut	5
STRMINE KLICEJO	
Zlatko Smerke	7
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE O HE TRNO- VO NA SOČI	16
OTROŠKA	
Tone Kuntner	21
VARNOST VARNOSTNIH SMUŠKIH VEZI	
Francé Avčín	22
V SPOMIN PLANINCA IN BOTANIKA TO- MINCA	26
TE NI —	
Leopold Stanek	27
POČAKAJ, SONCE, POČAKAJ ZA HIP!	27
STEZE Z GORA	28
DRUŠTVENE NOVICE	32
NOVICE IZ SOSEŠČINE	33
ALPINISTIČNE NOVICE	36
IZ PLANINSKE LITERATURE	39
RAZGLED PO SVETU	41
OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1965-66	48
NASLOVNA STRAN: SMUČARJI NA POTI PROTI KRNU — Foto Albert Sušník	

PRILOGA:

SNEG, SONCE IN SAMOTA
Foto: Lojze Steblaj

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slo-
venije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor.
Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik:
Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Clane-
ke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza
Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slo-
venije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon
312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo
dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji,
oglasilni razvidi naslovov / Tiska in klišeje izdeluje
Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naroč-
nina je din 1500.—, ki jo morete plačati tudi v štirih
obrokih (naročnina za inozemstvo din 2500.—) / Te-
koči račun revije pri Narodni banki 503-608-10 /
Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinske-
ga vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega
vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi
črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo
pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročé Upravi
do 1. decembra za prihodnje leto.

poštšina plačana v gotovini

planinski vestnik

januar • letnik 66.

65 let SPD - Ruše 1901 - 1966

OD
PODRAVSKE
PODRUŽNICE
SLOVENSKEGA
PLANINSKEGA
DRUŠTVA —
PIONIRSTVA
PLANINSTVA
NA
POHORJU,

DO
DANES —
ORGANIZIRANE
MNOŽIČNOSTI
PLANINSTVA
V
MODERNI
CIVILIZACIJI

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije

Nastala je nova pot

Leopold Stanek

Svoja pota imajo otroci, zaljubljeni in samotni hodci. Sami so jih shodili. Kot v pravljici: Nekoč je nastala nova pot... Obstaneš in razmišljaš, čemu neki je nastala, ko je bila komaj dva sežnja stran od nje že dobro uglajena steza. Nemiren človek pa se ne zadovolji z dosedanjim, išče si nova, svoja pota. Tako — se zdi — življenje le napreduje, čeprav se nova pot neštetokrat križa in prepleta s staro. Je v tem napredku up in tolažba bivanja?

Nastala je nova pot —

»Ko lani sem tam mimo šel« — je še ni bilo. Opazil sem jo šele letošnjo pomlad: krivuljasto, vijugavo, poljsko stezo med majsko travo na sončni senožeti. Nemara je bila že prej, a je v visokem rastju nisem razločil. Ne, ni je bilo, saj sem večkrat oprezoval, kako bi

se na dnevnih sprehodih izognil pešačenju naokrog po prašni cesti. Tudi smer sem moral spremeniti, ker ni bilo naravnice: namesto po lagodni bližnjici sem ubiral pot po nekoristnem ovinku. Ceste delajo ovinke, steze so krajšnice.

Nastala je nova pot —

vedno sem si je želel. Zdelo se mi je nemogoče, da bi se pot iztekla pri teh nizkih, s slamo kritih kočicah, če sem hotel obdržati smer za cilj. Če pot pripelje do hiše, mora peljati še naprej, dalje od nje. Ne more biti poti samo z ene strani, z druge pa bi bila domačija zaprta svetu. Če je doslej ni bilo, pa nastane nova pot.

In je nastala —

mogoče nekoč pod tajnimi stopinjami kurirjev, mogoče pozimi v visokem snegu, ko je po ovinku predaleč k sosedu v vas, na zimski večer ali na pomoč v stiski ob smrti ali rojstvu. Ali k dekletu pod okno; fant je v deviški celec vtisnil prve stopinje — tja grede težko, nazaj že laže — za njim so jih polagali drugi, da je nastala shojena gaz. Pozimi še brez škode za travnik ali njivo.

Steptana in poledenela je potem počasneje kopnela kot snežna odeja ob njej. Začrtana je ostala še v mrzlih jutrih zgodnje pomladi, ko so hiteli po njej delavci v tovarno, najprej po snegu, potem po rjavi prsti. Zdaj je tu — ali je aitiološka pripovedka uganila pravi nastanek nove poti?

Iskrena novoletna voščila

vsem naročnikom, sodelavcem, poverjenikom, društvom, upravnim odborom, članom planinskih društev in vsem ljubiteljem gor!

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo in uprava
Planinskega Vestnika

Iz bohinjkega smučarskega raja: Viševnik nad Konjščico

Nastala je nova pot —

ozka je, za hojo vstric ni primerna, parček mora v gosji red, a vabljiva, vselej brez prahu in nevarnosti — nobenemu vozilu ne ustreza, usodnih prehitevanj ni, srečanja so redka. Kako da ni ravna? Kot ravnilo? (So sploh takšne poti?) Kot pijana je, oklevajoča, razmišljujoča — se pešču nemara ni mudilo? Kdo razvozla slog prvega nogopisca!

Nastala je nova pot —

nič več ne bodo zalegle pregraje iz trnovih vej in protja — ni tako širokih pregraj, da bi je noge ne obšle —, za napise o prepovedani poti bodo hodci nepismeni. Soseska bo šla v boj za »staro pravdo«, češ, od nekdanj so vaščani hodili tod... Zares, od davna so otroci mendrali bujno zelenje — to še najrajši —, se skrivali v visokem klasju brez čuta za škodo, že kdaj so si bitja iskala bližnjice skozi goščo, iz teme proti svetlobi, iz nižin na vrh. Svoja pota si utirajo mravlje, gamsi in srne, divji lovci in tihotapci. Domove veže mreža

pajčevinastih niti, potrebnih in manj potrebnih — kaj se boš torej gnal za pravico svoje zemlje in šopa trave? Že zaradi sosedstva in ljubelega miru voljo ne! Sožitje miru je vse. Nastala je nova pot —

in z njo nova pravica. Ostala bo: božale jo bodo bose noge grabljic in žanjic, hitečih na delo, tačice domačih živali, vanjo se bo vtisnil delavčev in kmetov škorenj. Ob njej bodo cvetele bujnice in lepotke, zvedavke in kilmavke, pogledmec in dišeček. Po njenem mehkem ilu bodo brzeli bežci in migotci, prepašančki in ritci. In kako bi poimenovali njo samo? Pot ljubezni? Steza modrosti? Samohod? Ali samo Hod?

Nastala je nova pot —

šolarji smo si krčili zanjo ledino in grmičje, gozdne in domače živali si shodijo svojo pot, tudi človek v boju za novo podobo sveta si vedno znova nadeluje lastno pot. Veselim se slednje nove poti kot otrok igrače, izdaš, pokažeš jo samo najzaupnejšemu prijatelju.

Nastala je nova pot —

Foto Albert Sušnik

Zapomnil si jo bom, ne bom je več zgrešil. Upam, da je ne bo prerasla bujna divjina. Potem bi jo moral iskati kot gozdovnik ali iz ptičjega leta. Jo bodo čez kmetovo poletje prepregli z rabudom: In bo treba znova čakati na belo odejo, ki pod seboj vse izenači? Vse izravna?

Nastala je nova pot —

Včasih se zazdi, da je na zemlji poti že več ko dovolj: vse je prepreženo kot telo z ožiljem in živčevjem. Podobno se zazdi človeku ob navalu nenadne misli, da je v življenju, v svetu znanosti, tehnike in umetnosti že vse do kraja dognano (je to trenutek obupa?). Pa si zopet priča čudežu: še vedno je bil in je prišel čas, ko se je pojavil človek genij in kar mimogrede odkril — ali na novo odkril? — velike stvari, ki so se potem zdele za čudo preproste (so to trenutki upa?) — in nastala je nova pot!

Svoja pota imajo otroci, hodijo jih iznajditelji in odrešeniki sveta.

Tudi jaz in ti si utirava vsak svojo, o človek!

Doživel sem dan v gorah

Tonček Strojín

Julijska vročina v pisarni. Spisi. V pisarniško sem žalost zakopan. V soboto me zvabi v gore. Šele zvečer, da ni vroče.

Večerni gorenjski vlak. Delavci, uslužbenci se vračajo k družini. Sobota zvečer. V kotu je zaspala kmečka mamica. Dnevni napor ji je zatisnil trudne oči.

Jesenice. Neonske luči osvetle zgaran kovinarjev obraz, ki vstopa. Dnevna izmena je mimo. Zdaj se vrača, v Mojstrano, Martuljek, kdo ve? Ni besed, ni pogovora. Iskre letijo v gluho noč...

Kranjska gora. Izstopim sam. Sredi vasi brle svetilke in v hotelu »Prisank« še igra godba. Pol enajstih je.

Cesta na Vršič me potopi v noč. V grapi šumi Pišnica. Ni lune, ni zvezd.

»Erika« spi. Ovinke pod Mihovim domom presekam. Okoli ruske kapele je mir. Večni mir tudi njim, ki jim je bil ta kraj njih poslednji svet, obup in trepet.

Potem me spet sprejme cesta, utrujenega in prašnega. Koča na Gozdu je samo molčeča kopa. Pod nogami škriplje pesek, v prsih poskakuje srce. Od Vršiča sem potegne sapa. Veter noči se prilepi na čelo.

Potem izza Škrlatice posveti luna. Hip nato se nad Prisojnikom prismejejo zvezde, velike in utripajoče. Nočni veter je pregnal vela noči.

Posedim na kamnu. Ne vem koliko časa. Jem in gledam. Šele mraz me požene dalje. Glej, luna je obšla že del poti. Mesečina sveti skozi Okno in Prisojnik je velika, črna hiša. Ni ključarja, ki bi odprl to lepoto za tiste, ki spijo v dolini, njim, ki so jim gore nepotrebno zlo. Prav jim je.

Za Špikom se rdeči jutro. Pred Erjavčevo kočjo se v vetru pogovarjajo macesni. V je-

dilnici si izberem ležišče. Z zoro nastajajo-
čega dne zatisnem oči...

Ob sedmi uri me prebudi govorica. Planinci,
ki so prespali lepote jutra.

Transverzala proti Špičku me sprejme v var-
stvo. Ne morem, da bi te ne fotografiral, Bav-
ški Grintavec.

Ob stezi se je razraslo drevje. Macesnove ve-
jice božajo lice. Studenec ob poti — pravo
razkošje. Šampanjca bi ne bil bolj vesel. Vro-
čina treperi po vrhovih smrek. Zrak je poln
brenčanja žuželk.

Na rododendronovih strmali pod kočo me
daje nočna hoja na Vršič. Pa tudi vročina.
Pločevinasta strehica, kje si?

Tako si sam, stari oskrbnik, tu. Samotarsko
resen kot gore okoli tebe. Tvoje kretnje so
slovesne, ko točiš hladno tekočino. Roka
hvaležno grabi, telo pohlepno sprejema vase.
Kam sem že namenjen danes? Jalovec. Le
pojdi, daleč je še vrh.

Klini in žice me dvigajo više. Sonce v hrbet
in skala sta tovariša. Samota, samota. Višje
gori na strmini zarožlja kamen. Živo bitje —
človek. Meni in goram brat! Kaj išče tod, kaj
iščem jaz?

V srečanju oči in pozdravov je potrditev.
Na ravnici pod vstopom v južno pobočje Ja-
lovca počivam. Ne dolgo, kliče me gora.
Jalovec! Vertikala je tvoja pesem. Klini in
vrvi so moje upanje, razgled je vaba in tvoja
lepota je naša ljubezen.

Zastani pero, ne opišeš vsega, kar čutiš. Ne
slutiš obzorja svojih moči, vedrine oči in srca.
Na vrhu sem! Ves svet je globina; vse raz-
sežnosti imajo svoje obzorje in vsi robovi
svojo senco. Sonce se upira v dolino, ki raste
v višino:

tja, kjer so skale edino poživilo,
tja, kjer se v jasnih dneh prebada sinjina,
tja, kjer so strele izročilo neba,
tja, kjer je padajoče kamenje edina ura živ-
ljenja na gori,
tja, kjer sta molk in tišina še lepota nedo-
taknjenelega sveta in
tja, kamor se umakneš pred vso zasitljivostjo
doline.

Vse to preišljuješ, preden se tiho obrneš in
odideš nazaj v dolino. V Tamar, v Trento ali
kam — vsepovsod.

Izberi si srce, kam ti je ljubše? Vem, težko
je izbrati.

Grem v Tamar. Ne skozi ozebnik, izza Goli-
čice za spremembo. Plezanje navzdol nad
krnico je zračno. Sonce dobiva vročino, skale
žerjavico. Nahrbtnik je svinec in noge gumi.
Sonce in žej v steni. Globina se dotika mo-
jega sveta...

»Ne morem nazaj!«

Moj svet je samo globočina. Vsi stopi — ver-
tikale!

Naenkrat pleza navzdol zame nima svoje nak-
lonine in resničnosti. Je kakor žareča igra,
kakor bolečina brez ostrine, kakor ljubezen
zanosa.

»Gora, ne končaj mi poti!«

Prepad je hipnoza, edina zadonitost je tež-
nost. Vse stvari zmorejo to pot! Le jaz se
upiram. Sam.

»Volja, izberi moč, srce, umiri kri!«

Ko minejo ure v minutah, stopim na polico.
Čez čas me sprejme snežišče pod steno. Iz
snega slezi snežnica. Hladna voda — prija-
telj!

V konservno škatlico tinkajo vodne kapljice.
Po robah nad krnico se pode oblaki. Mir plava
nad Trento.

Počivaj še ti srce v sončni dan. Zaslužilo si
ga. Zaželi si piva in tople juhe. A skala pod
tabo ni tamarska trata, skromna snežnica in
bučeca Nadiža, za gostilniški prt je le sinje
nebo, gost in oskrbnik pa si sam v eni osebi.
Kako malo potrebuješ, človek, da si srečen!
Dovolj fantazije. Smuknem čez Jalovško škr-
bino in — hop na sneg. Nato spet kamenje
ozebnika. Brr! Zdaj sem te zasovražil, skala.
In še sonce v hrbet!

Noga ne verjame očem, da je v dolini. Pot
med grmičjem — senca. Pred kočo sedijo —
avtomobilisti. V kozarcih se iskri, ta rdeče,
ta belo... Ožgan, preznojen, utrujen se ozrem
v Jalovec.

Taki se vračamo iz Julijskih Alp, da se pred
kočo ob spominu na gore še enkrat ozremo
vanje.

Svojo zgodbo sem povedal ljudem, ki so se-
deli in se mi — smejali. Ljudem pred kočo
v gorah, ki naj bi bili taki kot ti in jaz.

Moja miza za kosilo in večerjo hkrati zato ni
miza v koči, ampak trata pod koščato smreko
ob vodi.

Na poti do železniške postaje stopam s poti
— avtomobilom.

Doživel sem dan v gorah. In ti bralec, človek
gorá ali doline, doživi to berilo danes v spo-
minu in jutri na gorah.

Planinski dom na Jančah je obiskal predsednik republike tovariš Tito

Planinski dom na Jančah je dne 19. septembra 1965 bil zavetišče udeležencev mladinskega orientacijskega pohoda. Vreme tekmovalcem ni bilo naklonjeno, saj je ves dan deževalo, kljub temu pa so mladinci, člani planinskih društev, svoj program izpolnili vestno.

Po težki in utrudljivi hoji so premočeni in trudni posedli v prostorih doma, nekateri pa so polegali k počitku, toda ne za dolgo. Zvedeli so, da obišče njihov dom na Jančah predsednik SFRJ maršal TITO.

In že je v prostorih doma zašumelo. Predsednik TITO se je pristrčno pozdravljen zanimal

za uspeh pohoda in za življenje mladincev. Pogovarjal se je tudi z ostalimi gosti v domu. Bili so domačini, starejši kmečki gospodarji, ki niso nikdar mislili, da bodo lahko v svojem domu in kraju pozdravili predsednika države. Mladi planinci in domačini so pripravili uglednemu gostu skromno darilo, jesensko cvetje in gobe ter prijazen domač nagovor, s katerim so izrazili svoje veselje nad obiskom maršala Tita in njegovega spremstva: so-proge Jovanke, predsednika skupščine SR Slovenije Ivana Mačka in Mihe Marinka.

PD Litija

*V belem snegu temna lisa leze po grebenu
z Malega že na Veliki. — Joj, pošast z obeh strani!
Aljažev stolp, kje si? Hudiča, res? Te ni?
Prikazen móta se že na temenu.*

Ludvik Zorzut

Intermezzo

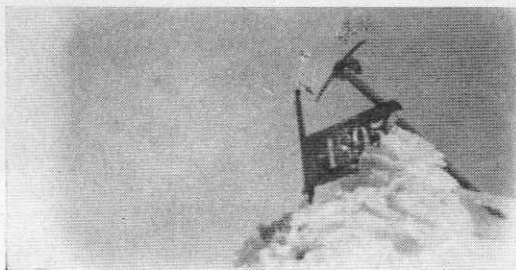
(Ob sedemdesetletnici
Aljaževega stolpa)

*Zastav'ca zdrámljena izpod odeje
mežikne v dan: Kdo si motilec gorskega mirú,
da Stolp, naš Stolp vznemirjaš v zimskem snú?
Kdo si? Vedomc? Zlí duh? Da bes te zmleje!*

*Juhú! Juhú! Že beli mož drčí niz-dol, niz-dol...
Pred njim, za njim čez skale gamsi se podeči!
Pred njim, za njim plazovi v Kredarco grmeči!
Triglavskega bogá zamaja se prestól.*

*Z nebá snežinke prihité: Kaj se godí pri vas?
Aljažev stolp — zanosno miren —, da je sprožil plaz?
Vihar snežén. — Jih slišite, božanske melodije?
Zastavca k Stolpu spet se pod belo odejo skrrije.*

*Je v Tebi še, Triglav, moč večnega strahú?
Juhú! Juhuhú!*

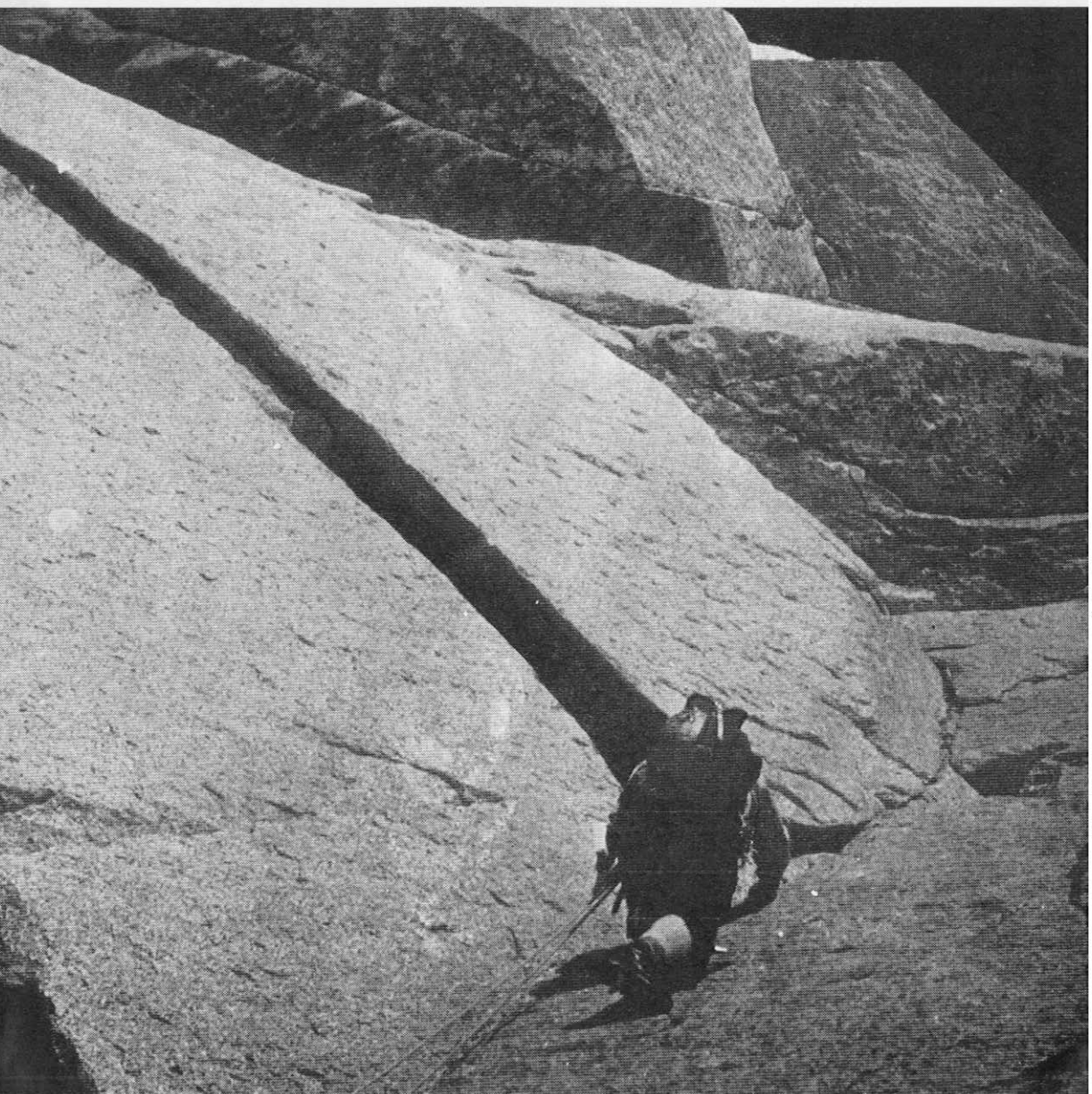

P. S. Kdo ima še takšne zimske »intermezze«, kakor jih je imel pok. France Setničar iz Gorice, ki je objemal pod-sneženi Aljažev stolp in poljubljjal njegovo častljivo za-stavico 1895?

Strmine kličejo

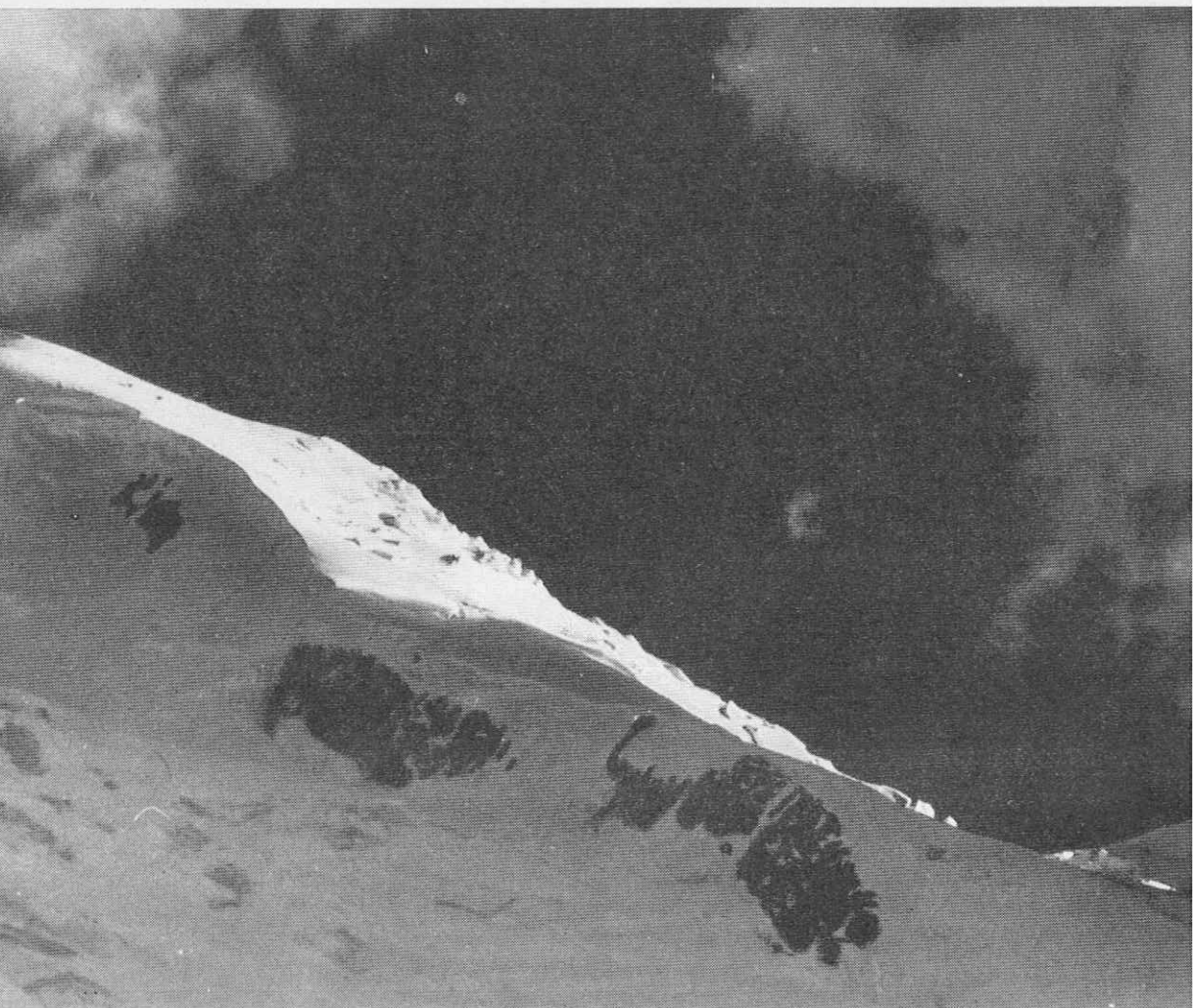
»Ta planinski ambient je ustvarila narava, kakor da se je igrala z arhitekturo, prizori in barvami in se je harmonija združila s fantazijo.«

◀ Pojdite za trenutek z nami v ta svet tišine, čudežnega miru, skladnosti in lepote. Vse je v tem svetu mirno in tako nenavadno. Ni tu žarne poletne svetlobe ne pisanih jesenskih barv, zamrl je šepet narave, dih življenja je zamrznil v kristalno solzo. Ta navidez mirna narava učinkuje kakor galerija, v kateri je umetnik ustvaril najlepša in največja svoja dela, nešteto čudovitih skulptur v ledu in granitu, na tisoče oblik iz bajeslovnega sveta. Ali je tedaj čudno, če ta večna zima med velikanskimi vrhovi — ta hitri umetnik v kratkem času pretvori običajen vrh v izsek davne preteklosti.

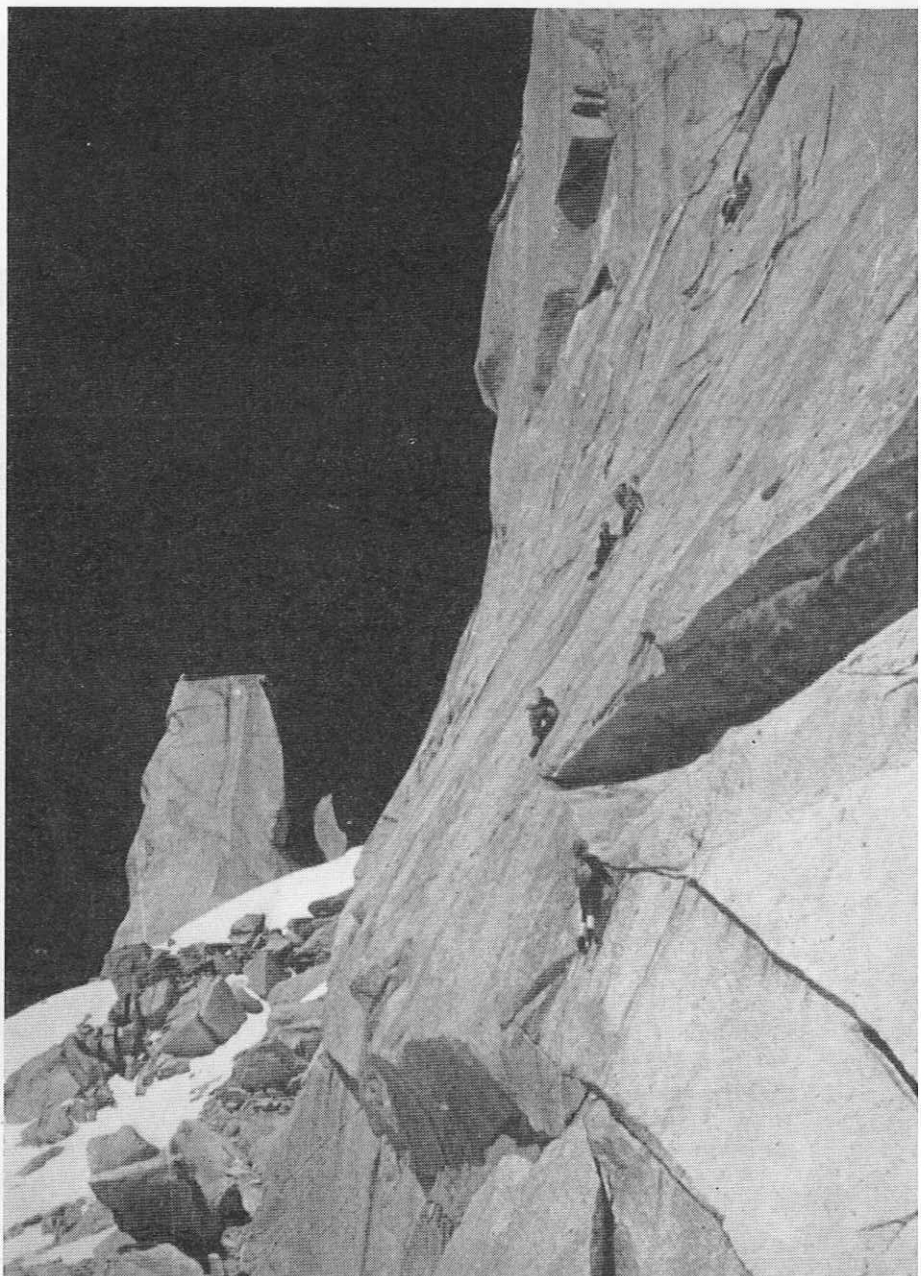
▼ Jutranji svit nosi v sebi vedno neko presenečenje. Včasih pride tiho kakor po prstih. Jutro se prebudi čisto belo, mehko. Strme ledene strmine zadovoljno dihajo pod toplo snežno odejo, granitni stolpi se šopirijo v novih belih ogrinjalih, narejenih po zadnji modi. Vrhovi, ledeni pragovi so nakošatili glave pod kučmami in čeladami čudnih oblik.

◀ Ljubim taka mehka jutra v tem svetu velikanov, sten in ledenih pragov. Vabijo me iz koč, iz bivaka, igram se skupaj z njimi. Ponoči sanjam o stenah, ki so dobile krila, o grebenu, ki je zrasel do neba, in velikem začaranem vrhu, ki je nastal pred kočo.

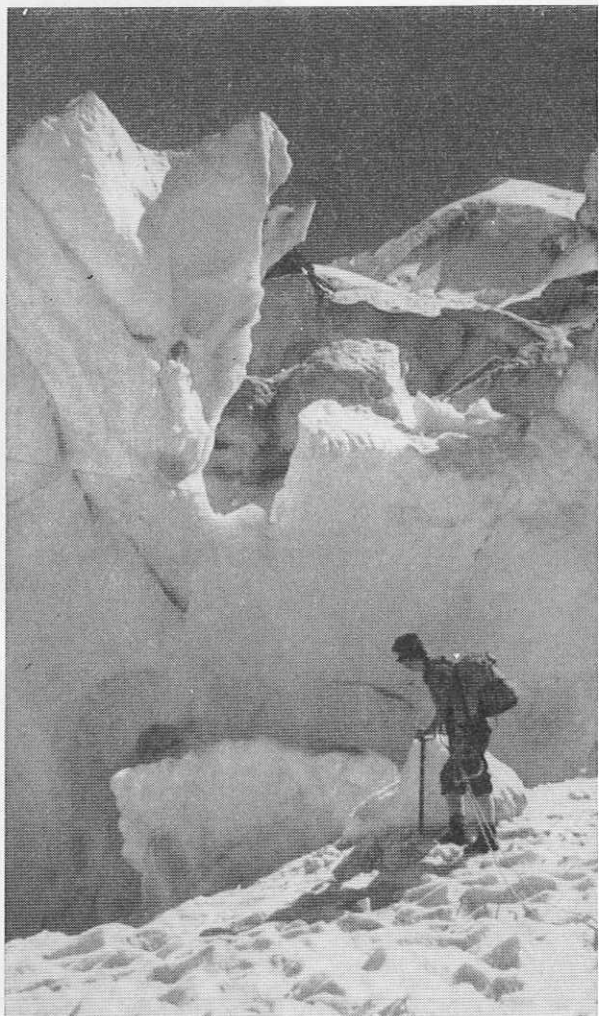
▼ So pa tudi taki, ki niso zadovoljni s takimi jutri. Tožijo, da so preveč krčevita in da niso ugodna za osvajanje vitkih strmih granitnih plati, ki se nekje zgoraj sestajajo s temno sinjino vedrega jutra. Sanjali so o drugačnem jutru, jutru čistih sten, ki jih božajo topli jutranji žarki, o vertikalnih ozkih razpokah, v katerih bodo plezali to jutro.

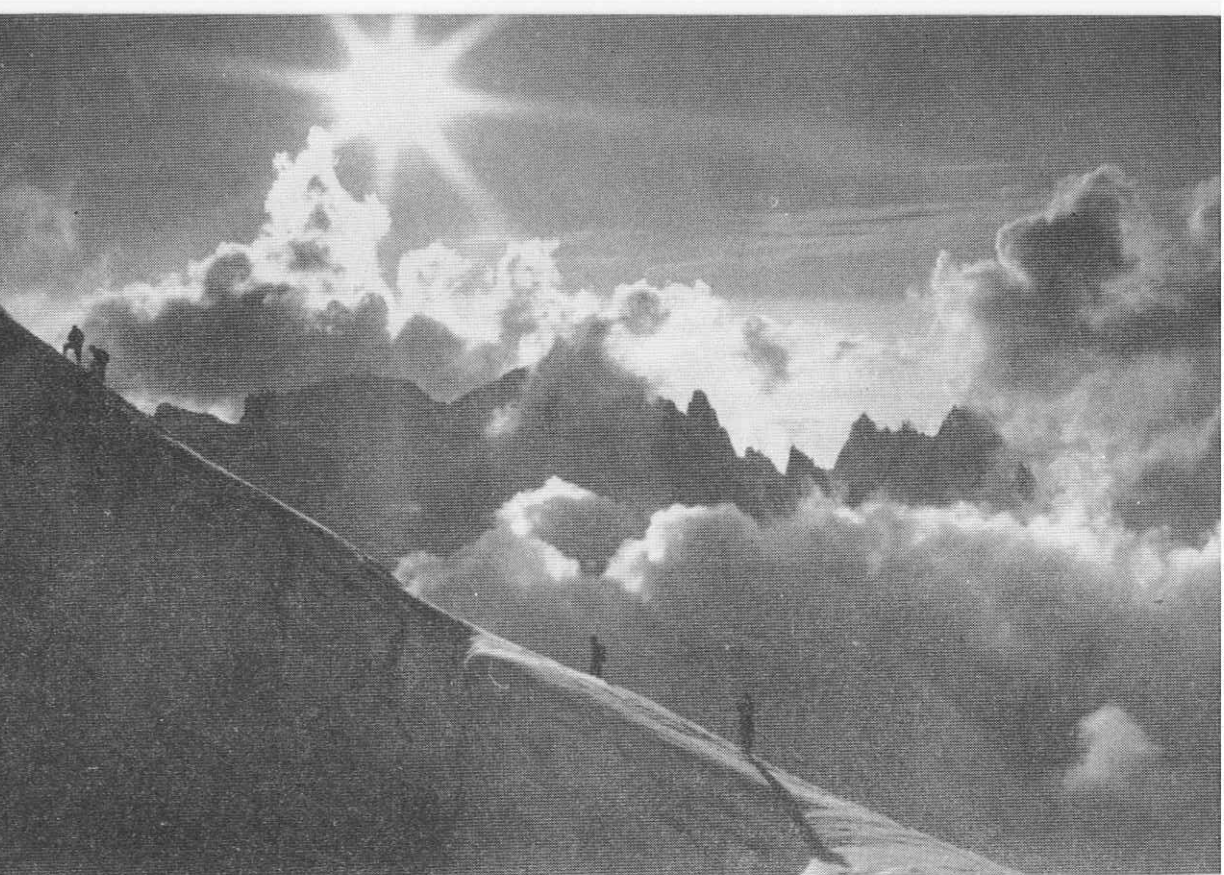

Pustimo te nezadovoljneže in pojdimo na sprehod. Čakajte, ne gremo peš. Pustimo, da nas nagajivi vetrovi odnesejo v planino. Hodimo tiho po prstih, da ne zmotimo miru narave in ne zrušimo snega na vitkih grebenih. Nekje tam gor se razprostira svet bleščečega ledu skladnih granitnih sten, ki nas njegova lepota spreminja v večne ujetnike. Na vsak njihov klic se bomo znašli ponovno blizu njih, največje strmine nas pri tem ne bodo ovirale.

Lepa je narava, kadar sonce poseje tisoč kristalov in naniza srebrne ogrlice, kakor prozorne ledene pajčevine. Sence plešejo svoj objestni minljivi ples, ki traja, dokler je sonce. Čudna igra senc na snegu se začne.

▲ Vse je v gibanju, vse je v čudnem nemiru. Megle so se začele tožno, narahlo premikati in nihati v ritmu valčka. Tromba je rezko preparala večerni mrak. Od kod ti zvoki glasbe? Veter se je kot pravi plesalec zavrtel na beli poljani in s svojimi rokami zagrabil snežne pah-ljače. Ples se je začel, sape so veselo zažvižgale. Za njimi se je vrtinčil dolg bel plašč.

Nikar ne mislite, da zna sneg samo plesati. Niti ne veste, kaj vse zna. Poglejte okoli sebe. Stene so gole, strme plati prožijo svoje premrle roke, kakor da bi prosile za rokavice, škrbine in grebeni kakor da prosijo topla ogrinjala iz najboljše volne, vitki stolpi so slišali, da so letos moderni veliki beli šali. Kdo bo vse to stkal.

◀ Zimo ni tako lahko odgnati. Trmasto se zrine v vsak kot, v vsako razpoko, na vsak stolp... So ljudje, ki opoldne razbijejo ledeno skorjo mraza, in ponese na planinske steze svoje skrbi, sanje in želje. Zima se je prestrašila ljudi in toplih popoldnevov. Mora se nekemu maščevati. Zdajci se začuje hrestanje ledenih kor in snežnih klož. Zima se je grdo nasmejala v kaosu ledenih grmad.

▼ Prihaja mrak. Čas je, da se vrnemo v naše kočice. Zapustili smo vrhove v njihovih sanjah, ledene stolpiče in sence na ledenikih. Mir se je razlil nad goro. Čudno, dolina nas je pričakala v nenavadni tišini. V sivem čadu doline mežikajo sramežljivo žareče svetilke pod dremajočimi strehami, trepetajo in zapirajo utrujene veke.

TEKST IN FOTOGRAFIJE — ZLATKO SMERKE, ZAGREB

- AIGUILLE DU MIDI (3841 m) Contaminova smer, Južna stena.
- AIGUILLE DU MIDI, zapadni greben.
- MONT BLANC 4810 m.
- MONT MAUDIT 4465 m.
- AIGUILLE DU MIDI, vzhodna stena.
- DOME DU ROCHEFORT 4001 m.
- Ledenik BRENVA.
- GRAND JORASSES 4200 m (v ozadju Chamoniške igle).
- Ledenik BRENVA.
- Ledenik BRENVA (koča Grands Mulets).

Planinska zveza Slovenije o HE Trnovo na Soči

Planinska zveza Slovenije je že v letu 1964 sporočila svoje odklonilno mnenje o gradnji HE Trnovo komisiji Izvršnega sveta, ki je to vprašanje proučevala. Pri tem je izrazila najresnejše pomisleke proti tej gradnji. Predvsem je poudarila, da gre v primeru HE Trnovo za velikansko gradnjo v svetu, ki pomeni vstopno krajino za center Julijskih Alp, vhod v »Triglavsko kraljestvo«, kakor dr. Kugy to pokrajino imenuje. Slovenski alpski svet Vzhodnih Julijcev, Karavank in Grintovcev je le majhen del majhne slovenske domovine in predstavlja za vso državo majhen a dragocen alpski rezervat. Doslej so množični protesti, h katerim se je pridružila vselej tudi Planinska zveza (primer: Bohinj), ohranili naše alpske doline v glavnem v prvotni obliki. Ohranjen je tudi vrh Triglava, pri katerem se je izkazalo, da so bili tehnokratski prijemi, ki so zahtevali gradnjo vremenske postaje prav na tem vrhu, nepotrebni, saj kasneje ni prišlo do podobne gradnje kje v soseščini in se je torej našla naravi manj škodljiva oblika drugod.

Zato se ob načrtih za HE Trnovo pridružujemo vsem resnim pomislekom zoper njo, kakor so jih v svojem mnenju tehtno našli Turistična zveza Slovenije, Urbanistični inštitut SR Slovenije, Zavod za spomeniško varstvo in nekatere druge organizacije ter mnogi ugledni posamezniki. Menimo, da bi bilo treba iskati drugo, manj tvegano in brezobzirno, s stališča splošnega gospodarjenja z našim prostorom smotrnejšo rešitev.

To svojo izjavo opiramo predvsem na dejstvo, da sega v naše ozemlje le majhen del Alp in da moramo zato z njim gospodariti posebno obzirno in previdno, ga eksploatirati v čim bolj naravni podobi in mu ne jemati tisto, zaradi česar predstavlja edinstveno alpsko prirodno posebnost in znamenitost. Iskati je

treba drugačno, manj bolečo in manj usodno rešitev za hidroenergetski sistem, potreben za premagovanje energetske stiske, in mesta za velike dolinske pregrade za ustvarjanje velikih akumulacijskih jezer iskati drugod. Verjetno so dandanes smotrnejše in gospodarsko ter časovno učinkovitejše že druge rešitve (termične in jedrske).

To odločno in brezpogojno odklonilno stališče je dne 4. aprila 1965 obravnaval tudi občni zbor Planinske zveze Slovenije. Na tem zboru je sodelovalo 210 za glasovanje pooblaščenih delegatov, ki so zastopali 80 planinskih društev, glavni in upravni odbor Planinske zveze Slovenije in 64 710 članov. Navzočih pa je bilo še 33 opazovalcev iz 16 planinskih društev, ki niso imeli glasovalne pravice. Na občnem zboru so bila zastopana tudi vsa planinska društva iz Soške doline: Bovec, Tolmin, Gorica. Občni zbor je *soglasno*, brez enega samega ugovora ali glasu proti, potrdil in še posebej podčrtal nasprotovanje vse planinske organizacije, ki se upira spremenitvi naravne podobe Soške doline ter izrecno *naročil*, naj novi glavni in upravni odbor storita vse, kar je le mogoče, da do tega usodnega posega ne pride. Planinska zveza pa je dobila ogorčene proteste planinskih organizacij tudi iz tujih sosednih dežel.

Gradnja HE Trnovo bi bila doslej brez dvoma najradikalnejši in najtežji poseg v naravne lepote Slovenije. Zato to ne mora biti vprašanje samo tehnikov, energetikov, industrijcev in ekonomistov. Soča s svojo dolino je edinstvena reka, znana širom po Evropi in vsem svetu kot neprekosljiva naravna in zato tudi turistična znamenitost. V vsej Evropi ni take reke in takega okolja, *Soča je resnično ena sama*. Zato je last vsega slovenskega naroda in vseh slovenskih ljudi in ne more veljati samo za tehnični in ekonomski problem ali domeno ožjega območja in zato je treba upoštevati ob takih gradnjah in posegih tudi takoimenovane enostranske »sentimentalne« razloge, ki jih samo v svojo stroko zaverovani tehniki zelo radi tako apostrofirajo in ironizirajo. So pa tudi drugi — s pokrajino in svojim ljudstvom živeči — tehniki, ki take razloge zelo resno upoštevajo. Nič nimamo občutka manjvrednosti ali starokopitnosti in se ne sramujemo reči, da se nam tudi »sentimentalni« razlogi zde zelo tehtni in v tem primeru celo prevladujoči. Saj pričajo o tisočletni navezanosti slovenskih ljudi na svojo čudovito domačijo in o odgovornosti do bo-

dočih rodov. Ta bo najbrž preživela marsikakšen tehnični »spomenik«. Končno tudi Prešernovih poezij ali Cankarjeve proze ni mogoče meriti v kilovatih, megavatih, milijardah dinarjev, kubičnih metrih betona ali tonah česa drugega.

Ne gre pa samo za čustveno občutljivost in odpor ter za kulturno prizadetost. Gre za življenjske interese že sedanje, še bolj pa bodočih generacij, ki bodo jutri kakor danes občutile tudi neugodne posledice rastoče industrializacije in civilizacije. Vedno večja bo življenjska potreba, da bodo te nevšečnosti morali in hoteli izravnati v prosti in nedotaknjeni naravi. Velike množice delovnih ljudi že danes, ko še niti nimamo sedemurnega delovnika ali celo petdnevnega delovnega tedna, iščejo mir, sprostitvev in rekreacijo prav med naravnimi lepotami in v prvobitnem naravnem okolju. Drugod po svetu so to že spoznali in vlagajo znatna sredstva in trud v ohranitev prvobitne podobe svojih naravnih parkov, rezervatov, znamenitosti in rekreacijskih pokrajin. Inozemski turisti in obiskovalci, ki že v znatnem številu prihajajo k nam in tudi zelo radi v zgornje Posočje, posebej poudarjajo vrednost naših gorskih predelov. Ta je predvsem tudi v tem, da so se še ohranili nedotaknjeni od zasebnolastniške stihije in brezobzirnega lova za dobičkom ter jih je zaradi tega k sreči še mogoče načrtno, razumno in najbolj koristno razviti v predele rekreacijskega turizma.

Ker je Soča ena sama in bi jo z gradnjo HE Trnovo za vedno izgubili, pozdravljamo odločitev Skupščine SR Slovenije, da o gradnji HE Trnovo kar najresneje in z vso odgovornostjo razpravljajo ne samo tehniki in energetiki, temveč da se nudi priložnost tudi drugim, da javno v tem visokem domu povedo svoje mnenje. Tudi drugod po svetu o takih vprašanjih na ta način odločajo na najširši podlagi, ob živem sodelovanju vse — tudi nestrokovne — javnosti večinoma celo z referendumom (Švica, U. S. A.). Po našem mnenju je tudi vprašanje gradnje HE Trnovo »zadeva, ki ima splošen pomen za republiko« v smislu 126. člena Ustave SR Slovenije. O njej bi bilo treba vsekakor najprej povprašati vse volivce v Sloveniji z *republiškimi referendumom* (73. in 137. člen Ustave SR Slovenije), če soglašajo s tem, da se Soča žrtvuje na ljubo trenutni energetski stiski.

V vseh Alpah ni nobene dolinske hidroenergetske akumulacije v naseljenih in že civi-

liziranih alpskih dolinah. Vse akumulacije so precej visoko v gorah, v neobljudenih, nenaseljenih in neciviliziranih dolinah. Nikjer ob akumulacijskih jezerih z nihajočo gladino niso zgrajeni športni, turistični in rekreacijski objekti.

Pri nas ni prvič, da se o takem vprašanju zelo na široko in temeljito razpravlja. Tako je bilo že ob svoječasnem projektu, da se uporabi Bohinjsko jezero kot akumulacijski bazen, iz katerega bi navrtali predor v dolino Bače in tako dobili nekaj kilovatih ur takrat prav tako manjkajoče elektroenergije. Tudi takrat so z velikim hrupom, pritiskom in tehničnim aparatom ter obširnimi tehničnimi in ekonomskimi argumenti enostransko nastopili vsi, ki jim je varstvo narave in ohranitev njenih lepot in posebnosti samo »sentimentalnost«.

Potrebna je bila intervencija Ljudske skupščine in drugih vodilnih činiteljev, da so ta površni, nepotrebni in nekulturni načrt preprečili.

Zato tudi sedanji vse prelepi in včasih kar preveč idealni — enostransko prikazani — podatki načrtovanja in raziskav vzbujajo

NOVA NAROČNINA

Nova in seveda višja! Dragi naročniki, nismo vam tega sporočili pravočasno, ker smo do zadnjega upali, da nam ne bo treba finančno stisko našega glasila reševati s tem, da potrkamo na vaša vrata s prošnjo, da nam ostanete zvesti tudi ob višji naročnini. Navada je, da redakcije ob zvišanju naročnine obljublajo vsebinsko in oblikovno izboljšavo svojih listov. Naša redakcija sicer to iskreno želi, vendar bo v danih okoliščinah zadovoljna, če bo planinsko glasilo lahko obdržala pri dosedanjem obsegu ter vsebinski in oblikovni kvaliteti. Seveda pa si bo prizadevala, da bo v letu 1966, v katerem pripravlja dve posebni številki, prvo za 70-letnico glasila, drugo pa za Gregorčičev planinski memorial, še razširila krog kvalitetnih sodelavcev in s tem obogatila svojo vsebino.

Celoletna naročnina bo znašala 1500 din. — Zvišanje za 300 din — na leto res ni pretirano in seveda ne bo moglo pokriti stroškov za mesečno glasilo. Iz proračuna naj navedemo samo en podatek: Za tiskarske stroške in papir je treba letno 15 in pol milijona dinarjev. Prosimo vas za razumevanje, računamo z vašo pomočjo.

upravičen dvom in sum, posebno še glede nekaterih obljub o bodočem režimu pri nihanju vodne gladine akumulacijskega jezera v glavni turistični sezoni. Pri tem pa je zanimivo, da ljubitelji in varuhi narave, ki seveda upoštevajo nujnost gospodarskega razvoja in napredka, niso nikoli enostransko pretiravali, ko je šlo za elektrarne na Dravi, na Savi in drugod. Planinci na primer tudi ne nasprotujemo projektu triglavskih ali kaninskih žičnic.

Oglasili pa smo se vedno res le takrat, kadar je šlo za bistvene in neobnovljive vrednote. So stvari in vprašanja, kjer se mora tudi tehnika in ekonomika umakniti pred drugimi večjimi, čeprav nematerialnimi oz. vsaj materialno neizrazljivimi vrednotami. Ljubitelji narave tako milijonom kilovatnih ur in milijardam dinarjev seveda ne moremo zoperstaviti ničesar podobnega, pač pa lahko izrazimo svojo neomajno privrženost slovenski pokrajini, ki ji želimo vsaj v bistvenih potezah ohraniti njeno svojsko podobo. Soča pa je, enako kot Bohinjsko jezero, po našem mnenju nedotakljiva. Že obstoječi zajetji, ki so jih svojčas izgradili Italijani, zmanjšujeta njeno turistično vrednost in naravne učinkovitosti. Nekateri činitelji, ki so bili povprašani o nameravani gradnji HE Trnovo (Goriška turistična zveza, Odbor za izgradnjo gornjega Posočja, občina Tolmin, K. O. Bovec in Čezsoča, bivši OLO Koper), so odločno vztrajali na tem, da akumulacijsko jezero v turistični sezoni sploh ne bi smelo nihati, temveč bi moralo imeti stalno, maksimalno gladino. Na to zahtevo so z vsem poudarkom vezali svoje zelo pogojno in razmeroma rezervirano soglasje k hidroelektrarni v Soški dolini kot o sicer morda potrebnem in neizogibnem zlu. Glede tega projektanti in zagovorniki HE Trnovo obljublajo neko relativno stabilno gladino jezera v (sicer nedoločeni) turistični sezoni.

Planinci pa predvsem ne moremo soglašati s to tolažbo in obljubami. Tem zagotovitvam in obljubam sploh ne verjamemo; imamo jih za pretvezo, s katero naj bi se potolažili naivneži in javno mnenje. Stvar je podobna že znani taktiki mnogih dosedanjih investitorjev: Samo da se gradnja začne in centrala dogradi, potem bo pa »že kako« — après nous le déluge! Tudi nihanje gladine samo za 2 do 3 metre bi povsem razvrednotilo objezersko pokrajino, posebno še na položnejših bregovih, kjer bi tudi tako nihanje in padec gla-

dine razkril velike blatne in umazane površine. Razvijanje turizma ob takih bregovih je docela nemogoče in nerealna utvara. Izračunano nihanje ca. 60 m v času eksploatacije pa bi bilo pravo opustošenje prizadetega dela Soške doline in njene okolice. Tu ne more biti izgovora na to, da ne bi bilo blata in nesnage, češ da je zemljišče prodnato in skalnato. Voda bi tudi po Soški dolini nanosila iz Trente in Koritnice ter okoliških hudourniških gora ter hribov, veliko humusa in drobnih naplavin, ki bi se usedle v jezeru in na njegovih bregovih kot navadno blato in nesnaga. Znano je, kakšna je podoba akumulacije in njenih obrežij v Mostah in Medvodah, če gladina Save, ki priteka iz podobnih terenov kot Soča, pade le za 2, 3 metre. Znano je to tudi o podobnih zajetjih v Avstriji, Italiji, Švici, Franciji — povsod v Alpah. Akumulacija Aúronzo na primer, ki je bila oktobra 1965 izpraznjena, je nudila porazno podobo blata, nesnage in popolnega izmaličenja ne le akumulacijskega korita, temveč tudi popolno razvrednotenje neposredne okolice, ki pa je prav tako skalnata in peščena kot pri nas. O razvijanju turizma ob takih akumulacijah lahko govore samo tisti, ki današnjih turističnih tokov in zahtev ne poznajo ali pa jih neodpustljivo podcenjujejo. Kako je dandanes na evropskem turističnem tržišču mogoče uspešno konkurirati z akumulacijsko mlako? Pač pa je vedno večje povpraševanje po gorskih mirnih krajih in počivališčih. Soška dolina in okoliške gore imajo izredno ugodno lego in nenavadno dobre klimatske razmere — dolgo poletje, veliko sončnih dni, vpliv bližnjega morja. Razen tega pa so tu še velike možnosti za razvoj množičnega zimskega turizma in za pomembno podaljšanje turistične sezone tudi na mesece, ko bi po predvidevanjih projektantov akumulacijsko jezero nihalo na desetine metre oziroma bi bilo prazno in mrtvo. Planinci pa razmišljajo tudi še takole: Tudi če se bo investitor in graditelj ali kdorkoli še zavezal in če bo podpisal vse klavzule o tem, da jezero v turistični sezoni ne bo nihalo, je že vnaprej jasno in znano, da take obveze bodoča elektrarna ne bi držala in je ne bi mogla držati. Če bo stiska za električno energijo — o taki neizmerni stiski vsaj po letu 1972, ko računajo še vedno s primajkljaji 2,3 milijard KW ur, pa vključ HC Trnovo nazorno govore računi in diagrami našega elektrogospodarstva, — potem ne bo sile, ki bi na ljubo turizmu lahko pre-

ZAKAJ ZVIŠUJEMO MAKSIMALNO ČLANARINO MLADINCEV IN PIONIRJEV TER ČLANSKI PRISPEVEK ZA PZS?

Upoštevaajoč novi gospodarski položaj bo morala tudi planinska organizacija poiskati še nekatere vire dohodkov ne samo iz družbenih sredstev temveč tudi iz svojih lastnih moči. Upoštevatni bomo morali, da bo družba v bodoče finansirala le delovne programe organizacij, torej le posamezne akcije, ne pa tudi organizacijsko in administrativno poslovanje.

UO PZS se je odločil, da preide vsaj na samofinansiranje svojega organizacijskega in upravnega poslovanja. Za kritje izdatkov osebnega dohodka svojih uslužbencev PZS letno potrebuje okrog 8 500 000 din, za organizacijske, upravne in funkcionalne stroške pa najmanj okrog 8 000 000 din, skupaj torej 16 500 000 din. Zaradi varčevanja je s 1. 1. 1966 ukinila eno delovno mesto, kljub svoji najboljši volji pa ni našla novih virov dohodkov. Prišla je do zaključka, da je možno delno kriti te izdatke samo z zvišano članarino. Pri upoštevanju eventualnega trenutnega padca članstva bi znašali skupni dohodki v primeru zvišane članarine sicer okrog 20 000 000 din, vendar bi pa z razliko in z iztržkom iz prodaje rekvizitov poravnali članski prispevek PZJ in podporli Planinski Vestnik, ki se prav tako bori z velikimi finančnimi težavami, zaradi česar bo po sklepu glavnega odbora PZS njegova naročnina z novim letom tudi zvišana od 1200 din na 1500 din letno.

O zvišanju članarine je razpravljal najprej upravni odbor, nato pa tudi glavni odbor PZS na svoji seji dne 15. t. m. in po obširni obravnavi celotnega gradiva soglasno sprejel predlog upravnega odbora, da se zviša članarina. V nedeljo dne 5. 12. 1965 je v Ljubljani izredna skupščina sprejela naslednji sklep:

1. zvišanje maksimalne članarine za mladince na 500 din in za pionirje na 200 din ter

2. zvišanje prispevka za PZS od članske članarine na 500 din, od mladinske na 200 din in od pionirske na 100 din.

Končno višino članarine za člane po statutu PZS določijo sama društva. Zvišana članarina oz. članski prispevki veljajo počenši z dnem 1. 1. 1966.

3. Naročnina PV znaša od 1. I. 1966 1500 din.

GLAVNI ODBOR PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

PLANINSKI VESTNIK — ODLIKOVAN Z BLOUDKOVO NAGRADO 1965

Zveza za telesno kulturo Slovenije je za 29. nov. 1965, za Dan republike, podelila Bloudkovo nagrado enajstim posameznikom oz. športnim organizacijam in 26 Bloudkovih plaket, med drugimi tudi naši sodelavki alpinistki Barbki Lipovšek.

Planinski Vestnik, tako pravi sklep Izvršnega odbora Zveze za telesno kulturo Slovenije z dne 15. nov. 1965, je prejel to najuglednejšo športno nagrado, imenovano po idealnem slovenskem športniku ing. Stanku Bloudku, za zasluge pri ohranjanju in razširjanju vrednot planinstva.

Utemeljitev tega sklepa je obrazložena dobesedno takole:

»Planinski Vestnik je pričel izhajati leta 1895 in izhaja ves čas do danes, z izjemo let okupacije. V letih do prve svetovne vojne je bil Planinski Vestnik glasnik narodnoobrambnih idej ter domoljubnega in domoznanstvenega delovanja planinske organizacije. V letih med obema vojnama je bila ta revija veren odsvit organizacijske, gospodarske in športne ter kulturne dejavnosti Slovenskega planinskega društva, ki je uspešno utrjevalo stike med jugoslovanskimi planinskimi društvi. Po osvoboditvi je Planinski Vestnik zaživel v močno povečanem obsegu in nakladi, skladno z zelo povečano planinsko organizacijo v celoti. Planinski Vestnik poskuša ustreči vedno širšemu krogu planincev in plezancev kakor tudi drugim ljubiteljem narave. S širokim krogom sodelavcev je bistveno izboljšal tudi vsebino in je danes ne le informator o planinskem gibanju doma in po svetu, ampak tudi stanovitni pobudnik za gojitev planinske kulture in umetnosti, ki zajema svoje oblikovalno gradivo v goratem svetu naše domovine. S svojo vsebino ohranja in razširja najboljše duhovne in športne vrednote planinstva ter jih bogati z novimi spoznanji narodne in socialne krepitve našega ljudstva.«

prečila praznitev akumulacije tudi za časa spomladanske, letne in jesenske turistične sezone. Bilo bi ekonomsko povsem neodgovorno, če bi centrala, v katero se investirajo desetine milijard dinarjev, ne obratovala, kadar bo energija ali voda za namakanje potrebna.

HC Trnovo pa absolutnega primanjkljaja energije v Sloveniji v letih 1970 in dalje bistveno ne more rešiti. Zato Soče za tak majhen docela trenuten in nepomemben efekt ne bi smeli žrtvovati. Pač pa bo treba najti izhod iz stiske v drugih danes že bolj sodobnih in tudi gospodarsko učinkovitejših rešitvah, kot pa je uničenje Soške doline zaradi nekaj kilovatnih ur, ki bi jih dobili s tem posegom.

Naravno dana in z mnogimi potenciali obdarjena smer uspevanja Soške doline in njenega prebivalstva je razvijanje turizma. Ta se sicer zaradi splošnega podcenjevanja in zanemarjanja tega predela (zanj je zelo malo storila tako republika kot bivši okraji in občine ter je zlasti turizem slonel ves čas na povsem amaterskih ramah) šele začenja, lahko pa se ob primernih vlaganjih in pospešeni načrtni izgradnji turističnih objektov (kaninske žičnice, žičnica h Krnskemu jezeru iz Lepene, povezava s slovenskim zaledjem s pomočjo boljših prometnih zvez itd.) močno pospeši in oživi. Planinci opažamo, da je obisk gora nad Soško dolino (Mangrt, Kanin, Bovški Grintovec, Loška stena, Lepena s Krnskim jezerom in Krnom, Triglav z Doličem in Prehodavci, Kriški podi s Pogačnikovim domom itd.) še premalo razvit in se bolj ne razmahne tudi zaradi dolgotrajnega, zapletenega in precej dragega dostopa v Soško dolino. Zanimanja za te gore pa je veliko, ker so zares lepe in izredno privlačne. Če bi bil olajšan in skrajšan dostop, bi te gore po naših računih močno oživele. Tudi Avstrijci — Korošci predvsem — bi radi v velikem številu obiskovali prav ta predel, ki pa jim je tudi še težko dostopen. Planinci imamo v perspektivnem načrtu zgraditev koč pri Krnskem jezeru, povečanje zavetišča na Mangrtu, rekonstrukcijo koč »Petra Skalarja« pod Kaninom in bivše italijanske vojašnice Za Planjo pod Triglavom, koč v Možnici, koč v Koritnici pod Jalovcem in planinsko postojanko v Bavšičici. S tem bi v teh krajih tudi planinski turizem močno napredoval in vzcvetel.

Posebno boljša povezava Soške doline s turističnimi kraji v Gornji Savski dolini in z Bohinjem ter širšim slovenskim in jugoslovan-

skim zaledjem lahko prinese tudi Trenti, Bovcu, Tolminu itd. večji turistični razmah in večjo domačo obljudenost. Na to navezujemo tale po našem mnenju tudi zelo važen preudarek: S HC Trnovo bi Soško dolino močno izpraznili in še bolj izolirali, kot je zdaj. Že sedaj v njej živi le malo prebivalcev. Centrala bi jih izrinila še nekaj sto. Turistični razvoj bi ostal na mrtvi točki. Ti kraji pa so na naši zapadni državni meji. Že sedaj turistično in izletniško daje ton tej dolini drugorodni obiskovalec z onstran meje. HC Trnovo bi praktično pomaknila državno mejo spet na staro jugoslovansko-italijansko državno mejo na Triglavu in Bohinjskih ter Cerkljanskih gorah. Problem je potemtakem v *napolnitvi Soške doline z našim domačim življem, ne pa v izpraznitvi in osamitvi*. Treba je razvijati dejavnost, ki to napolnitev lahko doseže. To pa je turizem in vse dejavnosti, ki se razvijajo ob njem, ne pa visokoavtomatizirana hidrocentrala, ki potrebuje v letih gradnje sicer nekaj več, za svoje kasnejše obratovanje pa vsega komaj kakšno desetino delavcev. Z mnogo manjšimi, pa po našem mnenju ekonomsko in nacionalno veliko bolj uspešnimi sredstvi, kot pa jih zahteva in potrebuje projekt HC Trnovo, bi lahko dosegli ne le izgradnjo potrebnih turističnih objektov in atrakcij v Soški dolini in po okoliškem edinstvenem gorskem svetu, temveč predvsem tudi učinkovito in v vsakem pogledu rentabilno povezavo Soške doline z ostalo Slovenijo in njenimi turističnimi ter prometnimi magistralami. Povezava čez Vršič je zaenkrat še neustrezna, predolga in prešibka; razen tega več kot 6 mesecev v letu zaradi snežnih zametov in plazov ne deluje. Pot skozi Idrijo v Tolmin in po Soški dolini navzgor je za glavna slovenska središča tudi še predolga in prezapletena. Za današnjo tehniko pa ni nobeno vprašanje več, zgraditi najkrajšo in najzanimivejšo povezavo s cestnim predorom iz doline Vrat, Krnice, ali Planice v dolino Soče, kasneje morda celo iz Bohinja. In če bi s predorom povezali še Logarsko dolino z dolino Kamniške Bistrice, bi ne samo Tržačani, Goričani, Videmci, Jeseničani, Kranjčani, Ljubljanačani in Zagrebčani, temveč tudi delovni ljudje iz Maribora in njegovega zaledja ter bližnji Avstrijci za konec tedna lahko obiskovali ne le Pohorje, temveč tudi Soško dolino in goré nad njo. To se morda za naše razmere sliši še fantastično (med tem pa je predor pod Mt. Blancem že v obratu), bo pa

morda uresničljivo ne dosti pozneje, kot pa bi bila dograjena HC Trnovo.

Planinci končno opozarjamo še na neko, po našem mnenju izredno važno in usodno okolnost, ki brez vsakega dvoma še ni zadosti temeljito, podrobno in odgovorno proučena in raziskana: Vse gore okrog Bovške kotline so tektonsko zelo natrt svet in po svojem sestavu kažejo, da so sestavljene iz strmo poševno ležečih skladov in med seboj bolj rahlo vezanih plasti. To je zlasti vidno na primer v vsem masivu Bavškega Grintovca, Svinjaka, Javorščaka, Polovnika, Rombona in Kanina. O veliki labilnosti teh skladov, ki imajo gladke, drsne in slabo sprijete ploskve, pričajo številni ogromni podori in usadi na južnem pobočju in v ostenju Grintovca, prav tako pa tudi še sveži odlomi v Svinjaku, Polovniku, Javorščku itd. Starejši podori so verjetno nastali v času, ko je bila Bovška kotlina še ledeniško jezero, še preden si je Soča pregrizla prosto pot skozi morene in skalne soteske, je pa tudi nekaj podorov in usadov iz novejšega in najnovejšega časa. Če bi bila Bovška kotlina napolnjena z vodo, bi to nedvomno vplivalo na režim talne vode, prav tako pa bi vlaga segla tudi med poševne sklade okoliških gora. Kaj se zgodi ob stalnem zamakanju in ob jesenskem ter zimskem zmrzovanju in spomladnem taljenju na takih skladih in terenih, je znano. Prav v Bovški kotlini se utegne ponoviti primer, kakor ga je nedavno doživel Longarone-Vajont ali leta 1348. Dobrač v sosedni Koroški. Ozka dolina Soče, ki bi bila izpostavljena pljuskju in valu, je v spodnjem delu vendarle tako gosto naseljena in obljudena (Kobarid, Tolmin, Anhovo, Solkan, Nova in Stara Gorica itd.), da v nobenem primeru ne bi smeli tvegati take usodne možnosti, glede katere so na primer tudi ob gradnji jezju Vajont nekateri opozarjali, da obstoji, elektrifikatorji, tehniki in celo geologi pa so tako možnost izključevali. Zgodilo pa se je vkljub temu! Zato bi morali izredno vestno in natančno geološko preiskati teren na širšem območju in z vseh vidikov, ne samo iz vidika propuščanja ožje okolice bodočega jezju in poškodb nasute pregrade, kjer pa Geološki zavod tudi dopušča možnost, da bo prišlo do »manjših usadov« (Poročilo komisije IS št. 7/b).

Hvalospevi hidroelektrarni Trnovo tudi ne upoštevajo dejstva ali ga vsaj zadosti ne upoštevajo, da odnaša Soča v svojem gornjem teku ogromne količine nasipnega materiala,

ki bi se zbirale in odlagale za nameravanim jezom. Podobno se že sedaj vidi na Drini pri Zvorniku, čeprav pregrada stoji šele malo časa. Če bi se pregrada pri Trnovem zgradila, bi bila akumulacijska kotlina morda že v 50-letih docela napolnjena in bi voda tekla čez jez. Taka je slika že zdaj v Pišnici pri Kranjski gori, kjer je nizka pregrada povzročila popolno zaprodjenje in onesnaženje ogromnega kompleksa nekdanjih travnikov in vse doline od spodnjega mostu do sedanjega hotela »Erika«.

Gradnja HE Trnovo bi za 8, 10 let razkopala vso Bovško kotlino v eno samo gradbišče in zaprla za ves ta čas ves turistični in tranzitni promet (Predil, Mangrt, Vršič-Trenta, Tarčent — Žaga, dostope iz Kobarida [Robič] in Tolmina itd.). Znano je, kako težko je usmeriti nazaj reko turistov, ki je odtekla, in koliko propagandnih in drugih naporov je potrebnih, da se opuščena turistična gibanja spet vzpostavijo in na novo donajajo koristi. Koristi, ki naj bi jih prinesla zgraditev HC Trnovo, bi bile po mnenju planinskega članstva in mnogih ljubiteljev Soške doline tako kratkotrajne in trenutne, da zaradi njih ne kaže žrtvovati za vse večne čase take nenaдомestljive vrednote, kot je prvobitna Soča in Bovška kotlina v sedanji naravni podobi. Ljubljana, novembra 1965

(S tem prispevkom je na simpoziju o HC Trnovo zastopal PZS predsednik dr. Miha Potočnik)

Tone Kuntner

Otroška

Velike
kosminke
padajo,
padajo...

Gledam navzgor
in dvigam se,
plavam...
Velike
kosminke
neme
visijo.

Trenutek. Ozrem se
in —
sem na zemlji.
Velike
kosminke
padajo,
padajo...

Varnost varnostnih smuških vezi

Francè Avčín

Pri varnostnih smuških vezeh se zadnja leta pojavljajo venomer nove konstrukcije, tipi in inačice, res novega pa je komaj kaj. Nič se tudi ne manjša število značilnih in težkih smuških poškodb, kljub najlepšim, najnovejšim in najdražjim »markerjem« ter varnostnim natezalcem se smučarjem trgajo Ahilove kite, tudi obe hkrati in lomijo golenske kosti, tudi vse štiri hkrati. Nezgodne postaje in kirurgi ortopedi vedo pripovedovati o tem. Marsikateri veseli smučar je tako v hipu postal invalid, za vse življenje včasih. Ta dejstva potrjujejo, da še vedno iščemo idealne izvedbe varnostnih smuških vezi, ki bi zmoгле vse od naslednjih osnovnih zahtev:

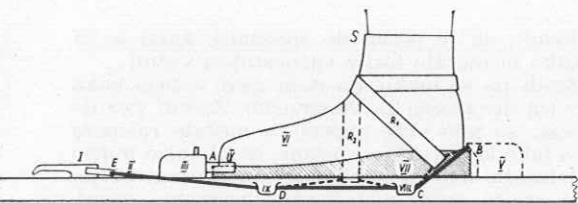
1. zaščito pred zvojnimi preobremenitvami noge (torzija), ki povzročajo spiralne zlome;
2. zaščito pred upogibnimi preobremenitvami noge (fleksija), ki povzročajo gladke prelome in pretrgane Ahilove kite;
3. istočasno, a medsebojno neodvisno in selektivno zaščito pred obojimi gorenjimi preobremenitvami;
4. uporabnost vezi tudi za smuška tekmovanja;
5. možnost turnega smučanja.

Dalje se je pokazalo, da smučarji vse preveč površno gledajo na naravno sprožilnega mehanizma svojih smuških vezi — če jih sploh uporabljajo, seveda. Če se jim primeri, da je varnostna vez izklopila in so zaradi tega mogoče celo padli v sneg, potem regulirni vijak mehanizma ponavadi le še pritegnejo, da ne bi več izklopilo, namesto da bi se varnostni vezi zahvalili za rešitev pred poškodbo. Tako početje je precej podobno »ojačenju« električne varovalke z žico, žebljem ipd., da bi »bolje držala«. Seveda potem pregori glavna varovalka ali celo nastane požar. Na smučeh pa tako pri prvi naslednji priložnosti gre noga.

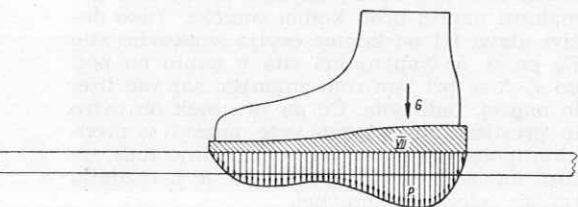
Pravilno nastavljanje varnostnega mehanizma otežuje s poskusi ugotovljeno dejstvo, da noga, ki nenavadno obtežbo pričakuje in se nanjo pripravi s tem, da mišice vse kite okrog kosti napno kot vrvje okrog jambora, prenese znatno več, tudi dvakrat več kot nepripravljena, nenapeta, pri padcu v usodo fa-

talistično vdana noga. Zato moramo varnostni mehanizem naravnati vestno, individualno od primera do primera in ga često kontrolirati. Tudi mu moramo vsaj dvakrat letno, vsaj ob začetku in koncu smuške sezone, privoščiti nekaj kapljic tenko tekočega olja, ki ne otrdi, povsod kjer se kaj premika, vrti ali tare. Pri motornem vozilu nam je taka skrb ponavadi umevna, na smuške vezi pa ne pomislimo nič. Oljenje tudi preprečuje, da bi vez zaledenela in zavoljo tega odpovedala.

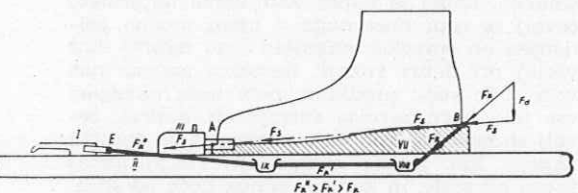
Tako je danes varnost Ahilovih kit starejših smučarjev in golenskih kosti mlajših še precej nezanesljiva, da o poškodbah kolenskih zglobov, meniskusov, nategnjenih ali pretrganih sklepnih vezeh in podobnih stranskih veseljih smučarije niti ne govorimo. Pri današnji nagli vožnji po razritih smuških pistah in pri današnjih togih smuških čevljih »pancerjih« ter nepodajnih vezeh so padci često pač taki, da nekaj mora popustiti: če noče vez, mora pač kost ali kita ali oboje. Časi nekdanjih vezi, ki so dovoljevale, da se je peta dvignila visoko nad smučko in je tako vsaj padec naprej bil povsem nenevaren, so minili. Današnje sodobno precizno smučanje, natančna drža smučí okrog vseh treh osi vrtenja terja, da je noga s smučko kot zvarjena. Za to skrbi dvoje: prvič obuvalo, ki mora stopalo v opetniku držati kar se le da tesno, in njegov togi podplat, ki se ne skrči in ne upogne; drugič pa smuška vez, ki mora biti kar se da nepodajna, da noga s čevljem vred napram smučki ne pleše in se vsako njeno povelje na smučko prenese neposredno ter natančno, torej brez »mrtvih gibov« stopala napram smučki. To slednje pa za današnje vezi, zlasti varnostne ne velja vselej. Zlasti slejkoprej najbolj razširjene vezi z jeklenim kablom in natezalcem, ki edine morejo res ustreči naši zahtevi. Glede turnega smučanja, so ostrim smučarjem v tem pogledu manj prijetne, ker njihove vzmeti stalno pomalem delujejo, varnostni natezalci pa itak vsi odpro šele, ko in če je kabel njihov mehanizem pri padcu naprej potegnil za nekaj milimetrov. Peta tako napram smučki vselej lahko nekoliko pleše. Temu skušajo smučarji odpomoči na dva načina: eni namestijo kljukice, ki skozi poteka kabel, močno nazaj, tako da je kabel proti utoru na opetniku lomljen domala pravokotno. Kabel še pritegnejo navzgor z nartnim jermenom. Seveda se pri tem kabel močno tare ob kljukice in prav zavoljo tega varnostni natezalec ne deluje pravilno, ne izklopi, kadar bi bilo treba. Zato so se nekateri znani konstrukterji varnostnih vezi (npr. Marker) varnostnim natezalcem sploh odrekli in skušajo problem padca naprej rešiti na drugačne načine. Drugi pa so kabel sploh opustili, tudi ker jih njegove kljukice ob strani današnjih tenkih smučí baje motijo, ker da se zatikajo v sneg oz. led in pa ker stranski vijaki kljukic spreminjajo ter kvarijo mehanske lastnosti modernih smučí. Ti se zatekajo ali k petni varnostni vezi ali pa k staroslavnemu »langrimnu« (nemško Langriemen = dolgi jermen) in vsem njegovim

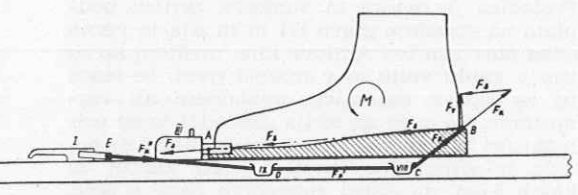
Sl. 1

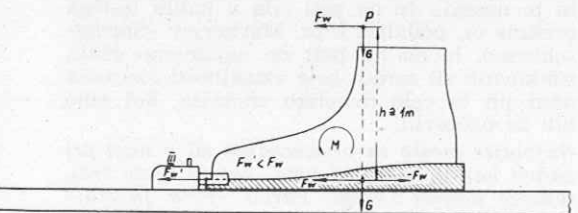
Sl. 2

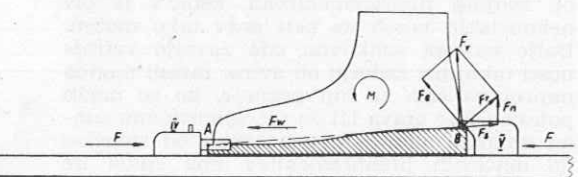
Sl. 3

Sl. 4

Sl. 5

Sl. 6

današnjim variantam. To velja zlasti za tekmovalce, ker jim baje dolgi jermen nogo najbolj nepodajno priveže na smučko.

Ne glede na dolgotrajno privezovanje se s tem odpovedujejo i zaščiti proti padcem naprej i zanje resda manj važni možnosti turne vožnje v gorah. Za svoje visoke in donosne cilje se na tekmi odpovedo sploh vsakršni varnosti, vez jim tudi pri najhujših padcih ne sme izklopiti, da se eventualno lahko pobero in takoj peljejo naprej, brez izgube predragocenih sekund. Res je tudi, da padci v veliki hitrosti potečejo praviloma brez hujših posledic za zdravje. Smučar prileti v sneg vselej močno poševno in vsaj spočetka podrsne po njem. Grde poškodbe pa se često primerijo pri počasni vožnji, celo če na smučeh stojiš pri miru.

Tako je znani Toni Sailer v Cortini leta 1959 pri svoji trojni olimpijski zmagi vozil z navadnimi stranskimi starinskimi čeljustmi in z navadnim, klasičnim »langrimnom«, torej brez vsakršne mehanske varnosti. Naj navedemo njegove besede tekmovalcem: »Tu gre za vse, stisneš zobe, naj bo kar hoče, samo da bi že bil spodaj. Vsakdo vozi le za zmago, nihče za plasma, za mesto. Tvegati moraš vse za vse in kdor se s tem ne sprijazni, naj raje ne nastopi. V prepad se zaženeš brez pomislekov, kot kak »kamikaze« (japonski letalci samomorilci, »žive bombe« v zadnji svetovni vojni). Ne smeš niti pomisliti, da bi utegnil pasti, sicer je zmaga že zgubljena. Postaneš sicer previdnejši, zmagovalec pa ne. Svoj lastni jaz moraš povsem črtati, pa če vse popoka!« Ski total, pravijo temu Francozi...

Posnemovalci takih vrhunskih asov hočejo enako, a manjka jim za to znanja, skušenj, vzdržljivosti in moči visoko treniranih tekmovalcev. Tako se potem ponesrečijo na mestih, kjer tak tekmovalec ničesar ne občuti. Taki napol-dirkači so potem najnevarnejši tako za okolico kot zase.

Toda tudi tekmovalci cenijo varnost in sicer pri treningu. Prvič, ker je vožnja na treningih znatno nevarnejša od tekmovalj (ustavljanje v polni vožnji, da študirajo progo; drugi tekmovalci oz. smučarji na pisti ipd.), drugič pa preprosto zato, ker hočejo s celimi nogami dočakati tekmo, svoj višek, ki zanj živijo.

Smučanje je najčudovitejši vseh športov, visokogorsko smučanje še prav posebej. Nekdo je dejal, da veselja nad smučmi ne moreš kupiti in plačati tudi z zlatom ne! A nevarnost, da se poškoduješ, zlasti noge, preži pri smučanju povsod: nepričakovana ovira, prikrita skala, korenina, štor, drevo na nepravem mestu, padli smučar za ovinkom, majhna nepazljivost, trenutek slabšega reagiranja, utrujenost po urah naporne vožnje, premrle kosti pred smukom, takim tveganjem pri tem športu vseh športov ne uideš. Zato so dobre in dognane smučke vezi, ki ustrezajo po možnosti vsem petim našim zahtevam, nekaj, kar bi moralo bistveno zanimati prav vsakega smučarja. V naslednjem bomo poskusili, kako bi tem zahtevam ustregli kar se da zadovoljivo.

Analizirati bomo morali dogajanja pri nevarnih preobremenitvah nog. Čeprav ne bomo šli v nadrobnosti, pa brez nekaj osnovnega znanja iz srednješolske mehanike ne bo šlo. Varnostnih mehanizmov proti zvojnim preobremenitvam pod 1 ne bomo študirali, ti raznorazni »markerji« so znani in dognani dovolj. Posvetili se bomo predvsem zahtevi 2, padcu naprej v osi smuči in kombiniranem padcu 3, ki združuje 1 in 3.

Najsplošnejšo ureditev smuške vezi nam kaže šematična risba (sl. 1). Pri kabelskih vezeh je čevljev pritrjen na smučko s tem, da napenjallec I močno napne jekleni kabel II, potekajoč skozi kljukice IX in VIII, pri čemer je lega VIII zelo važna. Čevljev je tako potisnjen navzdol s težo smučarja (G v sl. 2) in z navpično komponento F_d natezne sile v kablu F_k kot aktivne sile, obenem pa tudi naprej s komponento F_s , ki skozi togi podplat pritiska čevljev z njegovim sprednjim robom, s konico ob sprednjo glavo III. Če ima ta stranske čevljusti, je ta pritisk lahko manjši kot v primeru, če sta na glavi III običajna dva navpična robova, ki se zažreta v podplat spredaj pri A. Čim bolj spredaj so kljukice VIII, tem močnejše tišči podplat ob sprednjo glavo III, tem manj na smučko. Odtod težnja, namestiti kljukice močno nazaj, da poteka kabel proti peti domala navpik. Seveda je potem sila F_k v kablu pri natezalcu I lahko znatno manjša od sile F_k v istem kablu, a pri peti. V tem trenju je glavni vzrok, da natezalci I v varnostni izvedbi niso nikdar res zanesljivi: sila na peti se v natezalcu ne pokaže pravilno, zlasti če pademo malo postrani ali če je kabel še oguljen ter rjast.

Poglejmo sedaj, kaj se dogaja, če se na smučeh mirno nagmamo naprej. Predpostavimo zaenkrat, da je pred nagibom kabel bil komaj kaj napet, ne pa ohlapien. Pri togem čevlju in skočnem sklepu v njem povzroči nagib telesa naprej, da se čevljev skuša zavrteti naprej okrog svoje konice (A) tako, da bi se peta dvignila kot pod vplivom navpične sile F_v na sl. 4. Tej aktivni sili držita ravnotežje dve reakcijski sili: prva je nateg F_k v kablu, potekajoča seveda v njegovi smeri. Rekli smo že, da ta nateg napenjallec I občuti zmanjšan zavoljo različnih trenj, predvsem v kljukicah VIII. Nartni jermen, pritrjen na način R_1 v sl. 1, to dejstvo le še poslabša. Druga reakcijska sila pa je tlačna sila F_s , ki se s pete brez kakršnihkoli trenj nezmanjšana prenaša skozi podplat in se na njegovi konici pri A pokaže kot močan pritisk na sprednjo glavo III v smeri vožnje. Po velikosti je ta sila istega reda kot sila v kablu. Za nogo se splet teh sil pokaže kot nateg Ahilove kite iz meč na peto, če pa je čevljev dovolj tog in stisnjen, pa kot pritisk kosti (tibia) ob sprednji rob čevlja pri S na sl. 1. Če je predklon prevelik, lahko sila F_v Ahilovo kito natrga ali celo pretрга, kot se je to primerilo podpisaneemu pri demonstriranju delovanja neke nemške varnostne vezi (Silvretta-Goy Sicherheitskabel). V bolnici je potem imel časa in vzroka

dovolj, da je prišel do spoznanj, kako je in kako bi moralo biti z varnostnimi vezmi... Zgodi pa se lahko, da nam med vožnjo kaka ovira nenadoma zavre smučko. Zaradi vztrajnosti se telo vrže naprej in nastale razmere so take kot pravkar opisane, le sile niso mirno delujoče, temveč sunkovite, dinamične. Če pa se spričo ovire podzavestno nagmamo nazaj, se prevračalna sila F_v in z njo sili v kablu F_k ter v podplatu F_s sploh ne pojavita, pač pa skuša celo telo čevljev zavoljo vztrajnosti pomakniti naprej proti konici smučke. Tako doživi glava III od konice čevlja sunkovito silo F_w po sl. 5. Napenjalna sila v kablu na peti po sl. 3 se pri tem celo zmanjša, saj vse tišči le naprej, tudi peta. Če pa je sunek ob oviro le presilen, nas vseeno vrže naprej v predklon (poleg sile F_w v podplatu deluje tudi vrtilni moment $F_w \times h$, pri čemer je h razdalja težišča telesa od smučke).

Če pošteno zadenemo ob oviro, nastopi vse zgoraj ločeno opisano hkrati: telo teži na smučko; kabel je napet, zato skrbi natezalec; čevljev je tudi brez noge v njem močno pritisnjen ob smučko; nagnjeni smo naprej, kot vselej pri dobri vožnji; nenadna zavora nas vrže v še večji predklon, peta hoče navzgor; vse telo hoče zavoljo vztrajnosti naprej, čevljev se hoče na podplatu podrsniti po smučki naprej. Ker je pod podplatom vselej nekaj snega ali vode, in ker nas sunek hoče od smučki kar dvigniti, trenja ob smučko domala ni. To lahko opazimo že, če skušamo na sneženo smučko stopiti, čevljev vedno drsi!

Posledica je močan in sunkovit pritisk podplata na sprednjo glavo III in ta sila je verna slika obremenitve Ahilove kite, medtem ko za silo v kablu veljo to v manjši meri, še manj pa za silo v natezalcu, navadnem ali varnostnem. Če bi se sprednja glava III temu pritisku pri primerni njegovi velikosti lahko podala in zdrsnila s čevljev vred naprej za kakih 5 cm, da kabel zanesljivo pade s pete, potem bi nevarnost za nogo zaradi čistega padca naprej minila brez posledic. Podobno bi to dosegli, če na peti sila v kablu le-téga prekine oz. podaljša (npr. Markerjev »Spring-schloss«), le da na peti ne zajamemo čistih sunkovnih sil zaradi gole vztrajnosti, oziroma nam jih ta celo nekoliko zmanjša, kot smo bili že ugotovili.

Najboljše mesto za prestrazanje sil v nogi pri padcu naprej tedaj ni peta, kot se često trdi, temveč konica čevlja. Paroli »Peta prosta!« je princip »Konica prosta« tedaj najmanj enakovreden.

Na konici se ponavadi vrši tudi stranski izklop ob zvojnih preobremenitvah, čeprav je pri nekabelskih vezeh na peti prav tako možen. Dalje nastopi sunkovna sila zavoljo vztrajnosti takoj pri zadetju ob oviro, zaradi nagiba naprej pa šele za hip pozneje, ko se nagib pojavi. Če se glava III že vztrajnostnemu sunku umakne naprej in loči čevljev od smučke, do nevarnih preobremenitev nog sploh ne utegne priti, iz predklona se pač prekopicneš naprej v sneg, smučki pa obvisi na lovilnem jermenu. Varovalni sistem pri B na peti brez

dviga pete sploh ne deluje, pri A na konici pa v vsakem primeru.

Glede na gornja spoznanja se kar vsili zahteva po mehanizmu, ki bi čelni glavi III omogočil, da se pri sestavljivi sili F_3 v podplatu umakne tako daleč naprej in h koncu svojega giba eventualno še vstran, da se čevljev hitro in zanesljivo loči od kabla. Če zarez na peti ni preostra, če jo malo zaokrožimo navzdol, se bo to tem prej zgodilo. Nartni jermen mora pri tem biti privezan na način R_2 v sl. 1 (črtkano), sicer čevljev ne more dobro naprej. Služi hkrati kot lovilni jermenček, da smučke pri izklopu varovalnega mehanizma ne zgubimo. Tako nadomesti posebni lovilni jermenček.

Vse varnostne čelne glave vsebujejo znano napravo za izklop vstran, v levo ali v desno, za primer zvojnih preobremenitev noge. Če naj čelna glava ščiti nogo tudi pri padcih naprej, pred nategi Ahilove kite in upogibi golenskih kosti, mora vsebovati dva varovalna mehanizma in sicer povsem neodvisna drug od drugega. Sile, ki lahko povzročajo zvojno preobremenitev noge, so namreč daleč manjše kot nevarne sile pri padcu naprej. Obe nastavitvi morata biti opremljeni s skalo, najbolje z delitvijo kot na številčnici ure.

Varnostne vezi, kjer se glava šele po stranskem izklopu umakne nekoliko naprej — ponavadi le za nekaj milimetrov — niso nikake rešitve naše zahteve 2. oz. 3. za čiste padce naprej. Taki padci se pojavljajo, pa če si še tako zapiramo oči. Zato so vsi razni »markerji« in tudi sam »MARKER« proti čistim padcem naprej povsem brez moči in koristi, proti delnim padcem naprej, kombiniranim z zvojno obremenitvijo, pa tudi niso zanesljivi. Le močno zvojne preobremenitve odklopijo, kot je treba. Prenekatera polomljena noga bi to kruto dejstvo lahko in rada potrdila post festum.

Taka dvojna varovalna glava je bila konstruirana in je v treh različnih konstrukcijskih variantah na trojih smučeh prestala vse trde preskušnje dveh zim na pistah in v gorah doma in na tujem. Po mnenju francoskih specialistov je v stanju preprečiti nadaljnjih 30 % smučskih nesreč in sicer vprav tiste najtežje: pretrganje ene ali obeh Ahilovih kit, zlomi obeh kosti ene ali obeh nog hkrati. Z njo odpadejo kot nepotrebni in zastareli tudi vsi vselej le nezanesljivo delujoči varnostni natezalci. Ker ne potrebuje podajnega kabla z vzmetmi, kot ga terjajo vsi varnostni natezalci, pa tudi varnostne naprave na peti hočejo podajanja, lahko vzmeti nadomesti nekaj obročkov iz trde gume (kot za vodovodna tesnila). Čim več je obročkov, tem mehkejši je kabel (otroci, začetniki, šibki smučarji), če pa jih odstraniš vse, postane vez trdna in toga bolj kot najjačji »langrimen« (ostrji smučarji, tekmovalci), a z razliko, da zaščita proti padcu naprej ne obstaja. Elastičnost kabla lahko z gumastimi obročki tedaj spremenjamo, z vzmetjo pa ne, razen če menjamo vzmeti. Te pa so drage, težke in imajo z raztekom preveč hitro rastočo silo.

Tudi turno smučanje, naša zahteva 5, je tako možno vsaj do neke meje. V ta namen poteka kabel le skozi sprednje kljukice IX na sliki 1, nameščene kakih 8 cm za robom glave III, kjer se le-tá stika s podplatom (A). Glava pa mora biti opremljena s stranskimi čeljustmi, da kabel lahko manj pritegnemo. Dobro je tudi, če mu damo malo elastičnosti (vzmeti, več gumastih obročkov). Tudi moramo oba izmika glave III blokirati. To bi lahko izvršili s tem, da pritegnemo vijaka obeh varovalnih mehanizmov. S tem pa bi pokvarili obe njuni delikatni in natančni vstavitvi. Zato je bolje, če poskrbimo, da glavo v obeh smerih izklopa — naprej in vstran — lahko blokiramo s prijemom, ki z varovalnima mehanizmoma nima opravka. Takega blokiranja se lahko poslužimo tudi, če prvi ali drugi mehanizem kakorkoli odpove pokorščino.

Pri turni hoji bomo seveda razrahljali vezalke togega smučarja čevlja do narta, da se noga lahko v čevlju vsaj nekoliko pregiblje. Pri kombiniranih smučskih in planinskih čevljih tega ni treba. Seveda z njimi slabše voziš, zato pa bolje hodiš, celo plezaš, z derezami ali brez.

Mišljenje, da je turnemu smučanju odklenkalo, se vzdržuje samo še pri nas. Po svetu postajajo smučarji že siti večnega in tudi dragega nihanja gor in dol ob žičnicah, zopet si žele tudi širokih sončnih snežišč visokogorskega sveta, zlasti spomladanskega in v najnovejšem času celo poletnega, ko je nevarnosti najmanj. S teh tur se vračajo navdušeni in srečni kot z žičnic nikdar. Današnja parola se glasi: pozimi žica, spomladi gore! Številno turnih smučarjev v svetu zopet raste. Ni več dvoma, da zasnežene gore postajajo iz leta v leto v večji meri torišče idealnih počitnic, bolj zdravih, kot so ob pomehkujujočem morju. Civilizirani človek potrebuje novih, svežih pljuč. Vendar: hodimo z nogami, tečemo s pljuči, dirkamo s srcem, dospemo pa z — glavo!

Seveda je v gorah varnost proti obojim preobremenitvam pri padcih še važnejša kot v dolini ob žičnicah, kjer je pomoč lahko takoj pri roki. V gorah pomeni tudi manjša nesreča lahko smrt, če si sam. Niti smučke ne smemo izgubiti. Zato je zanesljiv lovilni jermenček važen. Žal so vsi mali karabinerčki (vponkice) na teh jermenčkih nezanesljivi, prešibki. Če imamo na varovalni glavi narejeno primerno zanko, lahko namesto posebnega jermenčka porabimo kar ven iz čevlja potegnjeni najnižji del močne (najlonske) vezalke. Pretaknemo jo skozi zanko na glavi in jo blokiramo na ta ali oni način. Viseči del vezalke pri hoji natakemo na kljukice čevlja. Če pa grozi nevarnost plaz, moramo vsako tako trdno vez smučke z nogo odstraniti in biti pripravljeni, da v hipu odpremo tudi smučko vez, čeprav bi nam jo pritisk snega verjetno sam tudi odprl, kar se pri klasičnih vezeh ni zgodilo, pa je ponesrečenec poleg drugega imel polomljene noge.

Tekmovalec si bo oba varnostna mehanizma po volji in potrebi pritegnil poljubno trdno,

ju lahko celo povsem blokiral, npr. za tekmo-
vanje. S tem je ustrezno tudi naši zahtevi 4.
H koncu moramo omeniti tudi vezi brez kabla
s petnim varovanjem proti padcu naprej,
petne varnostne vezi. Pojavile so se v zadnjih
letih, se pa v konkurenci s kablom razen v
Avstriji in Nemčiji zaenkrat ne uveljavljajo
kaj prida. Vnaprej se tudi — razen ene kon-
strukcije — odpovedujejo tudi najmanjšemu
dvigu pete od smučke in s tem turnemu smu-
čanju, smuški hoji. Čevljev je stisnjen med
sprednjo glavo III in zadnjo glavo V, vse brez
jeklenega kabla II. To se doseže s tem, da
se ali III ali V pritisne ob čevljev. Glava III
vsebuje običajni varovalni mehanizem za
stransko sprostitvev obuvala, glava V pa za
izmik pete navzgor, če pri padcu do dviganja
pete sploh pride. Če se samo zaletiš in se pri
tem instinktivno nagneš nazaj, kak izklop ni
mogoč in gre vsaj smučka, poznani pa so že
tudi prelomi lobanjskega dna pri takem ne-
nadnem zavrtju. Če pa si kot sprednjo glavo
uporabil opisano dvojno varnostno glavo, si
varen tudi pred takšnimi poškodbami.

Kako je s silami na peti nam kaže sl. 6. Sila
 F_v skuša peto dvigniti od smučke in pri tem
pritisne ob več ali manj poševni rob, ki sega
v petni utor (zato pretirano ostri utori!). Če
je mehanizem tak, da se glava zavrti nazaj,
bo že sila F_v sama povzročila izklop. Če pa
je tak, da se glava navpični sili umakne vodo-
ravno nazaj, pa deluje le njena komponenta
 F_s , ki si jo mehanizem lahko ustvari sam s
primernim pretvornikom. Dosedanji mehaniz-
mi petnih varnostnih vezi so zapleteni in
težki. Prijetno je, da glava stisne čevljev že
s tem, da vanjo stopiš, kar s pritiskom pete
navzdol. Zmotno pa je mišljenje, da se pri
tem ni treba pripogniti: lovilni jermenček
moraš le pritrditi! To pa gre lažje spredaj kot
zadaj.

H našim petim uvodnim zahtevam moramo
pridružiti še šesto, princip preprostosti, ki
hkrati pomeni tudi popolnost. Vsaka dozorela
konstrukcija mora biti kar se le da preprosta,
lahka, majhna, cenena, enostavna za ravnanje
— »idiotensicher« pravijo Nemci — in seveda
zanesljiva. Ta zahteva je sito in rešeto vse
tehnike v primerjavi s fiziko, ki ga ne po-
trebuje. Velja tudi za varnostne vezi.

Izdelave opisane dvojne varnostne glave se je
pri nas korajžno lotilo napredno mariborsko
podjetje NIKROM. Na trg bo prišla pod ne-
koliko manj slovenskim, a zato značilnim
imenom »ANTIGIPS«. Če bo dobro izvedena
in iz materialov kot treba, bo odpadel mar-
sikateri prevoz ponesrečenca z belih poljan
v mavec ali pod nož. Upajmo!

Kdor se pa danes loti izdelave varnostnih vezi
z golj stranskim izklopom, zoper padce nap-
rej pa ne poskrbi niti z varnostnim natezal-
cem, čeprav ni idealen, ta je soodgovoren za
vse težke nesreče, ki jih tako kratkovidno po-
četje lahko povzroči in bo povzročalo, vsem
smučkim strokovnim mnenjem navkljub. Nih-
če ni povsem na varnem pred nevarnimi či-
stimi padci naprej.

V spomin planinca in botanika Tominca

Jeseni 15. oktobra 1965 je umrl profesor Ivan
Tominec. Nismo pričakovali, da se bomo mor-
ali tako kmalu posloviti od njega. Še pred
kratkim je bil med nami, kljub letom in njih
tegobam na pogled čvrst, kakor ponavadi za-
topljen v svoje delo, v družbi malo odmak-
njen. O sebi je malo govoril. Zato je tudi
malokdo vedel kaj več o njem.

Rodil se je 25. decembra 1890 v Lomeh pri
Črnem vrhu. Na gimnaziji v Ljubljani je štu-
diral s Srečkom Brodarjem, Antonom Meli-
kom in Jušem Kozakom. Univerzo je končal
v Gradcu, učil prvo leto po vojski v Trstu,
potem pa v Ljubljani. Med okupacijo je od-
šel 1942 v partizane, pa je bil ujet, obsojen
na dosmrtno ječo in poslan v Volterro pri
Pisi. Kmalu po vojski je zapustil srednjo šolo
in prišel k radiu, zadnja leta pa je delal na
inštitutu za slovenski jezik pri Slovenski aka-
demiji znanosti in umetnosti. Le nekateri,
kakor njegov sošolec z univerze Fran Ra-
movš, so že prej poznali njegovo jezikoslovno
delo, drugim se je odkrilo šele s sestavki v
radiu in v listih, predvsem pa z obsežno ob-
delavo črnovrškega narečja in njegovega
besedja, ko ga je lani izdala akademija. Ko-
liko pa je bilo tu še terminološkega dela v
tehniški, lesni, gozdarski ali kmetijski stroki!
Ne bi smeli pozabiti, da je svoje čase tudi
prevajal leposlovje iz francoščine — nekaj
tega je izšlo v knjigah — in iz ruščine.
Nam, ki smo bili šele zadnja leta v njegovi
bližini, je bil znan komaj majhen del vsega
omenjenega in marsikaj se nam je razkrilo

po njegovi smrti. Še bolj so nam ostali zaviti v temo njegovi nešteti pohodi v naravo, posebno v hribe. O tem bi vedeli kaj več povedati drugi njegovi znanci, ki so bili prejšnja leta z njim na takih poteh. Pa še njim bo veliko skrito, zakaj profesor Tominec je hodil dosti sam, kakor priznava v opisu svojega obiska v Trenti v Planinskem Vestniku 1955. Tam tudi pravi, da ga je že v mladosti mikalo na zmeraj nova pota in da si je hotel ogledati vse vrhove in prehode, se ustaviti v vsakem kotu, da bi se naužil lepote, ki se mu je tam odpirala v pogledih na okolico, pa tudi v drobni svet rastlinstva, ki ga je poznal kakor redkokdo. Ta ljubezen do gorskega cvetja ga je tudi pripravila, da je pisal v Planinski Vestnik o alpinetu v Trenti in oživil vrsto postav nekdanjih botanikov, ki jih je podobno kot njega gnalo na samotne pohode daleč od mest in ljudi, v gorske pokrajine, kjer so odkrivali redke rože.

Nekajkrat smo tudi sami hodili z njim po naših krajih. To niso bile poti na kakšne visoke gore, razgledali smo se pa na njih po lepem delu našega sveta. In pri tem smo med pogovorom spoznavali, da skoraj ni bilo višine na Slovenskem, da se ni povzpel nanjo. Privoščil si je celo to, da se je odpravil peš prav iz Ljubljane na Triglav. In če smo srečali še tako redke grm ali cvet, ga je znal uvrstiti na svoje mesto.

Zdaj je konec teh poti, bo pa v duhu na njih z vsemi znanci, ko bomo hodili po naši zemlji in se toplo spominjali njegove modre in tople sosesčine.

dr. Lino Legiša

Leopold Stanek

Te ni —

(Spominu Janeza Tominca)

*Kdaj prideš spet do nas,
raztresenih samotnih koč
vrh hribov, tik gozdov,
iščoč besed,
zataknjenih za očrnele trame —
zveni povsod po rovтах
žali pevčev glas.*

*Te ni, te ni —
glasi se moj odmev,
te ni, te ni,
a vem, da boš prišel,
posodil mi boš pota
za slednji hod čez tihi laz,
boš spremljal me molčče.
Posodi še oko,
ko bom iskal
skrivnostni redki cvet —
ti dal si mu ime:
srca dobrotā.*

**Počakaj, sonce,
počakaj za hip!**

(Po deseti obletnici slovesa od Vladka Fajglja)

Ob lanskih prizadevanjih za izboljšanje razmer v našem alpinizmu, za učinkovitejšo športno, idejno in kulturno vzgojo mladih alpinistov, za kategorizacijo alpinistov in njihov napredek, predvsem pa za čim večjo njihovo uspešnost pri uveljavljanju doma in na tujem ter za kulturno rast našega alpinizma smo se znova in znova spraševali, kje je vzrok, da se ne moremo veseliti takega napredka v kvantiteti in kvaliteti našega alpinizma, kakršnega smo upravičeno pričakovali po njegovem naglem vzponu okoli leta 1950 in še nekaj let za tem. Istočasno pa je ob novih predlogih, načrtih in programih stopilo pred nas neizprosno vprašanje, kdo se bo za vse to zavzel in se ves žrtvoval, kdo vse to izpeljal, kdo znova in znova pretuhtal in opravljal vrsto velikih in drobnih opravkov ter pri tem ne mislil na to, kdo mu bo povrnil izgubljeni čas, skratka, kje so ljudje, ki bodo danes ali vsaj jutri prijeli s srcem za vsa dela, ki so potrebna, da se stvar popravi, ali bolje, da se požene naprej z novimi silami, za nove čase — k novim uspehom.

Sam pri sebi sem vse leto obujal misel na pokojnega Vladka Fajglja, ki se je 26. junija 1955 v severni steni Štajerske Rinke smrtno ponesrečil, star komaj 22 let. Živo mi je pred očmi visoki, lepi fant, bistrega uma, izrednih telesnih in duševnih sposobnosti. Kakšna iz-

guba, kolikšna izguba za tako majhen narod, ki ima pred seboj še toliko neizvršenih nalog! Kako nam manjka ljudi njegovega kova na vsakem področju, ne nazadnje na planinskem! Berem njegovo zrelo besedo o alpinizmu, ki ji je dal naslov »Na samotnem vrhu« in jo kličem k življenju z njegovim pretresljivim vzklikom v naslovu tega spominka. Posedimo na vrhu s pokojnim Vladkom in ponovimo za njim vsako besedo! Kakor da bi nas bil s svojimi dobrimi očmi presvetlil do kraja, kakor da bi natanko videl naprej, kje bomo stopili s prave smeri in se znašli pod previsno streho, čez katero ne bo lahko priti!

Med drugim je zapisal: »Brez ovinkov si upam trditi, da so plezalne šole v takšni ob-

liki, kot se pri nas izvajajo, popolnoma odveč, da se milo izrazim o njihovi škodljivosti za napredek našega alpinizma...«

Zdaj že nekaj mesecev govorimo o planinski šoli, ki da jo kliče čas. Preberimo večkrat vse, kar je napisal 22-letni Vladko Fajgelj, preden bomo šli na delo. Od načrtov, od okvirnih in nadrobnih učnih načrtov do njihove izvedbe je dolga pot. Potrebni so ljudje, dobri in sposobni ljudje, potrebni učni pripomočki, potrebna tudi sredstva, predvsem pa v ljudeh tisto, kar se ne da kupiti, kar se ne da plačati: Resnična vnema za stvar, sveti ogenj veselja do stvari, čut odgovornosti, resnična sposobnost in osebna moč.

Tine Oreš

STEZE Z GORA

PRILOGA MLADIH PLANINCEV

Grossglockner in Dolomiti

1. dan: Zadnji dan avgusta se v Ljubljani že navsezgodaj pripravljamo na petdnevno potovanje po Avstriji in Italiji. Naš cilj je Grossglockner in Dolomiti. Spoznavamo se med seboj, znanci povprašujejo po novicah, vsi pa smo nekam nestrpni in težko pričakujemo odhoda. Končno je gomila nahrbtnikov na avtobusu, ki nas potem odpelje proti Šentvidu. Seznanimo se s šoferjem in vodjo izleta Borisom. Sedim desno spredaj, za sosedo pa imam »Mojzesa«, kar tako bom imenoval tovariša, ki nas je večkrat zabaval s svojimi domislicami. V Kranju sprejememo še enega potnika, pravzaprav potnico in v Tržiču Miho z njegovimi pipami. Takrat tudi ugotovimo, da manjka le še Peter iz Postojne. Formalnosti na meji so hitro mimo in skozi predor se zapeljemo v Avstrijo. Prvo srečanje z njo ni bilo prijetno, oblaki so zakrivali gore do dna in pretili z dežjem. In res, naš postanek v Celovcu že moti dež. Razkropimo se po ulicah v bližini trga. Fotoaparati kljub dežju opravljajo svojo nalogo, največ obiskovalcev ima znani celovski muzej. Ob določeni uri smo spet pred avtobusom, kjer nas čaka presenečenje: »Izgubljeni sin« Peter. Pripoveduje nam, da je v Ljubljani »poštopal« nekega diplomata in se je kaj udobno pripeljal za nami.

V Beljaku se ne ustavimo, marveč zavijemo v Dravsko dolino, ki je ne zapustimo do Spitala. Vso pot srečujemo kolone avtomobilov z nemško registracijo, ki še gredo na Jadran. Heiligenblut! Vasica z razvitim turizmom nas sprejme v dežju, ustavimo se v bližini znane gotske cerkve. Na desni strani Bele si najdemo prostor za platnene hišice, ki so kmalu postavljene. Pred šotori že brne kuhalniki, ki segrejejo skromno večerjo. Zvečer greva z Mihom, mojim sostanovalcem, v vas. Mladeniči, ki postopajo po ulici, naju imajo za Italijana in naju nič kaj prijazno ne gledajo. 2. dan: Zelo hladno je, spati ne morem več in zato še v temi pričnem pospravljati svojo kramo, ki leži nametana vseprek. Jasno je in na vzhodnem nebu zvezde že ugašajo. Proti Grossglocknerju je nebo še skoraj črno in se belina snega ostro odraža. Precej truda je treba, da so vsi nahrbtniki in šotori na avtobusu. Po lepo asfaltirani cesti naglo pridobimo na višini in ko pridemo iz gozda, se pokaže Glocknerjeva skupina v vsej veličini. Kar mimogrede smo na višini 2000 m in ledeniški jezik Pasterze je pod nami. Ledenik je podoben kraški goličavi, ki jo sekajo razpoke. Na najvišjem parkirnem prostoru se ustavimo in pripravimo opremo za vzpon. Po skupinicah gremo skozi predor, potem pa položno

navzgor nad ledenikom, proti Hoffmanovi koči. Naše prvo srečanje z ledenikom je prijetno, nikjer groznih razpok. Zgornji del ledenika je zelo razbit in jih gotovo ne manjka. Ledenik prečkamo brez nezgod, tudi na moreni gre vse po sreči. Razdelimo se v dve skupini, na hitre in počasne. Odločim se za hitre. Lahko pot tu in tam zapre kamin, čez katerega pa pridemo brez težav. Po komaj nakazanem grebenu pridemo do kraja, kjer pot preide na Hoffmanov ledenik. Pot je lahka, brez posebnih strmin, le včasih se pokaže skromna ledeniška razpoka. 3000 m dosežemo mimogrede in že smo na sedlu med Hohenwartkopt in Adlersruhe. Višina se že pozna in po granitni poti sopihamo proti koči na Adlersruhe. V kočo kapljamo drug za drugim. Ne moremo čakati drugih in se odpravimo proti vrhu. Po obširnem in strmem snežišču je pot kar prijetna, malo hujše je v skalah, pa tudi to mine, in po eni uri stojim na vrhu. Kolikokrat sem s hrepenenjem gledal s Triglava na bleščeče ledenike Grossglocknerja!

Sunki vetra, ki so močni, nas preženejo z vrha in šele nižje si ogledujemo gore naokoli. Nekje na jugovzhodu slutim Triglav, na vzhodu pa vse izginja v meglenem mrču.

3. dan: V vetru se spuščamo po že znani poti navzdol. Ob 10. uri smo že zopet na ploščadi, ki lahko sprejme pod streho 900 avtomobilov. Turisti vseh narodov klepetajo in se ozirajo v Grossglockner, ki pa je zakrit v meglo, le od časa se pokaže njegov vrh. Prvikrat vidim svizce. Te ljubke živalice so skoraj udomačene in se menda hranijo le še s slaščicami, ki jih mečejo turisti. Minemo Hochtor, našo najvišjo cestno točko. Preko tega prelaza so potovali že stari Rimljani. Sledovi njihove ceste so še dobro vidni. Danes ni treba več čez prelaz, prevrtan je predor in pot je nekoliko krajša. Na drugi strani predora je prava kamnita puščava, ki pa mora biti pozimi smučarski raj. Nekoliko se spustimo, a se potem v enem samem loku dvignemo na Törlkopf. Od tu se cesta v ostrih serpentinah strmo spušča proti Zell am See. Občudujemo pobočja na nasprotni strani doline. Strmi in nasekani ledeniki se spuščajo globoko v dolino. Zabavati nas začne debata med Petrom

in Dominikom o ekspektivnosti pošte in o gozdarstvu. Koliko zbadljivk je padlo, prišlo je skoraj do prepira. Utrudila sta se šele takrat, ko je avtobus zavozil med zelenice na dnu doline. Od tu ni bilo več daleč do znanega letovišča Zell am See, skozi katerega smo se žal le peljali. Avtobus je požiral kilometre, da bi čimprej prišli do Innsbrucka. Enolična vožnja je marsikoga uspavala, tako tudi mene. Zbudim se šele v innsbruškem predmestju Sollbad Hall. Innsbruck je še sedaj v znamenju letošnjih olimpijskih iger. Razglednice in emblemi še nosijo olimpijski znak. Imamo le uro časa za ogled tirolske prestolnice.

Čez »most Evrope« se peljemo že ponoči. Na Brennerju meje ne čutimo, na italijanski strani so še vsi napisi v nemščini.

4. dan: Sterzing ima 1000 m nadmorske višine in zato septembrska noč ni nič kaj topla. Merano na naši poti izpustimo. Rajši se peljemo proti Bolzanu. Ko vozimo skozi Brixen, se spomnim, da so ti kraji tesno povezani z Gorenjsko. Ker zgrešimo pravo pot proti Cortini, se znajdemo v Bolzanu. Na železniški postaji obrnemo in končno najdemo pravo pot. Mudi se nam, kajti Cortina je še daleč. Vse več čudovitih gora je okoli nas. Kratek počitek na prelazu Pordoi dobro izkoristimo, kajti z žičnico se za 800 lir dvignemo v 4 minutah na Sello, s katere je obširen razgled daleč naokoli. Marmolata na jugu je tako blizu, da bi jo skoraj prijel z rokami. Panoramam na zahodu zaključujejo ledeniki na tritisočakah. Z vožnjo vred se zamudim le 15 minut, ki pa so nepozabne.

Taborimo v bližini olimpijske skakalnice v Cortini.

5. dan: Ne mine niti pol ure vožnje, ko že občudujemo jezero Misurino in Tri Cinne, pravzaprav le Tri Cinne, kajti Misurino ne zasluži ime jezero. Ob reki Piavi, ki spominja na Sočo, teče cesta gladko. Ustavimo se le še v Longaronu, v nesrečnem mestu pod goro Toc, ki je lani povzročila veliko katastrofo in je mesto odela v črmino. Pogled proti soteski Vajont je strahoten. Gore blata so ostale v prej rodoviti dolini. Začasen spomenik, zvonova na mestu nekdanje cerkve, nemo opozarja mimoideče na tragedijo.

Janez Pretnar

IZ ŠOLSKEGA ZVEZKA

Zadnjič sem brskal med svojimi že kar stariimi šolskimi zvezki. V zvezku za slovenske domače naloge sem našel tudi ta-le sestavek. Pod naslovom »S poti« sem opisal izlet, ki mi je še danes tako dobro v spominu...

Bilo je avgusta v Bovcu. Zgodaj zjutraj sva sedela z očetom v lepem parku tega mesta in čakala na avtobus, ki nas popelje, nekaj več kot trideset izletnikov, na Mangrt. Po slabo prespani noči v »civiliziranem« hotelu sva zehala kot leva. Avtobus je prišel z za-

mudo na postajališče — toda iz objektivnih razlogov, šofer je namreč zaspal. Kmalu sem spoznal, da sedim v pravem medrepubliškem omnibusu. Tu so bili predstavniki vseh naših narodov, Slovencev nas je bilo najmanj. Komaj se peljemo nekaj sto metrov, že začujemo vzklik: »Pa čakajte, čakajte, molim vas! Dalmatinac je odustao!« Pravili so, da je prvi vstal in šel čakati avtobus, zdaj ga je pa prav on zamudil. Bil je invalid brez desne roke, v preprostih sandalih, navadni obleki, vendar

poln šal in smeha, pravi tip mladega Dalmatina. Z njegovo navzočnostjo se je veselo razpoloženje povečalo. Cesta se je začela vzpenjati, motor je komaj zdeloval klance. Dvigamo se počasi, a vztrajno. Vsakogar je bolj prevzel vedno lepši razgled. Ločili smo se od državne ceste, ki pelje preko Predila v Italijo. Na rumeni pušici je pisalo: Mangrt 12 km. Serpentine in serpentine... cesta je odlična. Čudimo se drznosti projektantov te ceste. Kdaj neki bo konec poti? Mar nas misli pogumni šofer zapeljati prav na vrh Mangrta?

Nenadoma smo se ustavili. Konec voznje. To je bilo na višini 2072 metrov, nekaj metrov vstran od mejnega kamna z Italijo. Pod nami so Belopeška jezera, potem Trbiž, v daljavi avstrijske Alpe in na naši desni še 600 metrov višji Mangart. Tja smo jo mahnil vsi, pogumno... tudi gospodične v visokih petah in lahkih oblekah. Karavana pa se je kaj kmalu pretrgala in posamezni deli so odpadali drug za drugim. Po dobri polurni hoji smo ostali na poti vsi Slovenci, Srbkinja in Dalmatinec. Hodil je spredaj, jaz pa takoj za njim. Kot najmlajša člana »ekspedicije« sva prevzela vodstvo, kakor da bi tekmovala za prvo mesto. Bila sva že daleč pred ostalimi. Na slabo markirani poti sva večkrat zašla. Pot naju je pravzaprav peljala vseskozi po Italiji, česar pa niti sama nisva vedela in so povedali drugi kasneje. Zanimivo je, kako je Dalmatinec invalid hodil in se z levico oprjemal klinov. Skakal je kot koza s skale na skalo. Jaz sem se držal poti, on pa jo je na nekem mestu ubral kar preko stene. Dolgo se nisva videla, tako da sem sam nadaljeval pot. Kako sem se ga ustrašil, ko je stopil k meni izza neke skale. Povedal mi je, da je imel srečo. Toliko da ni odletel. »Glej, Talijane! Buon giorno, signori! Kako ste?« je zaklical italijanskim graničarjem, ki jih je zagledal v dolini. Na vrh sva prilezla po vseh štirih. Moja prva pot je bila k vpisni knjigi in žigu. Moj tovariš je prvič tako visoko, pa je gledal in neprestano govoril: »Divota, divota!« Jalovca še nisem nikdar tako lepo videl, bil je čisto pred nama, Triglav je kot po navadi kadil, s kapo na glavi. Rabeljsko jezero pa se je kopal v soncu.

Sedla sva in s pomočjo zemljevida ugibala vrhove, ki sva jih imela pred seboj kot na dlani. Iz tovariševega grla je zadonela znana dalmatinska pesem. Pel je tako, kakor znajo samo Dalmatinci.

Ostali so prišli na vrh veliko za nama in med njimi edina ženska, ne več tako mlada študentka iz Beograda. »Kot geolog imam pravico vzeti en kamen«, so bile njene prve besede na vrhu.

Avtobus je že trobil za odhod nazaj, ko smo krenili z vrha. Šli smo hitreje, Dalmatinec je bil spet prvi. Šel je najhitreje in najspretnije. Verjame mu, da je obhodil že ves Velebit in druge primorske gore.

Zdaj je bil pa šofer nestrpen zaradi naše zamude. Ampak mi nismo zaspali!

Dušan Skok

VARSTVO ALPSKIH VODA je spričo vedno večjih potreb po električni energiji vedno bolj pereče. Hidrocentrale niso samo tvornice energije, ampak tudi poseg v naravo, ki ga je treba dobro premisliti. Vsaka hidrocentrala ima poleg gospodarsko-politične tudi svojo »varstveno« stran, kar pomeni, da je pri gradnji elektrarn vprašanje varstva narave enako važno kakor gospodarsko politično. V Švici rastejo potrebe po električni energiji zaradi vedno večje mehanizacije, standarda in prirastka gospodinjestev letno za 6%. Če bo šlo tako naprej, pravijo strokovnjaki, bo morala država administrativno omejevati mehanizacijo in razsvetljava, kakor je bilo to med vojno. Če se za to ne bi odločila, mora biti produkcija vedno večja, če pa ne bi mogla biti, odpove oskrba z električno energijo, odpovedo občutljivi aparati itd. Vse kaže, da bo treba začeti z drugo politiko pri preskrbi z energijo. V Švici v nekaj letih ne bodo mogli več graditi nobene hidroelektrarne več. Ostane samo še možnost termoelektrarn in atomskih. Prve onesčiščajo zrak. Elektrarna, ki bi dnevno porabila 1000 ton olja, bi obenem pognala v zrak do 20 000 m³ žveplovega dioksida in 1 milijon m³ CO₂ in CO. Ta količina že pomeni resno poslabšanje zraka za mesto s 100 000 prebivalci. Za Švico taka oskrba z energijo skoraj ne pride v poštev. Ostane samo atomska energija. Anglija, ZDA in nekatere druge industrijske države so se že usmerile v gradnjo atomskih central. Zanimivo je, da v Švici odgovorni ljudje, ki so še pred dvema letoma trdili, da Švica ne zmore atomske centrale, danes odločno zagovarjajo njihovo pospešeno gradnjo. Izračunali so, da bo oskrba z elektriko celo cenejša in solidnejša. Radioaktivni odpadki se lahko shranijo tako, da niso nevarni. Atomska centrala ima velike prednosti. Proizvaja pozimi, ko je največja potreba in ko so hidrocentrale v stiski zaradi vode, lahko več energije kot poleti. Proizvaja ceneje, ker je gradnja hidrocentral vedno bolj komplicirana. In končno, ohranila nam bo vode v njihovi naravni podobi, kolikor jih še imamo.

GARGANTUA je literarnim sladokuscem znan iz Rabelaisa, poznajo pa ga tudi v Aosti kot dobrega duha, velikana, ki si je nekoč zaželel, da bi pogledal čez hribe. Naredil je korak in že je iz italijanske strani stopil na švicarsko. Tedaj pa se mu je pod obema nogama udrla in od ogromnega gorskega masiva je stala le visoka skalnata piramida med nogami. Ta piramida je bil — Matterhorn. Ta etnološka bajka o Matterhornu je del tega, kar je alpski človek v svojem prvobitnem razmišljanju o svetu doumel. Zanimivo je to, da so takele etnološke bajke zaslužile nekaj

iz geološke zgodovine alpske zemlje. Na priliko pri nas bajka o nastanku Rabeljskega jezera ali spomin na ledeniško jezero v Logarski dolini, v katerem je prala ajdovska deklica, stoječ z eno nogo na Klemenči, z drugo na Strelčovi peči.

PARIŠKI VELESEJEM je tudi v službi alpinistične propagande. Poročali smo že o plezalskem rekvizitu sredi Pariza, na katerem je l. 1963 razkazoval moderno tehnično plezanje sam Guido Magnone. Letos je za prvi maj, ob 20-letnici UNCM, bilo to ponovljeno. Poglavitni namen zveze je od l. 1945 ta, da mladino povede iz mestnega vzdušja v naravo, pri čemer vidi v planinstvu glavni mik. Organizacija združuje socialistično Fédération Nationale des Clubs de Loisirs Léo Lagrange; katoliško Fédération Sportive de France, protestantsko Eclaireurs Unionistes de France; neutralno Eclaireurs de France; katoliško Scouts de France; judovsko Eclaireurs Israélites de France; komunistično U. J. C. F.; Union Nationale des Etudiants de France; Jeunesse Ouvrière Chrétienne Féminine; poleg naštetih pa še CAF, Fédération Française de Ski in Touring — Club de France. Vsaka od 30 organizacij ima v skupščini po enega zastopnika, državni sekretariat za mladino in športe pa ima v njej svojega opazovalca. Tehnični direktor v delovnem štabu je Guido Magnone, svetovno znani francoski alpinist.

Organizacija UNCM je po vojni začela z najskromnejšimi sredstvi, danes pa ima v gorah 24 mladinskih domov s 1900 posteljami. V 20 letih je šlo skozi tečaje v teh domovih 260 000 tečajnikov. Mladina domove pod vodstvom sama upravlja, čisti, streže, v domu pa od UNCM dobi kvedrovce, vrvi, kline, vponke, čelado, dereze, cepin, opremo za camping, spalno vrečo, kovinske smuči, pse. Domovi imajo ogromna skladišča. Med drugim imajo 6500 parov smuči, 5500 parov kvedrovcev in 50 km vrvi. Tečajnike pošiljajo šole, univerze, učiteljska, delavske organizacije, prijavljajo pa se lahko tudi posamezniki. Program je razporejen na več stopenj: Découverte de la Montagne (Odkrivanje gora); Initiation Alpine (Uvod v alpinizem); Tretja stopnja (za bolj izkušene). V Sormiou blizu Marseillea združujejo plezanje s plavanjem in jadranjem, pozimi goje turno smučanje. 14 dni tečaja stane 245 do 410 frs, pri čemer so vračunani stroški popolne oskrbe, za avtobus, za žičnice, lifte, zavarovalnino in izposojnino za opremo. Vodja doma mora imeti solidno splošno izobrazbo, iniciativnost in psihološko izobrazbo. Preden ne naredi posebnega tečaja in ne prestane preizkušnje, ne more postati vodja doma. Biti mora tudi

dober alpinist. Gorski vodniki in smučarji z izpitom imajo prednost.

Da bi se UNCM oskrbela z dobrim kadrom, šola svoje lastne élève-moniteurs, nekake kandidate za mladinske instruktore. Njihovo šolanje — na stroške UNCM — traja 3 do 5 let. Élève-moniteur se uči vsega, kar rabi gorski vodnik ali smučarski učitelj, poleg tega pa obiskuje tečaje za vse vrste športov, za jadranje, fotografijo, filmanje, dramaturgijo, se uči enega tujega jezika in mora dobro poznati Pariz, kar za Francoza spada k splošni izobrazbi.

UNCM dobiva danes od državnega sekretariata za mladino in šport finančno podporo. Kredite za nove domove dobiva od socialnega zavarovanja. 80% stroškov krijejo tečajniki, 20% daje država. Danes je UNCM že kar precejšnje podjetje. V Parizu ima 20 domov, v domovih pa 150 nameščenec, poleti pa 500. Z Nemčijo imajo urejeno zamenjavo. Je neodvisna organizacija, tako da politika nanje nima direktnega vpliva.

Pri plezalnem rekvizitu na velesejmu je vedno dovolj zanimanja. Guido Magnone večkrat osebno pojasnjuje delo plezalcev, ki se vzpenjajo po navpičnih, previsnih stenah in preko prevesnih streh. V dveh letih se je stvar toliko uveljavila, da ni več zabavljanja, češ da se taka propaganda za alpinizem ne spodobi. Letos so sodelovali že tudi Nemci, ki so za te stvari posebej občutljivi. Plezalni stolp je visok 22 ur in ima eno stran lažjo, druge pa so težje in najtežje. V spodnjem delu je celo ledena stena, sestavljena iz pravih ledenih klad. Pri demonstracijah je sodeloval tudi Lionel Terray, zdaj že pokojni. Plezalci sstopajo po notrini stolpa.

ZLI ZOB je 2678 m visoki vrh v pogorju Rila v Bolgariji. Ima severovzhodno steno, v kateri so bolgarski alpinisti speljali več smeri VI. stopnje (Bolgari se ne drže ruske skale, imajo šest stopenj, + in —). L. 1960 je nastala smer Veždi, VI, l. 1963 pa jo je pozimi ponovil zaslužni mojster športa Georgij Atanasov s svojimi tovariši iz visoke šole za telesno vzgojo »Georgij Dimitrov«. Druga smer se imenuje »Slavija«, V, in so jo speljali člani sofijskega kluba »Vitoša« (Vitoša je za Sofijo to, kar je Krvavec ali Velika planina za Ljubljano). Tudi ta smer je bila ponovljena pozimi februarja 1965 v zelo hudih snežnih razmerah. Ponavljalci so bili Djidjanov, Vasilev, Kusev in že imenovani Georgij Atanasov. Isti je pozimi v dveh dneh preplezal 2300 m visoko Kuhlo, z njim so bili poleg imenovanih še Ivanov, Prodanov in Katrandov. Smer gre po vzhodni steni in je V. stopnje. Sodeč po sliki Zlega zobu gre za resno zadevo.

to

DRUŠTVENE NOVICE

FRANCETU PENGALU ZA ROJSTNI DAN

V pravem planinskem življenju so jubileji, ki jih posameznik praznuje najraje sam, je pa prav, da se jih spomni vsa planinska javnost.

France Pengal se je rodil 6. I. 1906 v Hrušici, prijaznem naselju pod karavanškimi vrhovi in predgorju Julijskih Alp. Tako se je France že od mladih nog seznanjal z gorami, kjer je prebil najlepše urice svojega prostega časa. V dijaških letih je s skupino sošolcev-skalašev prehodil vse pomembnejše vrhove slovenskih planin. Spoznavanje narave je bilo odločilno,

da se je France posvetil študiju geografije in zgodovine na ljubljanski univerzi. Kot zgodovinar je dolga leta služboval na tedanjem ljubljanskem magistratu in po vojni v Mestni knjižnici, katere upravnik je še danes.

Kot dobrega poznavalca gorskih potov ga najdemo že l. 1948 v prvem povojnem odboru PZS kot načelnika markacijske komisije. Povojni zalet planinske organizacije in množičen obisk svobodnih gora je terjal dobro vzdrževana in markirana pota, za kar gre nemajhna zasluga prav jubilantu samemu. Pri PD Ljubljana-matica je bil načelnik markacijskega odseka v letih 1952/58. Potem je vodil tajniške posle vse do leta 1963. Zadnja leta so mu planinska društva ljubljanskega področja zaupala dolžnosti predsednika kordinacijskega odbora, ki ga zastopa v glavnem odboru PZS.

Ogromno časa je vložene v tem dolgem odborniškem življenju. V tem delu, kjer sta

dve roki premalo in še dve ne preveč, ga srečamo še danes, vedno enako živahnega in iniciativnega.

Jubilanta srečujemo tudi pri utrjevanju meddruštvenih in medrepubliških planinskih odsekov, pri vodstvu izletov, na sejah upravnega odbora — povsod v društvu! Če kdo, potem je France eden tistih planinskih delavcev, od katerega ne odideš brez prijateljskega nasveta in trdne tovariške podpore.

Za dolgotrajno in požrtvovalno delo je jubilarant prejel številna planinska priznanja: jugoslovanski zlati in slovenski srebrni znak s pohvalami.

Ko mu ob jubileju izročamo planinski šopek pozdravov in čestitk, mu želimo še veliko zdravja in sonca v gorah in tihega priznanja za nikdar poplačano delo v planinstvu.

Tonček Strojín

BIVAK 1. (2180 m) V VELIKI DNINI POD ŠKRLATICO — TRIDESETLETNIK

Ljubitelji in obiskovalci naših gorah z Jesenic so se kot nasledniki bohinjskih Zoisovih rudarjev in fužinarjev kmalu prizadevno vključili v aktivno planinsko delo.

Na Golici (1836 m) so že leta 1904 začeli graditi Kadilnikovo planinsko kočo.

Ko je bilo z velikimi žrtvami uspešno opravljeno to delo, so gorniki iz našega mesta marljivo pomagali ljubiteljem gora iz Kranja graditi Prešernovo kočo na Stolu (2193 m).

TedANJI izredni delovni in ustvarjalni polet slovenskih planincev se izraža tudi v tem, da so jeseniški gorniki pomagali z Dolinci graditi dr. Tičarju Tičarjev dom na Vršču. Jeseniški gorniki so leta 1934 začeli graditi svoj prvi stalni bivak v Veliki Dnini pod mogočno severno steno Škrlatice. Iz Kranjske gore skozi Krnico in visoko gori pod steno Velike Martuljske Ponce je bilo treba prenesti veliko lesa, železa in drugega materiala. Komaj leto dni je minilo in že so sredi poletja 1935 Jeseničani odpirali svoj prvi bivak. Opravljeno je bilo veliko in pomembno delo. Bivak 1. je skromno orlovo gnezdo, pripeto v prevesne stene Velike Martuljske Ponce (2180 m). V njem je dovolj prostora za štiri ljudi. Pozneje so prijatelji graditelji in tovariši imenovali Bivak 1. Matevžev bivak po padlem partizanu plezalcu in alpinistu Matevžu Frelihu.

Gradnja bivaka št. 1 je naletela na splošno odobravanje. Graditelji s Karlom Koreninijem na čelu so dobili nov delovni polet.

Že leta 1936 so jeseniški gorniki skupaj z drugimi navdušenimi ljubitelji gora nosili težke tovore gradbenega materiala, železa in lesa iz Vrat (Poldovega rovta) mimo Šplevte na Jezera, na Grunte pod Rokavi. Zgradili so Bivak št. 2 na najbolj razgledni točki Julijskih Alp z edinstvenim razgledom na Rjavino, Cmir, Triglav, severno triglavsko steno, Stenar, Rokav in Oltar. Bivak št. 2 v višini

2140 m omogoča prijetno bivanje 6 do 8 ljudem.

Drugo leto po osvoboditvi so Jeseničani zgradili tretje gorsko zavetišče, to pot v Martuljski skupini, za Akom (1340 m).

Isto leto, ko so Jeseničani gradili Bivak 3. v Martuljku, kjer je prostora za osem oseb, so gradili plezalci iz Ljubljane tudi Bivak na Podih pod Skuto. Jeseniške graditelje bivakov so posnemali tudi v Trziču, Celju ter Kranju. Janez Krušič je leta 1948 s svojimi začel uresničevati svoj dolgoletni sen. Sredi mogočnega skalnega sveta, kjer so idealni pogoji za plezanje in visokogorsko smučanje blizu Stenarja (1980 m), so požrtvovalni graditelji že leta 1952 otvarjali nov Bivak 4., v katerem je 10 udobnih ležišč, kuhinja in prijetna jedilnica.

Janez Krušič je nadaljeval s svojimi udarniki Koreninijevo delo. Na planini Zadnji Vogel so dogradili bivak železarjev ali svoj peti bivak, ki ni več tako skromen, kot je Matevžev.

Leta 1946 so zgradili ljubljanski plezalci in alpinisti svoj bivak pod Skuto (2100 m), naslednje leto 1947 pa trziški alpinisti svoj bivak v severni steni Storžiča (1750 m), plezalci in alpinisti iz Kranja pa leta 1952 svoje orlovo gnezdo na jugozapadnem robu Kočne v višini 1952 m. Gorniki iz Celja pa so leta 1955 postavili svoje gorsko zavetišče pod Ojstrico v višini 1800 m.

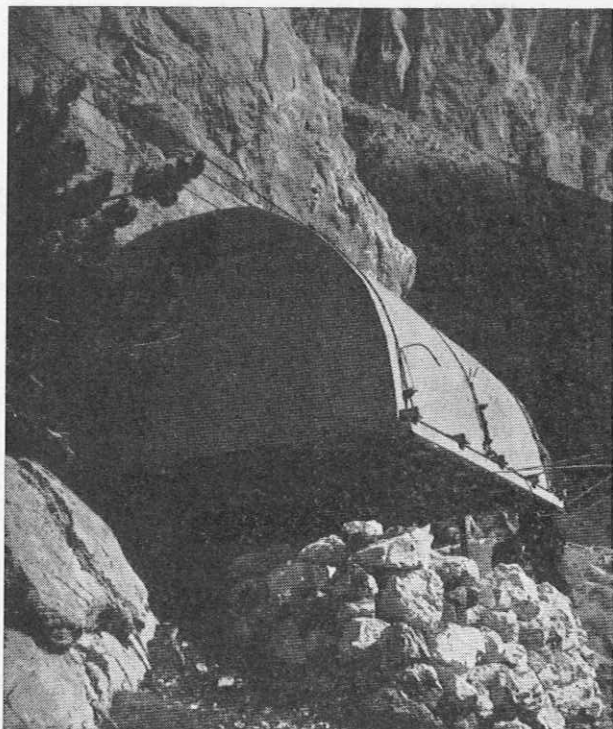
Tako imamo danes v naših gorah kar devet bivakov.

Uroš Zupančič

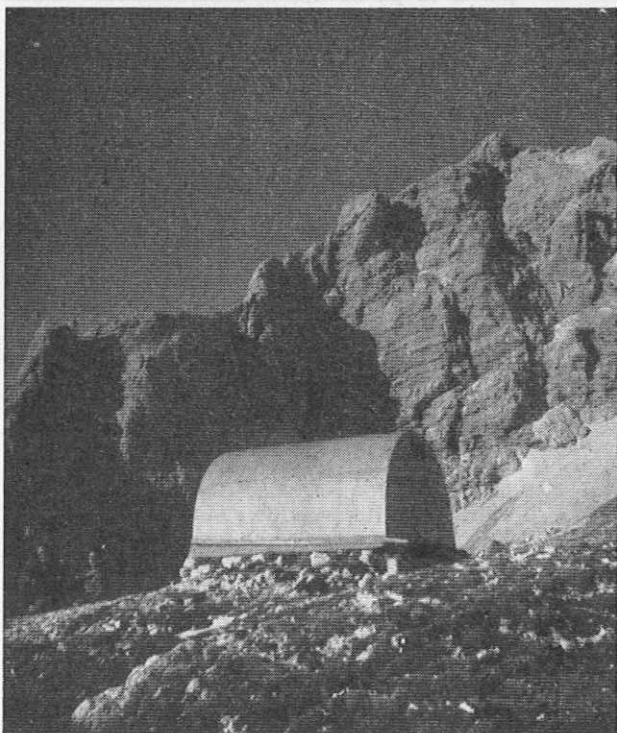
RAZSTAVA »GORA V PODOBI« V CELOVCU

Razstava »Gora v podobi«, ki smo jo v začetku junija 1965 odprli v Umetniškem paviljonu v Slovenj gradu, se je v začetku novembra preselila v celovško galerijo (Künstlerhaus Klagenfurt). Razstava je doživela v Slovenj gradu velik uspeh. Število obiskovalcev je rastle iz meseca v mesec. Nedvomno je razstava najpomembnejši lanski kulturni dogodek v zvezi s planinstvom in je zares lepa opomba k 70-letnici Planinskega Vestnika. S tem geslom je šla tudi na Koroško. Ob njej in zaradi nje je nastala tehtna in zanimiva razprava, ki jo je napisal umetnostni zgodovinar alpinist France Zupan, doslej gotovo najbolj dognano delo o tem gradivu. Avtorju bo služila kot magistrsko delo.

Otvoritev razstave v Celovcu 9. XI. 1965 je imela vse poudarke tihe a kulturno pomembne slovesnosti. Uvodno besedo v slovenščini in nemščini sta spregovorila prof. Karel Pečko, upravnik Umetniškega paviljona v Slovenj gradu, in France Zupan. Prvi je povedal, kako je do gostovanja prišlo, drugi pa je razstavo označil strokovno. V imenu deželnih koroških oblasti je otvoritev pozdravil dr. Otmar Rudan kot namestnik zadržanega deželnega glavarja, v imenu društva celovških umetnikov pa je govoril dr. Josef Brandl. S svojo navzočnostjo so otvoritev počastili še bivši deželni glavar

Bivak 1 in 2

Wedenig in bivši konzul dr. Newole, od naše strani pa so bili navzoči kot predsednik PSJ dr. Marijan Breclj, podpredsednik Izvršnega sveta Beno Zupančič, republiški sekretar za prosveto in kulturo Tomo Martelanc, predsednik PZS dr. Miha Potočnik in konzul SFRJ Pirkovič. K otvoritvi je prišlo blizu sto ljudi. V pospremlilo na razstavi je izšel za naše razmere razkošen katalog v nemščini. Izdalo ga je društvo koroških likovnih umetnikov.

Razstava »Gore v podobi« ni prva te vrste pri nas, je pa gotovo doslej najpopolnejša in se dostojno uvršča med podobne prireditve v sosednjih alpskih državah, predvsem v Švici, Avstriji in Italiji. Če bo zgodovinar France Zupan z delom za njeno nadaljno izpopolnitev še nadaljeval, bo s tem opravil v resnici pomembno delo. V drugih alpskih državah se take razstave vrše vsako leto, v nekaterih mestih pa so stalne in pomenijo seveda tudi del kulturne turistične propagande.

Tine Orel

IV. REPUBLIŠKI FESTIVAL AMATERSKEGA FILMA SLOVENIJE

Opozorjamo na »Razpis za IV. festival amaterskega filma Slovenije« in vabimo amaterje planince in alpiniste, da se festivala udeležijo in s tem prispevajo k planinski vzgoji in propagandi. Vse informacije lahko dobite pri Fotokino zvezi Slovenije, Ljubljana, Lepi pot 6, tu pa navajamo samo nekatere izmed razpisanih pogojev. Pogoji za sodelovanje so:

1. Na festivalu bodo prikazani filmi kinoamaterjev Slovenije — članov Foto-kino zveze Slovenije, ali kinoamaterjev, ki delajo samostojno in niso člani zveze.
2. Pravico za sodelovanje imajo filmi, ki doslej še niso bili predvajani v konkurenci na republiških festivalih Slovenije ali zveznih festivalih Jugoslavije.
3. Ocenjevani bodo pod istimi pogoji črno-beli in kolor-filmi.
4. Ozvočenje je lahko s svetlobnim ali magnetnim tonom ali magnetofonskim trakom brzine 9,5 ali 19 cm/sek.
5. Pravico do sodelovanja imajo vsi formati in vse tehnike.
6. Posamezniki ali organizacije pošljejo lahko neomejeno število filmov.
7. Dolžina filmov je neomejena.
8. Ocenjevani bodo amaterski filmi, po pogojih, ki jih predpisujejo pravilniki o festivalih FKZJ ter v sklad s statuti FKZJ in LT. Za prijavo na festivalu terja razpis:
 1. Prijavljenec mora izpolniti s pisalnim strojem posebno prijavo. Zaželeno so tudi delovne slike iz filma in fotografije avtorjev.
 2. Film mora biti v posebni škatici in na kolutu ter z blankom dolžine 2 m na začetku in koncu.
 3. Ton na magnetofonskim traku mora biti za vsak film na posebnem kolutu, z označenim

siartom in drugimi podatki (ime filma, brzina predvajanja traku, število kanalov itd.).

4. Organizator zagotavlja varnost filma. Material bo prijavitelcem vrnjen skupno s poročilom o izidu žiriranja v 15 dneh po festivalu.

Rok za prijavo in dostavo filmov je 10. januar 1966. leta.

Prijave in filme je treba oddati osebno ali poslati priporočeno na naslov: Foto-kino zveza Slovenije, Ljubljana, Lepi pot 6.

Vabimo planinske kinoamaterje, da ne gredo mimo tega festivala. Planinska zveza Slovenije je za najboljši planinski film izdala plaketo »Zlatorog« in denarno nagrado v višini 100 000 din za najboljši kratki dokumentarni planinski film oz. za najboljši planinski film kakršnekoli druge karakteristike.

MATTERHORN IN NAŠ ALPINIZEM

Naslov ima svoj smisel, saj so naši alpinisti prav v severni steni te gore dosegli uspeh, ki se je vsaj pred nekaj leti še štel kot vstopnica v prve vrste svetovnega alpinizma. Sazonov, Pretnar, Mahkota, Nadja Fajdiga jo imajo za seboj.

Po lažjih poteh pa je na Matterhorn prišlo že toliko slovenskih planincev, da se o tem več ne delajo zapiski. Ker pa smo preteklo leto s svojo navzočnostjo tudi mi proslavili 100-letnico Whymperejevega vzpona na ta naj-senzacionalnejši alpski vrh — zastopala sta nas predsednik PSJ dr. Marjan Breclj in predsednik PZS dr. Miha Potočnik — zabeležimo zdaj, ko so praznične slovesnosti že odzvene, pozabljen a vendar pomemben vzpon. Pred 32 leti, avgusta 1933, sta se kot prvi Slovenki povzpeli na Matterhorn Ljubljanki, sestri Mara in Francka Mohorčič. Slednjo je pot nato zanesla v tujino, vendar še vedno živi z dogajanjem v našem planinstvu in je zvesta naročnica našega lista. Ko s tem obujamo spomine na ta slovenski »prima feminine« v Matterhornu, želimo, da bi tudi ta zgled služil napredku našega alpinizma med žensko mladino.

Tine Orel

INOZEMCI V NAŠIH GORAH

Tudi v sezoni 1965 je narastel obisk inozemskih planincev v naših gorah. Nekaj je k temu pripomogla tudi naša skromna planinska propaganda s sredstvi, ki jih ima, še več pa so storile za turistično propagando razne inozemske publikacije in agencije, o čemer smo že poročali. Skot Leslie A. Wallace iz Edinburgha je bil v Julijskih Alpah že drugo sezono. Poslali smo mu informacije in slovenski »Vodnik po slovenskih gorah«. Za oboje se je zahvalil pismeno, češ da mu je dobro služilo. Obenem je pohvalil lepoto naših gorah, prijaznost oskrbnikov in oskrbo naših koč. Takih pohval je PZS v l. 1964 in 1965 dobila več.

NOVICE
IZ
SOSEŠČINE

NOVE PLANINSKE POSTOJANKE
NA ŠTAJERSKI MEJI

Graški časniki so poročali, da je Alpenverein, sekcija Ivnik (Eibiswald) zgradil na meji ob Radelskem sedlu na Kapunskem vrhu novo planinsko kočo v višini 1052 m. Gradili so jo tri leta s pomočjo prostovoljnega dela športnikov in domačinov, tudi carinikov. Do koče je 2 uri peš hoje iz Ivnika ali z Radeljskega sedla ob jugoslovanski meji, ki je posebno dobro markirana. Od koče je samo 10 minut do Kapunskega vrha na meji. S tega vrha je razgled v Dravsko dolino in na Pohorje. Še lepši je razgled kakih par sto metrov zahodno od koče na Kamniške Alpe z Grintovcem in Ojstrico, na Karavanke s Košuto, Veliki Obir, na Julijske Alpe s Triglavom in Mangartom. Iz Lučan (Leutschach) pod Duhom na Ostrem vrhu pa so začeli jeseni graditi smučarsko žičnico proti Duhu, ki leži v območju občine Schlossberg, torej onstran naše meje. Sredi poti so postavili tudi kočo za oddih smučarjev. Žičnica bo baje že to zimo gotova.

a. r.

VIDEMSKA SEKCIJA CAI, po imenu Società Alpina Friulana, je od vseh planinskih ali alpinističnih organizacij v Italiji, ki z ozemeljskim področjem mejijo z našo državo, najstarejša, po številu članstva najmočnejša, gotovo najbolj razvita in po vsej podobi najbolj delavna. O nji ter zlasti o njenih najpomembnejših možeh, o njihovem alpinističnem in literarnem delovanju, je Planinski Vestnik že pisal, tako posebno 1964, str 417—419.

Videmska SAF ima društvene prostore, pet ali šest sob z vsemi pritiklinami, od občine zastanj. Njihova alpinistična knjižnica je ena največjih svoje vrste. Zdaj jo preureja in se je temu težavnemu, odgovornemu, zamudnemu delu posvetilo nekaj študentk in nameščenk, ki se za stvar žrtvujejo brez kakršne koli zahteve ali protiusluge. Društvo vzorno vodi že mnogo let neutrudni dr. Spezzotti, tovarnar, planinec in alpinist, priden in ploden alpinistični pisatelj in pesnik, muzik, filozof. Še s svojimi 65. leti je lani opravil nekaj težavnejših gorskih vzponov, tako na vrvi z dr. Soravito, znanim videmskim alpinistom, Monte Pelmo z Ballove police naravnost skozi žleb na ledenik, Becco di Mezzodi v vzhodnih Dolomitih po smeri Uterson Kelsö idr.

Vsako nedeljo prireja videmsko društvo skupinske, zlasti mladinske izlete in ture. Z ve-

liko vsmemo se za tiste pohode zavzemata posebno Valda Driussi in prof. Ernesto Mitri. Oba je pisec teh vrstic spoznal »na terenu« in se ni mogel načuditi njuni vztrajnosti, požrtvovalnosti, njuni neizmerni ljubezni do planin in do mladine. Vsako nedeljo sta zunaj, enkrat z manjšimi otroki, drugikrat z učenci te ali one šole, potem za menjavo z odraslejšo mladino ne glede na spol, rod ali poklic. Družba šteje ponavadi 35 izletnikov, kolikor jih more prevzeti pulman, ki jih prepelje do določenega vznožja in jih tam do popoldne za vrnitev počaka. Na prostem poučujeta vodnika mladino o živalih, rastlinah, geoloških pojavih, ljudskih navadah in razvadah. Profesor jih uči branja po zemljevidu in še mnogo drugih znanja vrednih stvari. Idilično, idealno. Medtem je Driussijeva blagajničarka in upraviteljica videmskega planinskega društva, po poklicu ravnateljica industrijskega podjetja in kmetijskega veleposestva, zahaja tudi sama že več ko 40 let v gore, je opravila vzpone tudi pete težavnostne stopnje, nikoli naveličana, plemenitega značaja, po pravici se je drži ime »la mamma dell'Alpina« — mamica planinskega društva. Prof. Ernesto Mitri je akademski slikar in odličen risar. Nobel gospod po srcu in umu, ves goram vdan. Je duša študentovskega alpinizma.

Lani o kostanju, lepe oktobrske nedelje, so imeli takšen izlet v Beneško Slovenijo, Vrh Cofin in Javor. Po povratku v dolino se je mlado in staro sestalo v Fojdi na tradicionalni kostanjev dan, po njihovo »la marronata« (marrone = kostanj, sadež bolj debele in okusnejše vrste). Kaj so tam napekli in nakuhali zlahtnega sadu! Tudi dobrih vin je bilo na izbiro in tako je številno družbo planincev in planink kaj kmalu zajelo čisto planinsko veselje. Zelo simpatičen simpozij. Brez plačila ga videmskim planincem vsake jeseni prireja fojdanska občina, prav tako spomladi »češnjev dan«. Enako velikodušna do planincev je tudi čedadška občina in zdi se, da še katera druga onod okoli.

V Italiji in, kakor pišejo, tudi v Franciji, so začeli med mladino širiti smisel za planine in planinstvo tudi tako, da jemlje prizadeven avtomobilist, ki je obenem planinec, na svoje nedeljske izlete s sabo mlade ljudi brez posebnega odbiranja. Kolikor ve in zna, jih po poti poučuje. Navdušujejo pa se ob tem pač mladi sami. Lep, human način gotovo učinkovite propagande.

vk

VPRAŠANJE OBRAMBNE VARNOSTI TRIGLAVSKEGA OBMOČJA si k srcu ženejo opravniki tržaške sekcije CAI, po imenu Società Alpina delle Giulie. Po prvi svetovni vojni je bila potegnjena meja med Jugoslavijo in Italijo prav čez vrh Triglava. Tisto planinsko društvo pa je po končani razmejitvi predlagalo svoji vladi, da bi se meja okoli Triglavskega vrha tako popravila v korist Italije, da bi potekala z Luknje gor pod ledenik in za njegovim krajem na Kredarico, v Konjsko Planino ter čez Virnar in Mišelj

vrh na Lepo Špico. Zaradi obrambne varnosti. Tožili so, da je pristop na vrh Triglava z italijanske strani težak, za šest mesecev v letu sploh nemogoč, vzhodna stran velike gore pa da ima sorazmerno zelo lahke pristope. Tako bi o vojnem spopadu Italiji huda predla... (»Alpi Giulie« 1920, št. 3, str. 5.)

Tudi čez vrh Razora (2601 m) bi bila šla meja po mirovni pogodbi. Toda razmejitvena komisija je v gorečem patriotizmu hotela v celoti ohraniti Italiji lepi, obli, izredno razgledni vrh, pa se je odločila postaviti mejnik niže dol, v Jugoslaviji prisojeni svet, na vrh Turna pod Razorom (2394 m). Dne 19. septembra 1921 so vojaki znašali na Turn potrebni material. Pri tem jim je pomagal dolgoletni predsednik Società Alpina delle Giulie dr. Chersi. Skupaj z vojaki je del bremena sam nosil na težko pristopni, hudo ostrí kér. O vsem tem je poročal v reviji »Alpi Giulie« 1923, št. 1—5, str. 10—11. Tam se je podpisoval še Chersich.

KRNSKE PLANINE, takole jih piše italijanski znanstvenik v svoji zares zelo učeni študiji: Nad Drežnico je planina Za Kraj, 1208 m, tam pa je zapisana Zacrario. Planina Pod Skało piše Poscalo, planina Kuhinja, 1020 m, je postala Malga Cochina, planina Golobar je Colombara, Lepoča — La Pocia, Pretovč (1160 m) je kar Bretopeccie, Polje ali Na Polju — Casera Polio, Duplje — Casera di Dupla, planina Črče — Malga Cerce, planina Zaslav (1375 m) je postala Malga del Salto, Vršina — Prati di Ursina, pl. Za Greben ali Za Grebenom je Casera Grebenom, nazadnje jo pišejo Grebenom. In še mnogo drugih takih in podobnih preobrazbenih akrobacij.

Vrag se ob njih spoznaj, če kdo ni bolj učen od tistega učenjaka, ki tako piše. (Gustavo Cumin: »Le casere del Gruppo del M. te Nero di Caporetto«, »Alpi Giulie 1929, št. 3, str. 69—82).

O KRAŠKIH KRAJEVNIH IMENIH je pisal prof. Nicolò Cobol, po prednikih Kobal, na Krasu zelo pogosten priimek, nazadnje je bil še Cobolli. Groza ga je domačih imen pa pravi: Spakedranščine (sconciature) s svetniškimi in drugimi imeni nič drugega ne kažejo ko samo nevednost in omejenost (ignoranza e stupidità), a so v sramoto vsem tistim, ki jih uporabljajo, so sploh v nečast vsej deželi. Profesor naglaša: Sdanjel, Skocian, Smarje, Stjak, Trusche, Rodik, Dutovlje, ecc. ecc. niso nič drugega kakor S. Daniele, S. Canziano, S. Maria, S. Giacomo, Ciruscolo, Roditti, Duttogliano ecc. ... Tako jih je treba popraviti (devono essere corretti). (»Toponomastica della Venezia Giulia« v reviji »Alpi Giulie« 1921, št. 1—3, str. 18—34, posebno str. 31.)

V FEBRUARSKI ŠTEVILKI BO
IZŠLO PREOSTALO GRADIVO ZA
KAVKAŠKO ŠTEVILKO IN ZEM-
LJEVID BEZENGI

ALPINISTIČNE NOVICE

BOHINJSKA DOLINA, piše »Delo« 21. 8. 1965, ko vabi izletnike v lepi gorenjski kot. Če smo tam gori, imamo zares dvoje bohinjskih dolin, ena je Zgornja (Srednja vas, Češnjica), druga je Spodnja (Polje, Brod). Če pa gre Ljubljancan na izlet ali turo, šel bo v Bohinj in ne v Bohinjško dolino. Dolina je »Bistriška«, ker voda Bistrica teče ondod. Nevedneže je o tem poučeval že Prešeren, ki pravi o Črtomiru, da »beži tje v Bohinj, v Bistriško dolino«. »Delo« greši tudi v tem, ko piše 5. 11. 1965 v debelo tiskanem naslovu: »Bohinjčani«. Imel je v mislih ljudi, ki živijo v Bohinju, le-ti pa so Bohinjci.

ZAKLJUČEK ALPINISTIČNE SEZONE 1965

Čeprav se uradno začenja zimska plezalna sezona šele z nastopom koledarske zime in kljub lepemu vremenu v jeseni 1965, smo se člani AAO zmenili, da zaključimo letno plezalno sezono že prvo nedeljo v novembru. To smo nekaj let sem vedno slovesno praznovali in združili s sprejemom novih članov-alpinistov.

Dolgo je že tega, odkar smo se — tedaj še člani AO Univerza, prvič odločili za ta sestanek. Samo prvič, leta 1956, smo se zbrali v domu pod Storžičem, od tedaj pa vedno v Tamarju.

Letos, vsaj tako smo si zamislili, naj bi ves ceremonialni potekal v posebnem vzdušju. Deseta obletnica praznika, izredno uspešno zaključena sezona in štirje kandidati, med njimi eden celo »časten«. Žal nam je bilo le to, da se je eden še pravčasno izmaknil, čeprav mu ni nič »manjkalo«, je vseeno oblekel vojaško suknjo. Uide nam ne — pa drugo leto!

Z vlakom, avtobusi, avtomobili in tudi avto-stopom se nas je v soboto zvečer nabralo v Tamarju toliko, da so se nekateri že bali za spanje, a kot so kasneje ugotovili — brez potrebe. S prvo grupo pa je žal prišla tudi novica: »Borisa ne bo, je vskočil v 'kitajski' tabor!« Le redkim, tistim, ki ga ne poznajo tako dobro, je bilo potrebno pojasnjevati, da vzrok ni bil »političen«, saj je z epizodo v Druju dokazal, da je dovolj zrel. Dobil je — zlatenico, bil je rumen kot kitajec, Po skupni večerji se je najprej dvignil načelnik AAO — Bači in slovesno otvoril zbor in se posvetil razdeljevanju spominskih vponk. Pred leti, ko smo bili nekoliko v krizi, se je

namreč tedaj načelnik odseka Stane zarekel: »Vsakemu, ki bo zlezal kako šestico — prvič, dam vponko z vgraviranim posvetilom!« Verjetno samo zato smo se tedaj potrudili, Stane pa tudi — ko je iz Trsta tihotapil, tedaj še redke vponke.

Od tedaj se ni več ponovilo, da bi tako breme prevzel nase načelnik. Ker pa smo želeli, da običaj ostane, ga mora sedaj nositi revna blagajna. Letos smo morali iz težko priborjene zaloge izločiti kar petnajst komadov, »sreč-neži«, ki bi jih morali le pobrati, pa niso niti vsi mogli v Tamar. Ta je pri vojakih v Tolminu, drugi prav tako, tretji služi v Beogradu, pa oni v Plevljah, eden se menda ženi, itd., polno vzrokov smo slišali. No, na račun pa smo vseeno prišli, saj smo zato preostalim lahko malo močneje zaploskali.

Po opravljenem uvodnem delu je komisija, ki je bila že popreje demokratično določena, zasedla svoj prostor v kotu. Dr. Uroš Tršan v sredini, na levi zopet dr. Ivo Valič, mene pa so kot surogat za Bergija postavili na desno — čeprav nimam še nikakega akademskega naziva. S tem pa je bila porušena dolgoletna tradicija, ne sicer glede nazivov, pač pa v rabeljski funkciji. Kot novi je moral vskočiti Jošt — vse v znamenju reelekcije. Pred začetkom se je komisija že zavarovala. Čeprav so vsi trdili, da smo »močna roka« in smo zato bili tudi postavljeni, smo raje imenovali še svet, ki naj bi prevzel vsaj del odgovornosti, če bi ga pri sprejemu kaj »polomili!« Čeprav nam je po večerji preostalo bolj malo časa, smo se na slovesnost kar primerno pripravili. Vsi smo bili od sile zgovorni, pa vseeno kar nismo prišli do veljave, saj je predsedniku kar vrelo iz ust. Začelo pa se je šele s prihodom nadobudne naveze Bobi-Marička. Vsa sta bila ovenčana z vsem, kar je treba za v steno in jasno tudi za tako resno komisijo, kot smo bili mi, saj smo odločali o tem, ali sta zrela za »višji razred« — za alpinista ali ne. Toda nista računala s tem, da smo ljudje že tako ustvarjeni, da najdemo dlako v jajcu — tudi če je ni. Kaj zato, če sneg še ni niti dobro nakazal svoje bele odeje! Sodili smo, da bi morala imeti s seboj tudi dereze in cepin. Pri tem pa smo vsi vedeli, da dan po takem prazniku ni nikomur za vzpone in smo opremo raje pustili doma. Rabelj pa se je le lahko, že takoj v začetku, izkazal s svojo lepo zvito vrvjo.

Nazadnje, ko sta že mislila, da bosta le lahko začela z »zagovorom«, je padla še zadnja obdoba: »Kako pa si taka sploh upata v planinsko kočo!« Da bi se vrv ne izrabila prekmalu, je padalo sedaj — po starem — z roko.

Nato smo šele resno začeli. Kot prva je bila izbrana Marička, ne zato, da bi kavalirsko dajali damam prednost, pač pa se ima zahvaliti 43 opravljenim vzponom. Ko smo se »nevedneži« pozanimali, kako da je v kratkem času, odkar zahaja v našo družbo, uspela toliko narediti, je vse njene partnerje nekdo zatožil: »Ko pa vsi radi plezajo z njo, vedo, če bodo padli, bodo vsaj na mehko!« Sledila

so vprašanja, iz sedanjosti in preteklosti. Kar ni vedela, smo ji povedali, kar pa je, smo ji popravili — rabljev blagoslov pa je prejela v vsakem primeru. Kljub teži preizkusa se je odlično držala.

Bobí je bil drugi na vrsti, toda preden je prišel pred nas, ga je moral rabelj odrešiti vrvi, ki ga je vezala h klinu na steni, da je vsaj do tedaj skromno stal ob strani. Tudi v njegovi preteklosti smo odkrili marsikatero pregreho — če kdo misli da jih nima, naj se drugo leto kar potruži, da bo prišel pred komisijo — pa neroden se je izkazal.

Na vprašanje: »Kakšna je podobnost med njim in klinom, za katerim se stečuje v težki steni?« smo šele s skupnimi močmi našli odgovor. Ko smo mu pomagali, »...no, pa kakšen?« je le našel odgovor: »Dobro zabit!« No, potem ni pa nobene razlike, smo rekli. Pod zadnjo točko naj bi pokazal še spretnost. Njegova naloga je bila, priti okoli naslonjala stola, ne da bi se dotaknil tal. Kaže, da je na vsak način hotel, naj mu to umetnost kdo popreje pokaže, pa smo se mu vsi raje škodoželno muzali, zakaj stol ne bi nikogar zdržal. Ko smo morali izjaviti, ali smo za sprejem ali proti, smo se izkazali milostni, bili smo za — ampak pogojno. Sklep komisije se je glasil: »Glede na vse okoliščine, katerim ste bili vsi priče, prejme pet gorkih. Prvo od predstavnika konkurenčnega odseka, drugo s strani najstarejše roke odseka, pa še od najbolj nežne roke, pa od načelnika, pa jasno od rablja, pa...«

Že uvodoma smo pojasnili vsem, ki tega še niso vedeli, da Pavle, ki ga vsi poznajo, ne bo prvi, ki se bo vpisal v seznam naših članov. Pa ne ponavljam tega, da bi zmanjšal njegove zasluge, nasprotno. Marusig kot prvi častni član je znal odlično sukati pero in špikniti, kjer je bilo najbolj potrebno, drugi — ki je sedaj že naš častni član — pa raje dela in ima največ zaslug, da je naš alpinizem toliko dosegel v zadnjih letih, pa čeprav v g'avnem na tujih tleh.

Deloma morda zato, ker je bil »častni«, deloma pa zato, ker smo se že utrudili, mu je bilo prizaneseno in ex-predsednik je le bolj poredko, pa še tedaj bolj iz navade zaklical: »Rabelj-kazen.« Kot najbolj poklicanemu smo Pavletu postavili vprašanje, ki sem ga najteže pričakoval: »Kateri alpinisti so prvi dojeli bistvo naše reforme in se po njej tudi ravnali?«

Kako sem bil razočaran, ko sem slišal odgovor: »Tine in Boris, ki sta v Druju teden dni živela od notranjih rezerv!«

Še danes ne vem, kdo mu je prišepnil.

»Resnega« dela večera je bilo konec skoraj istočasno, ko je bila izročena diploma, zato pa je neresni del trajal do takrat, ko so prvi že odhajali na pot. V tem pa so tudi razlogi, zakaj so kapacitete doma zadostovale za tako množico in smo lahko vsi — spali.

Na koncu še eno opravičilo v prid tistim, zadnjim! Vsak se je namreč kasneje, čez dan, pokazal po svoje aktiven. Kdor ni šel v Šite, je zavil proti Mali Pišnici ali pa je na Ko-

tovem sedlu grel svoje revmatične noge, drugi je zopet šaril po Poncah in kljub dovoljenju za obmejni pas gledal, da ga ne sreča patrolja, nekateri — no, teh je bilo najmanj, pa so se potrudili do avtomobila in — se odpeljali.

Franci Savenc

O REORGANIZACIJI ALPINISTIČNE DEJAVNOSTI IN ŠOLANJU ALPINISTIČNIH KADROV

I. GRS naj se tesneje poveže z AO in jim v okviru možnosti nudi pomoč v opremi in pri tečajih (kadri, finance), saj se v njih šolajo njihovi bodoči kadri.

— zaradi poenotenja dela in zmanjšanja stroškov naj se združijo dosedaj samostojne komisije za alpinizem, za odprave v tuja gorstva in vodništvo v eno samo telo.

Nova komisija (komisija za alpinizem ali kak drug naziv) naj rešuje vsa vprašanja, ki so v zvezi z alpinistično dejavnostjo pri nas. Da pa bi bilo njeno delo bolj ekspeditivno, naj za posamezne akcije in naloge postavi »interesna skupina« pod vodstvom člana komisije. Ta se naj bi po potrebi dopolnjevala, njena naloga pa bi bila, da organizira in tudi izvede naloge v smislu dobljenih pooblastil. Tako bi npr. za organizacijo odprave v Kavkaz 1966 formirali grupo, ki bi izvedla razpis, trening kandidatov in njih pripravo ter končno tudi predlagala izbor — ki bi ga potrdila kom. za alpinizem in nato še UO PZS. Slično bi se opravljale tudi naloge drugih, dosedaj samostojnih organov, saj tudi dosedaj v večini teh komisij delajo isti ljudje. Razmisliti bi bilo dobro ob tem tudi o vlogi komisije za inozemske stike!

— s tem, da je PZS prejela v uporabo več prostorov, so možnosti za zametek alpinističnega kluba, oz. vsaj klubskega dela v okviru PZS in novo razbremenitev pisarne PZS. Alpinističnim dejavnostim naj bi se odredila večja soba (I. nad.), kjer bi bil arhiv (predvsem kartoteke in razna poročila) in aktualna literatura (predvsem alpinistične revije). V tem prostoru bi izmenjaje dežurali (1—2 krat tedensko, po 3—4 ure) člani komisije (Ljubljanci), ki bi opravljali inštruktažno službo in administrativne posle (žigovanje izkaznic, zbiranje naročil in v pregled posojali literaturo). S tem bi odpadlo prihajanje posameznikov — v zvezi z alpinizmom — v dopoldanskih urah v pisarno PZS, ki je preobremenjena in jim s pojasnili tudi ne more vedno ustreči. Obenem bi bil ta prostor namenjen (dokler ne bi postal pretesen) shajanju alpinistov iz Ljubljane in od drugod.

— razmisliti bi bilo potrebno tudi o upravičenosti in vlogi večjega števila alpinističnih odsekov v enem samem kraju (Ljubljana, Maribor);

— vlogi in obliki prihodnjih odprav (vsaj za dobo 2—3 let), dokler ne reorganiziramo in pomnožimo naših vrst;

— finansiranju in zavarovanju navez, ki odhajajo v evropska gorstva. S tem v zvezi nastaja tudi vprašanje popusta za inozemske turiste pri nas in našega v inozemstvu (kar bi najhitreje rešili z ustanovitvijo inozemskega PD, kot izrednega člana PZS ali PSJ!);

— preko turističnih organizacij (v perspektivi pa tudi preko naše) naj bi pričeli uvajati gorsko vodništvo, s čimer bi popularizirali alpinizem in naše gore, obenem pa spoznali in stimulirali kader za mednarodno alpinistično šolo.

II. Čim preje bi bilo potrebno izvesti registracijo AO in njihovih članov (alpinistov in pripravnikov) Vsem AO naj bi se razposlala okrožnica z zahtevo, naj se vsaj do 15. I. 66 dostavi:

1. Poročilo o delu v 1965 (plezalna šola, tečaji, odprave, prvenstvene ture, predavanja ...)

2. Seznam aktivnih alpinistov in pripravnikov (takih, ki so v koledarskem letu 1965 opravili vsaj 3 ali 4 vzpone, in tistih, ki jih iz opravičljivih razlogov — JA, bolezen, inozemstvo — niso mogli opraviti, pa vodstvo AO sodi, da bodo v letu 1966 zadostili pogojem). Seznam naj vsebuje tudi njihovo rojstno leto, naslov, poklic, začetek plezanja in število opravljenih vzponov do 1. I. 1965.

Po teh podatkih bi komisija lahko dobila vpogled v delo odsekov, uredila kartoteko članov AO (potrdila, komu se prizna in komu ne aktivnost) in izdala nalog (ob izpolnitvi tudi ostalih pogojem) o žigovanju izkaznic.

3. Izpisek iz zavarovalne police DOZ o zavarovanju vseh aktivnih članov za leto 1966 in podatke za vsakega posameznika, kam prejema Planinski Vestnik. Verodostojnost tega akta naj bi potrdil UO PD!

4. Delovni program v letu 1966.

5. Sugestije in kritiko o delu komisije za alpinizem PZS in PSJ.

Ker pa nam je znano neredno poslovanje nekaterih AO, naj se do nerednih prično izvajati sankcije:

1. Dokler komisija za alpinizem ne bi prejela vseh zahtevanih podatkov, naj bi se AO ne registriral. Posledice:

a) Odtegnitev vsake pomoči AO in njegovim članom (denarne, nabava opreme, žigovanje za popust ...)

b) Obvestitev UO PD in raziskava vzrokov. S to akcijo bi morda res dobili zelo nizko število članov, pa tudi število AO bi se morda zmanjšalo, toda le začasno. Če se namreč ne bi vodstva PD in člani AO pobrigali, da bi se razmere uredile, bi prišlo do prestopanja — delali pa bi vsaj nekateri AO!

2. Prekontrolirale bi se navedbe v poročilih (predvsem naročenost na PV in zavarovanje) in nepravilnosti uredile na račun PD, ki je poročilo potrdil!

III. S posebnim pismom (na PD brez AO in posameznike, za katere vemo, da se zanimajo za alpinizem) bi bilo priporočljivo dobiti odgovore vsaj na naslednja vprašanja:

a) Koliko interesentov je v kraju-društvu za alpinizem (z njihovimi podatki, ime, naslov, roj. leto, PD).

b) Ali je v društvu-kraju plezalec (aktiven ali starejši), na katerega pomoč lahko računajo in kateri?

c) S katerim AO bi se do registracije (za ustanovitev AO je potreben vsaj 1 alpinist in 3 pripravnik-aktivni) najraje povezali?

d) Ali PD oz. posamezniki imajo kako plezalno opremo in katero?

Po teh odgovorih bi se morali lotiti formiranja novih AO! Dokler ne bi izpolnili potrebnih pogojev, bi jim v pomoč in vodstvo določili alpinista in AO, na katerega bi bili organizacijsko vezani. Za pomoč (predvsem finančno) pa bi morali zainteresirati PD.

Komisija za alpinizem PZS bi morala za poživitev dela teh skupin določiti vsaj minimalna sredstva — finančna za kritje stroškov pri obiskih organizatorja in predavateljev, ter materialna, osnovno plezalno opremo, ki pa bi jo le posojala!

IV. Čim prej bi bilo potrebno evidentirati že obstoječo literaturo, katero bi AO lahko še pred izdajo »Alpinističnega priročnika« uporabljali za šolanje kadrov.

Kartotečni pregled bi bil za to najprikladnejši, saj bi bil lahko osnova za bodoči priročnik, obenem pa bi vedno lahko postregli s podatki, kdorkoli bi se za nje zanimal.

V. Pripraviti bi bilo potrebno čim prej okvirni načrt novega alpinističnega priročnika, določiti prioritetni plan posameznih poglavij in zanje poiskati avtorje. Za povezavo teh bi bil skoraj nujen urednik, ki bi kontroliral potek priprav in usmerjal (potrebno bi bilo skleniti tudi pogodbo kot pri »Našem alpinizmu«).

Izdajo dobrega priročnika bi bilo sedaj verjetno težko uresničiti. Posamezna poglavja bi se ciklostirala v primerni nakladi (ta bi se ravnala po zbranih naročilih) kot nekaj bilten. Ta naj bi vseboval občasna navodila in nasvete, prevode interesantnih poglavij iz svetovne literature in slično, izhajal pa bi občasno.

VI. Začeti bi morali tudi čim prej s široko zasnovano propagandno akcijo!

1. Preko Sekretariata za kulturo in prosveto bi morali razširiti dobro sestavljeno okrožnico (za obseg 1 učne ure) o dejavnosti PZS in alpinistov, ki bi poleg drugega vsebovala tudi, kako se naj uporabi (predvsem ločiti osemletke od srednjih, višjih in visokih šol) in kako se lahko zainteresirana mladina vključi v našo dejavnost.

2. Z izmenjavo dobro izdelanih propagandnih razstav, ki bi krožile po večjih središčih.

3. Podpreti zamisel propagandne komisije PZS o dopisniški službi. V AO in med oskrbniki ter drugimi planinskimi delavci bi morali poiskati sodelavce, ki bi na cenen način (dopisnice, pisma) ažurno obveščali posebno skupino pri PZS o vseh aktualnih dogodkih (obisk v kočah, opravljeni vzponi, razmere po gorah itd.), ki bi jih ta sproti posredovala dnevemu časopisju.

4. Izdelali naj bi (v lastni režiji, ali v režiji Mladinske knjige) nekaj razglednic z alpinistično tematiko (plezalni motivi, motivi iz ekspedicij, stene z vrisanimi smermi).

5. Stopiti v stik z industrijo vžigalic in PTT za izdajo priložnostnih serij s planinsko-alpinistično tematiko.

6. Dogovoriti se z RTV o seriji propagandnih oddaj.

— npr. v šolski uri za višjo stopnjo,

— v športnih oddajah na Radiu.

7. Organizirati predvajanje že posnetih planinskih filmov, ki leže v skladišču, in vedno znova sprožiti vprašanje izdelave novega, pa čeprav le kratkometražnega filma.

Franci Savenc

IZ PLANINSKE LITERATURE

STEIRISCHE BERICHTE Z JUGOSLOVANSKO IZDAJO O NAŠIH PLANINAH NA MEJI

Revija »Steirische Berichte« v Gradcu, ki izhaja šestkrat na leto, je svojo peto številko posvetila Jugoslaviji, oziroma Sloveniji in objavlja na 170 straneh razne literarne, gospodarske in zgodovinske članke o Slovencih, deloma tudi o Hrvatih ter turistične o jadranskem morju. Naslovna stran ima lepo sliko o našem Gornjem Cmureku z gradom, ki je bil svoj čas last celjskih grofov. Videti je kakor kaka stara trdnjava. Bila pa bi naj slika simbol povezave med obema državama ob Muri, ki jih loči preko mosta Mureck in Gornji Cmurek.

Člankar Ernest Erker, šolnik iz Štrasa pri Spilfeldu piše o usodi meje po prvi svetovni vojni. Opremil je svoj spis tudi z lepimi slikami obmejnih krajev Lovrenca pri Ivniku (Eibiswald) z Radelskim sedlom in bližnjim pogorjem, sv. Pankracija pri Ivniku, s planinami Radlovo sedlo, v ozadju Pohorje. Revija ima luksuzno opremo in so tako lepo podane tudi gorice, ki se prav nič ne ločijo s kraji onstran meje, kot jih kaže ta sliki novega vinograda v terasah in posebno pokrajina ob vinski cesti — »Weinstrasse« nad Plačem, kjer drži avtomobilska cesta deloma po naši zemlji in liči popolnoma na vinogradniške kraje pri Mariboru. Nehote vzbuja vprašanje: Kaj je torej meja? Prispevali so članke tudi naši književniki in drugi kulturni in gospodarski delavci.

Dr. Avgust Reisman

VILÉM HECKEL, EKSPEDICE KAVKAZ. Spremní tekst napisal Arnost Černík, Geografska in etnografska imena pregledal Vaclav A. Černý. Ovitek in oprema grafično uredil Milan Albich. Zemljevide izdelala Jindřich Průša in Antonín Pavlík... Izdal Svět sovětu kot svojo 1000. publikacijo... 184 strani, 26 prilog, naklada 16 000. Cena za vezano knjigo 45 Kčs. — To je knjiga, s katero se avtorji, sodelavci in češka grafična industrija merijo z najboljšimi na svetu. Čehi so tudi na Kavkazu v zadnjih letih pokazali svoje izredne sposobnosti z uspešnimi vzponi po najtežjih smereh pa tudi s kulturnim odrazom svojega alpinističnega delovanja, to je, z lite-

rarno, fotografsko in filmsko kvaliteto. Heckelova kamera uživa danes svetovno priznanje in je gotovo ena od onih, ki pomenijo pravo renesanso svetovne fotografije, nad katero so ob izrednem filmskem napredku že obupali. Moderna fotografija, med katero je skrajno kvaliteto dosegla tudi češka, pa kaže, da je dokument lepote tudi z navidez konservativnim sredstvom še vedno dragocen in da bo tak tudi zmerom ostal. Bistra izbira motiva, gradnja, montaža in režija fotografske slike je še vedno dovolj težka naloga za vsakogar, ki si prizadeva, da bi s kamero zajel živi hip dogajanja in njegovih značilnih okoliščin tako, kakor terjajo estetske zakonitosti in sodoben okus.

Knjiga mojstrsko — za to jamči Černikovo pero — opisuje češko ekspedicijo na Kavkaz l. 1962. Tekst in slike kažejo, kakšen pomen prisojajo v ČSSR alpinizmu, predvsem pa njegovim vzgojnim kapacitetam.

Knjiga nam v vsakem pogledu naravnost naroča, da pohitimo z ukrepi, s katerimi bomo v našem alpinizmu popravili neljube zamude.

T. O.

ZVUCI DOMOVINE, mesečna revija našim zemljacima širom svijeta. Izdavač Jugoton Zagreb, glavni in odgovorni urednik Cino Handl Gog. I. br. 10. Publikacija je med drugim posvečena našim goram kot turističnemu potencialu Slovenije. Na uvodnem mestu stoji članek »Triglav, simbol Slovenije« (Orel), sledi še članki: Nad večno modro Sočo (O. Simić), Legenda o Zlatorogu (Strahonja) Idrija (Orlovac), Kravji bal (Orlovac). Več člankov je prispeval znani sodelavec RTV Ljubljana Ernest Petrin o ambasadorjih ljudske glasbe, o dveh ljubilejih, o Bojanu Adamiču, dalje Milenko Šober in mnogi znani zagrebški avtorji. Zvočne priloge k številki bodo popularizirale vrsto znanih popev, pevcev in pevk in ansamblov. Opremljena je s številnimi posnetki, med njimi jih je deset posvečenih slovenskim goram, med njimi ena barvna.

T. O.

NOV ROMAN SLOVENSKEGA TRŽAŠKEGA PISATELJA

Borisa Pahorja poznajo planinci po članku Triglavske razsežnosti v 10. št. PV 1965, skoraj gotovo pa tudi po katerem izmed njegovih romanov ali zbirki novel. Kot zaveden tržaški Slovenec je doživljal zločine predvojnega fašizma, kasneje pa kot pristaš Osvobodilne fronte okušal strahote nemških koncentracijskih taborišč. Pred vojno je rad zahajal na vse vrhove zahodnih Julijskih Alp od Krna do Montaža in se kot študent udeleževal ilegalnih slovenskih tečajev na Ojstrniku.

V knjigi *Kres v pristanu* (MK 1959) je objavil novelo *Nesluteno vprašanje*, ki obravnava narodnostno osveščanje mladega Tržačana pred zadnjo vojno, a je hkrati zanimiva tudi po moderni psihološki tehniki pisanja. V doma-

čem stanovanju visoko v ulici blizu pomola San Carlo nastopni osmošolec razčiščuje v sebi vprašanje o lastni jezikovno kulturni pripadnosti, zato ga spomin samohotno nosi v bližnjo in daljno preteklost vse do detinskih let. V italijanskem jeziku in duhu vzgojenega gimnazijca slovenskega rodu je na Ukvanski planini pod Ojstrnikom dražljivo mladostna Ziljanka prva vznemirila z neslutanim vprašanjem: Si mar res Emilio? Ne, nisi, Milko si! Spomin mu je zatem segel nekoliko bolj nazaj, ko je z nevoljo in odporom moral gledati, kako se je slovensko dekle ob Mangrt-skem jezeru brez sramu privijalo k plešastemu črnosrajčniku. Nato je v duhu ugledal sebe, devetletnega dečka, v vasi ob Timavi, kjer se je stric duhovito norčeval iz fašistov, in še mlajšega, ko se je z debelim nomom vozil v korieri na svatbo v Komen; vsi so ga klicali le za Milka in vsi so govorili z njim po domače. Spomin ga je potem ponesel v čas med prvo vojno, ko mu je bilo štiri leta in sta doma gospodarila lakota in španska; oče je po Vremski dolini za družino prosjačil moke, doma v Trstu pa je Milku umrla mlajša sestra. Po tem posegu daleč nazaj v mladost in neizprosnem pogovoru s samim seboj si je študent končno zaželel zaupljivega pomenka z materjo. In v tem pomenku je spet, in sicer za vselej, našel prvinski stik z materino slovensko besedo in s svojim narodom. Najnovejši Pahorjev roman *Parnik trobi nji* (CZ 1964) sicer ne opisuje drobnih lepot in grozljivih mogočnosti gora ter ne opredeljuje človekovega razmerja do njih kakor zgoraj označena novela, zato pa vsebuje druge kvalitete. Dogaja se kakor večina Pahorjevih del v Trstu in pripoveduje o Danilu in Emi, dveh mladih ljudeh, ki se služajno srečata, nato pa zorita v ljubezen in sodelujeta pri ilegali. Ljubezen pojmuje pisatelj kot nekaj naravnega in lepega, kot harmonijo telesa in duše, kot nekaj strastnega in nežnega, zato prikazuje njuna intimna čustva in doživetja sredi same narave, sredi morskega elementa. Ljubezen pa Danila in Emo organsko povezuje tudi s krvno jezikovno skupnostjo, ki je pripadata, s slovensko narodnostno manjšino v Trstu in na Primorskem, trpečo pred drugo vojno, v času fašizma, vsakršno diskriminacijo in preganjanje. In ko mora mobilizirani Danilo v italijansko vojsko, Ema še poveča in stopnjuje svoje pogumno in tvegano ilegalno delo, dokler je ne aretirajo in zapro — med prostitutke; kljub temu v obeh še nadalje živi neomajna vera v pravico in svobodo.

Pahor je pisatelj zmerno moderne smeri, tako da v marsičem uporablja tehniko sodobnega romana, a ostaja kljub temu razumljiv in mikaven tudi pristašem literarne tradicije. Bolj kot pripovedovanju zgodbe posveča pazno poglobljenemu razčlenjevanju človeške duševnosti, v našem primeru zlasti ljubezenskemu razmerju med junakoma, ter razmišljanju in razgovoru o perečih vprašanjih časa in prostora, konkretno o položaju slovenstva v Trstu za fašizma. Čudovito zna podajati tudi vtise iz morske pokrajine ter podobo rodnega

mesta in okolice; tako s pisateljem vred intimno doživljamo morje tja do Gradeža in Devina, ob jadraniu in kopanju, v soncu in nevihti, Trst z njegovimi značilnimi pomoli in ulicami ter slovensko kraško zaledje. Tudi Pahorjev umetniški slog, ki je bolj lirski kot epski, psihološko in filozofsko razglabljač ter slikarsko impresionističen, poleg tega pa prijetno pomešan s tržaško primorskim besednjakom in skladnjo, je nekaj posebnega. Kakor so Gregorčič, čigar 60-letnico smrti bomo v novem letu praznovali tudi planinci, ter Kosovel, Bevk in drugi med primorskim ljudstvom ohranjali narodno zavest in ga bodrili v najtežjih trenutkih preteklosti in polpreteklosti, tako tudi Boris Pahor učinkovito in odločilno pomaga reševati slovenstvo v današnjem Trstu. In ker so v naši skomercializirani in kozmopolitski dobi, ko je slovenski človek, žal, tako pogosto brezbrizen za narodnostno vprašanje, planinci še vedno tisti, ki so z zemljo in ljudstvom neločljivo povezani, sem prepričan, da bodo radi segali po zadnjem Pahorjevem romanu in ga z zanimanjem prebirali.

Joža Mahnič

JUSTYN WOJSZNIS, POLJAKI NA VRHOVIH SVETA, je naslov broširani knjigi, 550 strani, izšlo v Varšavi v Športno-turistični založbi. Knjiga obsega poljski ekspedicionizem od l. 1933 do l. 1939, sedem let in sedem ekspediciij: Spitzbergi, Atlas, Kavkaz, Himalaja, Ruvenzori, Andi. Vsak vodja nastopa kot poročevalec, dogodki so osvetljeni od več strani. Slike niso dobre, ker so bili originali v vojni uničeni.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

ZANKA ZA PLEZALSKO KLADIVO je tudi majhna novost v galeriji plezalskih rekvizitov. Izmisli si jo je George Livanos in jo verjetno preizkusil s svojimi učenci v lažjih smereh, v katerih plezalec ni spremenjen v živ obešalniki stremen, vrvi, vrvice, klinov in zank. Zanko za kladivo si obesi plezalec počez preko ramena in prsi, kladivo lahko pleše na medeninastem obročku, ki drsi po zanki. Kladivo je zato vedno pri roki. Zep za kladivo je v tem primeru na hrbtni strani vetrovke. V SZ pa je mojster športa S. Glaser konstruiral plezalno telovadno orodje, ki je podobno klasičnim »gavgam« iz dveh stebrov, z gredo počez, s katere visi vrvi. Če bi plezalec na teh z notranje strani narezanih in nasekanih

stebrih obnemogel, bi ga vrvi obdržala. Priprava pa še dolgo ni tako izpopolnjena, kakor so za podobne namene stene v agleških telovadnicah, na pariškem sejmu ali v Tokiu.

SARAGAT, ugledni italijanski socialistični politik in ta čas predsednik sosedne države, je bil v mladih letih vnet alpinist. Mnogo tur je opravil s svojo pokojno ženo. Od l. 1954 je dr. Giuseppe Saragat doživljenjski častni član CAJ pri sekciji Belluno. Diplomlo je dobil pri slovesnostih ob italijanskem uspehu na K₂, na katerih je tedaj, l. 1954, zastopal vlado.

ZNANSTVENE RAZISKAVE NA ŠIŠA PANGMA je za nemško-avstrijsko planinsko glasilo »Der Bergsteiger« popisal Tsui-Cu-Ciu, član znanstvene skupine v ekspediciji na Šiša Pangma. V opombi v uvodu pravi pisec, da je vzpon na Šišo Pangmo dogodek, ki je svet »fasciniral«, dokaz hrabrosti in iznajdljivosti kitajskih alpinistov. »Nič manj slavni pa niso znanstveni dosežki ekspedicije, ki je s tem odpravila še eno belo liso s svetovnega zemljevida«. Nato pove, da so nekateri znanstveniki prišli do višine 6000 m, da je znanstvena skupina delala od začetka marca do srede maja, da so obdelali goro samo, njeno okolico pa tudi okolico Tingrija in Tulung severno od Šiša Pangme. Nato pripoveduje:

Šiša Pangma leži v Nyenyuanu, v južnem Tibetu, v stranski meji glavnega himalajskega grebena. Vroče, vlažne zračne mase, ki pihajo z Indijskega oceana proti himalajski zapori, prinašajo s seboj mase padavin, ki se spreminjajo v višinah v sneg in led. Med ledeniki okoli Šiša Pangme je najvidnejši Jebokangal, dolg 13,5 km. V njegovi bližini so naleteli v višini 6000 m na cel gozd ledenih stalagmitov in serakov bizarnih oblik, na ledeniška jezera s površino 100 in več km². Pod ledenikom pa je nastalo veliko jezero. V višini 5600 in 5700 so odkrili večje število ledenih brezden, ki jih je izdobil voda. Ledeniški svet Šiša Pangme je poln čudovitih tvorb in pojavov. Led ima v globini 2 m na višini 5900 temperaturo -10°C, torej mnogo nižjo kot ledeniki v Alpah, ki so pod vplivom morske klime. Podobne temperature ledu kot na Šiša Pangmi so Kitajci zabeležili tudi v Kilienu, Tien-Šanu, Muztag-Ati in Kunguru.

Sledovi nekdanje poledenitve so globoko pod Jebokangalom. Največjo ledeniško »mizo« ali bolvan so izmerili (20 × 8 × 7). Gre za ostanke pleistocene poledenitve, ki dajejo slutiti, da je bila v kvarteru — pred več kot milijon leti — ledena površina mnogo večja, da je bil ledenik dva do trikrat daljši.

V višini 5900 m so na severni strani Šiša Pangme odkrili številne okamenitve širokih drevesnih listov quercus semicarfolia in quercus pannosa. Ti dve drevesi sta danes že močno razširjeni v zapadnem Junanu in Šečuanu v višini 2200 do 3600 m.

Dva meseca so raziskovali geologi različne kamenine na Šiša Pangmi. Biotitni preizkusi in kalij — argonska preizkusna metoda sta

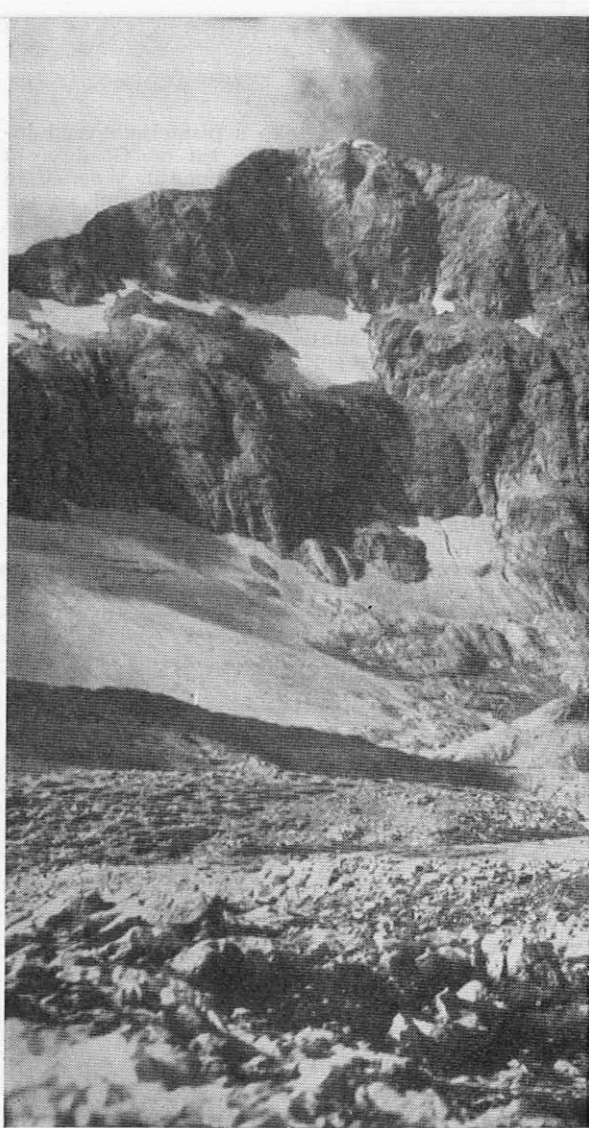
dokazali, da so kamenine stare 13 do 38 milijonov let. Spremembe so doživele v miocenu in oligocenu (torej v terciaru). Zanimiva so odkritja okamenelih vodnih reptilov, morskih zvezd, amonitov in koral v Tingriju, severno od Šiše Pangme. Fosilni reptil, dolg 2,30 m s premerom 24 cm, spada verjetno k vrsti ihtiosaure ali plesiosaure. Pred nekaj milijoni let je bilo tu morje. V zgodnjem kenozoiku so neznane sile dvignile zemeljsko skorjo in jo ozelenile z iglastim in listnatim drevjem. Nato so potresi spet dvignili zemeljsko skorjo in to je bila rojstna ura Šiše Pangme in sosednjih gora. Vegetacija je izginila, mrtvaški prst snega in ledu je pokrtil gore. Višina Šiše Pangme se je dvigala od 3000—3500 do 8000 m, tako da danes meri 8 012,06 m.

To je povedal Tsui, bolj pa so zgovorne slike, ki ponazarjajo članek. Vodja znanstvenikov je bil Liu-Tung-šeng.

GERVASUTTIJEV STEBER v Mt. Blanc du Tacul je še danes upoštevana tura. Letos je doživela prvi zimski vzpon. Torinčana Rabbi in Ribaldone sta ga preplezala od 27. febr. do 2. marca. Tretji bivak sta prestala na vrhu v snežnem viharju.

Isti Ribaldone je od 21. do 24. febr. 1965 v družbi z Marchiarom v treh bivakih oznanil prvi zimski vzpon po južni steni Grand Capucina, vsekakor velika stvar.

USTANOVA FRITZ-THYSSEN že nekaj let podpira obširno znanstveno raziskovanje nepalske Himalaje. L. 1963 so raziskovali predvsem meteorologijo, botaniko in geografijo, l. 1964 pa predvsem zoologijo. 7. marca 1964 je prišla v Nepal že sedma skupina znanstvenikov, ki jo je vodil dr. W. Dierl, entomolog iz državne zbirke v Münchenu, in dr. V. Gazert, zdravnik iz Garmisch-Partenkirchena. Indijski konzul je šel skupini zelo na roke, carina ni pomenila nič, ker uživa to znanstveno delo v Nepal veliki ugled. Spremni oficir se je pisal Kalikote. Iz Kathmanduja so šli s tovornjakom v Banepo, kjer jim je šla na roko švicarska tehniška družba, kakor prejšnje leto. V šestih dneh jim je 59 nosačev znosilo vse, kar treba, v Jiri, kjer so jih spet ljubeznivo sprejeli Švicarji. Nato so sedem dni počivali v Thodungu v višini 3200 m. Ker vreme še ni dobro kazalo, so se odločili delati v nižjih legah, Khumbu pa pustiti za lepše vreme. Po treh dneh so v Chialsu zbirali gradivo ves teden. Potem so postavili tabor v Jubingu, na vhodu v Khumbu. Tu so našli pravo subtropsko podnebje. 18. maja so postavili nov tabor blizu Khumjunga v višini 3800 m. Tu so zbirali deset dni, nato v Dudh Kosiju v višini 3400 m tri dni. Tu so naleteli na zadnjo subtropsko favno. Končno so prišli v Dinpoče (4400 m) in pri Čukkungu v višini 4800 m na moreni ledenika Imja postavili višinski tabor. Od tu so zbirali pomladno favno do višine 5500 m. V tej višini doslej entomologi niso še nikoli delali. Pri delu jih je zatekel monsum. Le s težavo so nabrano gradivo varovali pred močo.

Nova Staničeva koča, imenovana po velikem našem

22. maja 1964 so prišli za njimi v Nepal še dr. H. Löffler iz zoološkega inštituta dunajske univerze, limnolog, in dr. R. Remane iz zoološkega inštituta marburške univerze, entomolog. Nato so konec junija organizirali tabor ob Tsolo Tso v višini 4700 m in od tu lovili znanstveni plen do višine 5000 m. Tabor je bil tak, da je jamčil varnost gradiva tudi v monsumu. V megli in deževju se favna, ki jih je zanimala, najbolj razvije, zato so nabrali zelo dragoceno gradivo. Löffler in Gazert sta pri svojih meritvah ugotovila v himalajskih ledeniških jezerih podobne lastnosti kot v andskih (normalna Ca-Mg-relacija idr.). V jezerih na višini 4500 in 5000 m sta merila količino planktona in opravila morfometrične meritve.

Dierl in Remane sta medtem delala v Bujanu, Jubingu, Jumbesiju, Bhandaru in v Jiri. Nato

alpinistu Staniču. Če se ne zdej, bo pa čez dva, tri mesece imenitno zavetje za smučarje, ki jih mikajo smučine na ledeniku, za Cmirom, v Krmi, okrog Triglava sploh

so se spet vsi sešli v Kathmanduju. Bilo je že proti koncu avgusta 1964. Tu so doživeli sprejem na nemškem poslaništvu in z njegovo pomočjo vse uredili, kar je bilo potrebno za povratek. »Royal« hotel jim je odstopil prostore za skladišče.

4. septembra so z letalom odleteli v Bombay. Dr. Löffler je nosil s seboj 200 planktonskih preizkusov, 40 preizkusov glena, 20 preizkusov vode iz 25 jezer za analizo alkalij in kamenine iz dovodnih bregov teh jezer. Entomologi so nesli s seboj 50 000 insektov, med njimi 20 000 metuljev, od tega 6000 metuljkov. Ti pripadajo skupini, ki je v taki množini Himalaji doslej še nihče ni zajel.

3. novembra 1964 je odletel v Kathmandu inž. Ervin Schneider, znani himalajec, Idrijčan po rodu, ki za silo še govori po naše, gotovo sedaj najzaslužnejši himalajski kartograf.

V poldrugem mesecu je izpopolnil jugozahodni del zapadnega lista, posnel 15 plošč na 35 stojnih črtah. Peter Aufschneider, o katerem smo v tej rubriki že večkrat pisali, je dal Schneiderju na razpolago svojo zbirko krajevnih imen. Inž. Schneider se je vrnil 21. decembra 1964.

11. febr. 1965 je potoval v Nepal dr. W. Hellmich, vodja tega velikopoteznega raziskovanja. Pripravil je v 10 dneh vse, kar je bilo potrebno za start osme skupine znanstvenikov in to na novem torišču. V avdienco ga je sprejel kralj Mahendra, nakar je Hellmich prišel v stik z vsemi ministri. Komaj je prišel v Evropo, je že letel v Köln, da tu zbere osmo skupino, ki se je za delo v Himalaji pripravljala že dve leti in sicer za etnografska in medicinsko-higienska raziskovanja. 4. marca 1965 je nekaj članov te skupine odletelo iz Amster-

dama direktno v New Delhi, od tu pa z vso opremo v Kathmandu.

Konec 1. 1964 je izšla že prva publikacija »Khumbu-Himal«, ki vsebuje poročilo o znanstvenih dognanjih vseh skupin. Iz komparativnih razlogov je knjigi pridejana karta Mt. Kenya. Druga knjiga je izšla spomladi 1965, v tisku sta še dve. V 1. 1965 bo izšla tudi karta Himalaje v sedmih barvah, delo inž. E. Schneiderja in inž. F. Ebstera.

Vsekakor dimenzije prodora v svet, ki jim mi komaj v mislih sledimo.

HIMALAJA 1964 je naslov vsakoletnemu summaričnemu pregledu himalaizma, ki ga je za nemško in švicarsko revijo napisal dr. G. O. Dyhrenfurth. V uvodu pravi, da vreme na splošno ni bilo naklonjeno, da pa je množica ekspedicij kljub temu omogočila nekaj lepih uspehov. Obravnava 43 ekspedicij, ki so se v 1. 1964 zavrstile od Hindukuša do Garhwalске Himalaje. Med najvidnejše uspehe šteje Gyachung Kang (7722 m), na katerega so stopili Japonci. Imenuje ga najponosnejši vrh med Everestom in Čo-Oju. Japonci imajo 3000 klubov, ki so združeni v »Federation of All Japan Mountaineering Unions«, več kot vse zapadnoevropske in ameriške planinske organizacije skupaj. »Te neizčrpne rezerve, ki jih imajo Japonci«, pravi Dyhrenfurt, »se zadnja leta uveljavljajo v Himalaji«.

Z veliko pozornostjo poroča o kitajskem vzponu na Šiša Pangma. Če je pred leti spodbijal kitajski vzpon na Everest prav na podlagi fotografij, zdaj pribija, da so ravno fotografije dokaz za kitajski vzpon.

PLEZALNA VRV mora ustrezati petim pogojem, trije se nanašajo na vrvi samo, dva pa na njeno uporabo. Biti mora trdna (solidna), jamčiti mora za učinkovito varovanje in biti mora pripravna. Uporabnik pa jo mora prav rabiti, zanjo skrbeti in jo preizkusiti. Tako pravita Pierre Henry in Robert Paragot, dve evropski in svetovni avtoriteti, v uvodu v članek o plezalnih vrveh, ki je izšel v pomladanski številki La Montagne 1965.

Trdnost, solidnost vrvi je pojem, ki se je prijel plezalne vrvi od vsega početka njene uporabe. Prva zahteva je bila, da se ne utrga, nato, da se upira trganju pri statičnem sunku, v prodaji pa so se firme sklicevale predvsem na premer in težo na meter vrvi. Vrvi so bile konopljene ali maniške, redko svilene.

Ko so po drugi svetovni vojni prišla na trg umetna vlakna, je to pomenilo revolucijo tudi za plezalne vrvi. Razloček med sintetičnim in naravnim vlaknom je velik:

Umetno vlakno se, preden se utrga, raztegne 20% do 40%, naravno (konopljeno) 2% do do 4%. Če so vlakna spletena v vrvi, se te vrednosti povečajo pri »umetni« vrvi 30 do 40%, pri konopljeni na 10 do 15%.

Gostota snovi je slabša: 1,14 napram 1,48; umetna vrvi je le za 10 do 20% lažja pri istem premeru.

Umetna vlakna ne vsrkavajo niti vode niti vlage, zmočena nylonska vrvi obdrži nekaj

vode le mehanično, zato ne postane težja. V mrazu pa lahko zmrzne in drsi.

Umetna vlakna so manj občutljiva pri obrabi, za marsikaj sploh neobčutljiva itd.

Zelo pa so občutljiva na toploto, zunanjo ali mehanično povzročeno z drgnjenjem, hudim sunkom. Tope se pri 260°C ali 230°C. Šibko se upirajo izrabi na ostrih robovih. Ti zadnji dve lastnosti sta bili sprva zelo važni, novejša raziskovanja pa so ti dve pomanjkljivosti precje odpravila.

Kar zadeva uporabo teh snovi, so le varianta nekdanjih, samo da so mnogo lažje in imajo poleg tega še nekaj lastnosti, ki jih nekad ne bi mogli niti slutiti. Dolžina umetnih vlaken, ki sežejo na celo dolžino vrvi, omogoča izredno elastičnost, ki je konoplja ali manila nista mogli doseči. Seveda mora vrvi ostati vrvi, če hoče obdržati lastnost trdnosti, solidnosti. Nobeden se ne bi navezal na jekleno žico, če tudi je solidna in se zlepa ne pretrga. Energija, ki se razvija pri padcu prvega plezalca, ki torej pade v prostem padcu »v vrvi«, ki je na drugem koncu pritrjena, je produkt plezalčeve teže in višine padca, ki lahko znaša dvojno dolžino vrvi. Ko pride do sunka, lahko samo raztezanje vrvi absorbira nekaj te energije, da se ne prenese vsa na padlega plezalca. Kar energije ostane in se lahko še prenese, se imenuje »maksimalna sila« in se izraža v kg. Raztegljivost vrvi je sorazmerna dolžini vrvi (v %) in seveda višini padca.

Pri preizkusih, s katerimi naj bi vrvi dobila svojo kvalitetno znamko, je ta »maksimalna sila« najvažnejša in znaša 1200 kg.

Da bi vrvi iz umetnih vlaken imela svoje boljše lastnosti, je odvisno tudi od načina izdelave in sestave. Francoska 8 mm vrvi vsebuje 90 160 niti. Vrvi ima »dušo« in »rokavico«, duša prevzema preizkušnje, rokavica pa vrvi čuva pred prehitro izrabo. Večina teh vrvi ima večji premer, kot pa ga uporaba v steni zaradi varnosti zahteva. Koeficient varnosti je torej zelo velik. Vse to je bilo doseženo s sodelovanjem med FFM in UIAA in z izkušnjami alpinistov, producentov in vrvarjev, združenih v državne in mednarodne komisije. Da bi vrvi dobila znamko kvalitete, mora prestati vrsto preizkusov. Za to preizkušanje ima največ zaslug prof. Dodero, ki je iznašel poseben aparat za preizkušanje vrvi. Prva znamka je bila določena že 1. 1951 in jo je po FFM prevzela tudi UIAA in z njo vse njene članice. Zanimivo je, da te znamke ni prejela nobena od vrvi iz naravnih vlaken. Glavni preizkus, ki seveda ni edini, vsebuje dva zaporedna sunka, ki nastaneta, če vrvi obtežimo z 80 kg in breme vrzemo 5 m globoko. Doderovej aparat je sestavljen tako, da so okoliščine preizkusa skoro take kot v steni, vračunan je učinek vponke in vozlov. Aparat meri maksimalno silo, kar je kočljiva operacija. Aparat mora biti občutljiv in precizen, da zabeleži med sunkom nihanje te sile in dobi maksimum. Na pomoč je prišla elektronika, rezultati se avtomatično fotografirajo in zapis je nezmotljiv v oscilografičnih diagramih. Izdelali so ga v Franciji, pri izdelavi

so sodelovali M. l'Ingenieur Général Salmon, la Direction des Etudes et Fabrications d'Armement, delo pa so prevzeli laboratoriji Centre Aéroporte Toulouse.

Vrv pa ima lahko še druge lastnosti, ki odločajo o kvaliteti. Ni jih tako lahko določiti in še niso tako preiskane, da bi jih s kakim aparatom eksaktno izmerili. Ni vseeno, kako teče skozi roke, ali je voljna ali ne, kako se vozla, kako se obrablja, kako je z mehanično absorbcijo vode in vlage, kako se obnaša pri nizki temperaturi in pri spremembi vremena. Na občutek, ki ga imajo ali pa so vedno pripravljene, da ga imajo razni izkušeni ljudje, se ne smemo zanesti, treba je na stvari empirično dognati. Statistike o nesrečah, ki jih zbirajo in študirajo zadnja tri leta, povedo, da se pri nobeni od nesreč ni pretrgala vrv. Statistike zajemajo Anglijo, Francijo, Švico, Nemčijo in Avstrijo.

Staranje vrvi iz umetnih vlaken ni pretirano, četudi je vrv izpostavljena skozi vso zimo pri -28°C , skozi suho poletje in dolgemu deževju. Pri taki preizkušnji izgubi v enem letu komaj 10 % svojih osnovnih karakteristik. Če zaradi sonca pride ob barvo, ni zato nič prizadeta. Vrvi so običajno barvane z dvema barvama, da so bolj vidne, kar pride prav pri nezgodah, malo pa tudi zaradi »nečimrnosti«, fotogeničnosti. Gre pa tudi za tehničen razlog, da se lažje proučuje vpliv radiacije.

Najboljša je vrv premera 11 mm. So sicer razne »šole«, ki temu oporekajo, vendar je vrv te debeline po vseh Alpah najbolj uporabna bodisi enojna ali dvojna. Meter take vrvi tehta 70 gramov, teža 40 pa tudi 50 metrske vrvi torej ni pretirana. Navezava na vrv je lahko neposredna, vendar se vedno bolj priporoča navezni pas ali pa vsaj usnjena »povrhnjica« (tulec) na tistem delu vrvi, ki teče okoli trupa. Navezni pas in to usnje se je v zadnjih letih že toliko izkazalo, da bi ga lahko svetovali vsakemu plezalcu. Sicer pa je treba pri rabi vrvi upoštevati klasična pravila in to v kakršnemkoli terenu. Treba je z njo lepo in skrbno ravnati kljub vsem izboljšavam. V Zapadnih Alpah znaša raztežaj 30 do 35 m, v Dolomitih pa bo verjetno vsaj 100 smeri, v katere je najbolje vzeti 40 do 50 metrsko vrv. Pri varovanju spodaj naj vrv ne bo napeta ali pritrjena, blokirana: če pride od resnega padca, sunka ne bo zdržal alpinist, ne vrv, ne klin, ne vponka, ne zanka ne skalnat rogelj. Vrv mora teči nekaj časa kontrolirano, preden se blokira, ker samo na ta način bomo povečali njeno celotno raztegljivost. Priporočljive so rokavice. Če je med spodnjim in zgornjim plezalcem zabitih več klinov in z vponkami, je višina padca manjša in zato delo spodnjega plezalca lažje. Varovanje od zgoraj je seveda manjši problem.

Na snežnih in ledenih pobočjih se varuje na krajše razdalje. Na srednje strmih snežiščih naj se vrv ne vleče po snegu, pazite, da ne stopite nanjo z derezami. Na strmih snežiščih je ne napeljite okoli cepina, ampak varujte okoli pasu, po istem načelu kakor zgoraj —

v skalnatem terenu. Dinamično varovanje je na mestu tudi v strmem ledu.

Pri »akrobatskem«, »umetnem« plezanju pridejo v poštev dve, tri vrvi; najbolje je, da so raznobarvne, da se ne zmedejo in da je komanda lažja. Za spuščanje pride v poštev 70 m vrvi, tako da je raztežaj pri spustu 35 m globok. Dobro je, da je polovica vrvi vidna, to se pravi, da na vsaki polovici druge barve ali pa se polovica kako drugače vidno označi. Dobro je imeti še varovalno vrv ožjega premera in Prusikove zanke. Pri spuščanju ne skočiti v vrv, to ni niti lepo niti vrvi ne koristi. Vrv mora biti čista, če ni drugače, jo je pred spuščanjem treba oprati, seve, če je voda pri roki.

Vrv iz umetnih vlaken se hitro suši, vendar se ne sme sušiti na vročem. Shraniti moramo vrvi suhe in čiste, na temnem, ne smemo jih zvijati v premajhne kolobarje, ker bi s tem lahko trgali nitke in bi se vrv preveč vozalala. Nosimo jih v nahrbtniku, ko pa se navežemo, ne hodimo po njih niti z vibram-podplati. Ne uporabljamo plezalne vrvi za kake druge namene, nikomur je ne posojajmo! Vrv ne sme priti v stik s kemičnimi produkti, predvsem ne s kislinami ali lugi (milo!). Če se to zgodi, je treba vrv takoj oprati z mrzlo vodo. Če se vrv scefra, jo »zalepimo« s tem, da jo razgrejemo na žvlgalici in sveči.

Naravno staranje vrvi, to je staranje neuporabljene vrvi, skoro ne pride v poštev. Uporabljeno vrv pa je treba vedno pregledovati in jo pedantno hraniti in obravnavati. Pregledovati jo moramo pri dobri svetlobi tako, da teče skozi roke, pod njo pa razgrnimo papir ali blago. Vse, kar z vrvi pri pregledovanju odpade, je treba natančno premotriti. Vsako spremembo, načeto nit je treba še posebej raziskati. Čim je vrv načeta, jo je treba zavreči. Če je vrv doživela in prenesla resen padeč, jo je treba nanovo preizkusiti. Kdo bi vedel, kako bi zdržala ponovno preizkušnjo v steni! Zavrženo vrv je najbolje »uničiti«, da bi koga ne zapeljala v ponovno uporabo. Naj že stane, kolikor hoče, človeško življenje je gotovo več vredno kot piškava vrv.

O tem opozarjamo bralce na znani članek »Varovanje v gorah«, ki sta ga napisala v »La Montagne et Alpinisme 1962/6 P. Henry in J. Teissier du Cros in na Avčinove članke o dinamičnem varovanju v Planinskem Vestniku.

TEČAJ ZA VRHUNSKÉ ALPINISTE je imel že tretje leto George Livanos v Dolomitih. Priredila ga je spet FFM (Fédération Française de la Montagne). Letos je sprejel v tečaj samo inštruktorje in vodnike in učitelje v plezalnih šolah, alpinističnih taborih. Imeti so morali potrdila, da lahko vodijo suvereno v smereh do V+. Tečaj se je vršil meseca avgusta v prekrasni skupini Brenta in je trajal dva tedna. Za naše razmere je morda poučno vedeti, da Francozi svoje alpiniste strogo kategorizirajo in označujejo s posebnimi nazivi. S poukom začno že pri 11. letu. Prirejajo tudi skupne tabore z nemškimi alpinisti. Te vrste

tečaji so v rokah CAF, ki ima posebno komisijo za alpinistični pouk. Predsednik komisije je Paul Bessière, ki je v poletni številki »La montagne« 1965 v vzneseni besedi napisal uvodni članek o uspehih komisije in njenega metodičnega dela. L. 1964 je šlo skozi tečaje 20 % več učencev kot v l. 1963. Vsega skupaj je bilo 81 000 učnih dni, v čemer ni vštet pouk poklicnih vodnikov niti letni smučarski tečaji, torej prava »eksplozija« tečajev. Prinesel jo je čas, prinesle so jo spremembe v alpinizmu, ki ni več stvar posameznikov ampak družbe, zato so alpinistične šole potrebne, odziv na tempo časa, na nestrpnost, s katero bi radi vse hitro naredili. Zato je prav, če se je CAF odločil za servisno službo v tem pogledu. »Servis« ima nalogo, da izšla popolne alpiniste, ne pa stroje za plezanje, da privabi čim več mladih ljudi v stene in na gorska pota.

LEDENIŠKE KLEŠČE, NOVO REŠEVALNO ORODJE naznanjajo v Švici. Na misel so prišli l. 1961, ko so trije alpinisti nenavazani zdrknili v ledeniške razpoke, ki so se proti dnu ozile. V taki razpoki klinastega profila je samoreševanje nemogoče, ker se telo ponesrečenca zagozdi, zabije v ledeno poklino. Tudi tovariši niso mogli pomagati, ker so mogli priti le na 2—3 m do ponesrečenca, doseči pa ga niso mogli. Vsi trije ponesrečenci so v kljub hitremu štartu reševalcev, kljub njihovi dobri opremi umrli po nekaj urah pred očmi reševalcev, čeprav niso bili ranjeni. Nit življenja jim je pretrgal mračni mraz v ledeni globini.

Ledeniške klešče bi utegnile pomagati v takih redkih primerih tudi z roba razpoke, ne da bi se reševalci spuščali v ožecho se globino. Uporaba je enostavna: Na obeh ročajih je pritrjena vrva, po njej se klešče odprte spuste v razpoko. Oba ročaja imata uho, skozi katero teče plezalna vrva. Klešče morajo zagrabiti telo ponesrečenca za boke, čeljusti morajo biti seveda podložene. Če čeljusti obenem primejo tudi roke, nič hudega. Če je ponesrečenec zelo globoko, se mora eden od reševalcev spustiti čim globlje, da ravna z vrvmi.

Ledeniške klešče imata doslej samo Švica in Avstrija. Švica v Samodanu, Sittenu, Bernu in Zürichu. Sestavljajo se tako, da jih letalo lahko vzame na krov.

LETALSKA REŠEVALNA SLUŽBA v Švici se je združila z Rdečim križem. Združitev je pomembna že zaradi lažjega reševanja finančnih vprašanj, saj je znano, da so letalski posegi v reševalnih akcijah v gorah zelo dragi. Zanimivo je, da so nekateri dnevniki to združitev napak razumeli in napadli celo SAC in njegovo prizadevanje zoper rohnenje helikopterjev in avionov nad gorskim svetom. Razume se, da je to demagogija. Reševalna moštva, ki imajo v planinskih organizacijah utrjeno tradicijo, pa so zaenkrat še nenadomestljiva. Letalska služba lahko ogromno pomaga, v stene in razne odročne kraje pa ne more. Kaže, da je zaradi vedno večjega obiska

v gorah poleti in pozimi vprašanje gorske reševalne službe na dnevnem redu. Bavarska Bergwacht se je, na priliko, že združila z Rdečim križem. Nekaj podobnega predlaga tudi SAC za Švico.

ALPINODROM je nova beseda za stari plezalni vrtec, »Klettergarten«. Dobro, da je nastala na zapadu, in tako ne bo zaradi nje nobenega pohujšanja, kot je bilo zaradi alpinad. Tvorec alpinodroma je Hans Hornacher, vodja mladinskega odseka Leventina. Alpinodrom leži severno od Bellinzzone in ima osem smeri od II. do V. stopnje, ki jih je moč zmagati v 30 minutah do 4 urah. Ko je Hornacher odkril te pečine, je najprej priredil »rdečo« pot, nato »sinjo«, oranžno, belo in rumeno, nato še vijoličasto, zeleno in srebrno. Vse te smeri nudijo skoro vse, na kar lahko naleti plezalec v granitnih Alpah. Celo prostor za bivak je tu. Trening je možen vse leto, pozimi popoldne, poleti v jutranjih urah. Za začetnike so zabiti klini in lesene zagozde. V vznožju alpinodroma izvira studenec, kraj je primeren tudi za taborjenje. Lastnik je privatnik. Doslej še ni bilo pritožbe, da bi alpinodrom ne bil čist in v vsakem pogledu v redu. Decembra 1964 je Hornacher izpeljal deveto smer. L. 1964 je bilo v osmih smereh 472 vzponov.

Bellinzonski alpinodrom je postal v l. 1964 geslo švicarske planinske organizacije pri pospeševanju alpinizma v mladinskih odsekih.

PLANINSKE ŠOLE že nekaj let delujejo v Avstriji. Registriranih je pet, med njimi ena tudi v Karavankah v Koči na Košuti (Koschutahaus). Ostale so na Franz-Joseph Höhe pod Grossglocknerjem, na Mooserbodnu (planinski dom Naturfreunde blizu Kapruna), v Schladminger-Touren in Hochgebirgsschule na Tirolskem s središčem v Innsbrucku in s tabori v Ötztalskih, Zillertalskih in Stubajskih Alpah. Naturfreundi vodijo tudi šolo »Schladminger Touren« in sicer v svojem domu na Kaiblingalmu.

BONATTIJEV SAMOTNI VZPON preko severne stene Matterhorna februarja letos imeňuje eno največjih dejanj v zgodovini alpinizma. Ob 100-letnici prvega vzpona na Matterhorn ima to dejanje tudi svojo simbolno stran. Bonatti si je vzpon priboril v najtrših razmerah: Smer je ves čas zelo strma, ni prostorov za počitek ne za bivak, stena je bila zametena v svež sneg, mraz ves čas neusmiljen. Za tako dejanje ni dovolj oprema in denar, treba je moža, pravega moža.

NOVI VZPON V BERNER OBERLANDU: Gspaltenhorn ima 1600 m visoko severno vzhodno steno, poleg Eigerja najvišjo v Zapadnih Alpah. Ker je v zatrepu doline Lauterbrunnen, divjem in ne preveč obiskanemu svetu, alpiniste še bolj miha. Prva polovica stene je soliden apnenec, druga polovica je krušljiva in po navadi močno zasnežena. 2. in 3. sept. sta to steno ponovila plezalca iz Berna

H. Bichsel in W. Munter ter opisala 5. ponovitev. Isti Munter je s Teitknechtom naredil prvi zimski vzpon na Jungfrau po severovzhodnem grebenu in to že l. 1963, dalje s Kellerhalsom 4. ponovitev severne stene Ochs ali Malega Fiescherhorna, visoke 1050 metrov. Isti Munter je z obema Schmiedoma 17. julija 1964 odprl novo smer v južnem strebru Schreckhorna.

MEIRINGEN je majhen kraj med Luzernom in Interlakenom. Letos je proslavil 25-letnico, odkar so tu ustanovili alpinistični inštitut Arnolda Glattharda. Glatthard je bil velik smučar, švicarski reprezentant, vendar je pravo slavo dosegel v alpinizmu. Indijska vlada je njemu zaupala organizacijo alpinistične šole v Dardžilingu. Meiringen je danes znan predvsem po tej šoli. 26. julija 1941 so prišli v Meiringen prvi kandidati v Glatthardovo šolo, sredi vojne, ki je takrat trpinčila Evropo. Glatthard še danes vodi inštitut, ima šest profesorjev in več asistentov, ki so za »Leto Alp« vodili dva jubilejna tedna: enega za manj izurjene, »navadne« planince, drugega za sposobnejše, ki so zmogli vzpone od Möncha, Jungfrau do Matterhorna. Šolo je visoko cenil vrhovni poveljnik švicarske vojske general Guisan, ki je imel svoj glavni stan blizu Meiringena. Med prvimi kandidati šole so bili visoki oficirji, kasneje se je tu učil Sir John Hunt, vodja angleške ekspedicije na Everest l. 1953, danje Mc Namara, sedanji vojni minister ZDA. Slednji je bil tu že dvakrat ob enem s svojima sinovoma.

Vsako leto je pet osnovnih tečajev, poleg tega več dodatnih programov. Med najbolj priljubljene spada »Teden v Bregagli« (Berghell) in »Plezalni teden na Korziki«.

Meiringen si ne dela velike reklame. Njegova poslovna skrivnost je v tem, da se »pusti odkrivati«, da se ne sili v ospredje. Pravijo, da se to izplača. Indijski Himalajski inštitut v Dardžilingu vsako leto pošlje svoje štipendiste v Meiringen. Tu se je šolal tudi polkovnik indijske vojske, ki inštitut v Dardžilingu že dolga leta vodi.

LOCARNO je letos proslavilo 40-letnico Locarnskega pakta in si za proslavo nadelo vzdevek »mesto večnega miru«. Ustanovili so muzej, ki hrani dokumente o paktu in uredili »Park miru«. V Locarnu živi že 45 let 77-letni vrtnar Fr. Kärr, odlikovan z redom za zasluge za človeštvo. Tu je ustvaril svoje življenjsko delo Giardino Monte della Pace (Vrt na Gori miru), kjer na 25 000 m² raste na tisoče okrasnih in zdravilnih rastlin vse do azalej. Ponos vrtnarja je več kot 1000 orhidej. Za locarnske cvetlične praznike je naredil že več ducatov cvetličnih voz. Vrt miru si publika lahko ogleduje od pomladi do jeseni.

LETO ALP so proslavili tudi v Londonu. Alpine Club in Association of British Members of the Swiss Alpine Club sta organizirala razstavo, ki je prikazala vzpon na Matterhorn pred 100 leti. Na razstavi je bil natančno

prikazan Matterhorn v fotografiji, oprema alpinistov pred 100 leti, rokopisi in portreti, Whymper. Razstavo je odprla Whymperjeva hči Mrs. Ethel Blandy 20. febr. 1965.

2000 SMUČARJEV se je zbralo 4. aprila 1965 na Jungfraujoču. Lötschental ni bil kos navala, ko se je ta množica spustila v dolino. Po tri ure so čakali ljudje na mesto v gorski železnici, pri vzpenjačah in avtobusih. Čeprav so povsod uvedli izredne voznje, se je zatikalo tako, da so v Švici močno pogodrnjali čez množični turizem. Pri tem nam prihaja na misel, koliko so prav oni pred leti imeli zoper množične pohode na Elbrus!

BERNARD BINER je spomladi 1965 v starosti 65 let umrl. Bil je eden najbolj znanih zermattskih vodnikov. Njegovo ime je predvsem povezano z vzhodno steno Monte Rosa. Bil je prvi od zermattskih vodnikov, ki se je povzpел direktno na Dufourspitze, številne njegove ponovitve vzhodne stene Monte Rosa pa so ji vzele pretirano slavo skrajno nevarne stene. Poleg tega je bil Biner znan po številnih vzponih po Youngovem grebenu Breithorna in po prvenstvenem vzponu v zapadnem rebu zapadnega vrha Lyskamma l. 1929. Sicer pa je bil na glasu kot ljubitelj Rothorna, grebena Zmutt in Grebena štirih oslov v Dent Blanche, ki ga je ponovil tudi trikrat v enem tednu. Med zadnjo vojno je kot delegat Mednarodnega rdečega križa pregledal nacistična taborišča v Nemčiji in na Poljskem. Ko mu je bilo 45 let, mu je srčna bolezen onemogočila pot v gore. Tedaj je v spodnjih prostorih družinskega hotela Biner organiziral zavetišče za alpiniste in jim uredil poceni usluge, jim svetoval in odsvetoval pa tudi poskrbel za opremo, če je videl le prehuo pomanjkljivost. Zadnja leta ga je bolezen prisilila, da je odložil funkcijo predsednika gorskih vodnikov, občinskega svetnika in predsednika zermattskega smučarskega kluba. Bil je izredno popularen. Nekrolog je izšel celo v londonskem »Timesu«.

BRENTSKI MEDVEDJE se popravljajo. Oblasti poravnajo vsako škodo, ki se medvedom pripiše. Slabše pa gre medvedom v narodnem parku, zato delajo škodo ne samo v čebelnjakih, načenjajo tudi drobnico. Medvedje tu niso všteti med zaščitene živali, zato se kmetijsko ministrtvo brani poravnati škodo, češ da so medvedje »res nullius et deretictae« (brez gospodarja, opuščeno imetje). Seveda je minister kmetom, ki so se pritožili, pokazal na priprta vrata. Medved je danes v Evropi že tak »gospod«, da ga vsak revir rad gosti.

PLEZALSKE NOVICE IZ DOLOMITOV: V Croz dell'Altissimo je znana smer Appia na južni strani, visoka 1000 m. 14. do 17. februarja 1965 sta jo prvič pozimi preplezala M. Burini in A. Cattaneo. Sollederjevo smer v severni steni Fourchette je sam ponovil Sepp Hölzl. Italijansko smer 1961 v južni steni Piz Ciavazes sta 20. do 22. februarja 1965 — prva

zimski — preplezala Giambisi in Pellegrinon. 11. februarja je isti B. Pellegrinon z mladim Nemcem H. Steinkötterjem prvič pozimi zmogel Zenijevo smer v jugozapadni steni Mugoni. Plezala sta deset ur in zabila 220 klinov in 22 zagozd. Jugovzhodni greben v Sass — Maoru je sam preplezal F. Marchesini. Isti je z Belgijcem Claude Barbierom nenavezan ponovil severni greben Monte Agner.

Severozapadni greben Zapadne Cine so l. 1964 večkrat ponovili. Imenujejo ga tudi »Greben vereric« (cortinskih plezalcev). Bonafede in Menegus sta po šesti ponovitvi izjavila, da je to najtežja smer v Treh Cinah.

V Veliki Cini šteje »saška« smer doslej 11 ponovitev. Schertle in Werne, ki sta opravila 11. ponovitev, sta izjavila, da je polna klinov. To kaže tudi njun čas, 10 ur. Direttissimo, Brandlerjevo, so l. 1964 tudi večkrat ponovili, med drugimi je bil v njej tudi neutrudni R. Carlesso. Direttissima je 20. do 21. sept. 1964 zabeležila že 100. ponovitev!

LALIDERERWAND V KARWENDLU je imela lani prvič francoske goste. M. Hugonnot in M. Nègri sta kot prva Francoza preplezala severno zajedo, ki sta jo kot prva zmogla l. 1947 Lorenz in Rebitsch in jo je doslej preplezalo kakih 20 navez. Visoka je 700 m, VI +.

RAZSTAVO PLANINSKE FOTOGRAFIJE so aprila odprli v Parizu pod pokroviteljstvom najvišjih forumov, Sekretariata za mladino in šport (Herzog), FFM, Smučarske zveze in Mednarodne fotozveze. Natečaj je razpisal CAF in Državna zveza planinskih centrov.

CAMILLE RAVANEL je bil doyen chamoških vodnikov, ko je v starosti 91 let 1. marca t. l. v Argentière umrl. Bil je brat slavnega vodnika Josepha Ravana, imenovanega »Rdeči«. Camille je l. 1902 prvi prečil Col des Droites, potem ko je preplezal težko severno steno. Vodil je navezo, ki je prva preplezala Brenvo in opravil 2. ponovitev Aiguille Verte po grebenu Sans Nom. Bil je med tistimi chamoškimi vodniki, ki so se odločili, da bodo vodili samo v stenah in to v težjih smerih.

VERCORS je znan masiv v francoskih Alpah, v katerem posegajo plezalci po zadnjih problemih, ki pa niso več reprezentančni, čeprav težki. V Gerbieru je lani nastala Bouclierova smer, visoka 400 m, ekstremistična. Francoško-švicarska naveza je zabila na teh 400 m 270 klinov, od tega 15 svedrovcv. Plezali so 26 ur, prvo tretjino smeri pa so že preje opremili s klini. Tu jih je ovirala streha, ki je za 8 m štrlela iz stene. Razežaj, ki je obsegal to streho, je terjal 45 klinov.

AIGUILLE DU MIDI, čeprav vsem na očeh, je lani še vpisala novo smer. 24. junija 1964 sta M. Hugonnot in Jacky Marjov prvič preplezala severozapadno steno v direktni smeri. Stena je 1200 m visoka, ves čas IV, V in V +.

Oskrbovane planinske postojanke v zimski sezoni 1965—66

a) STALNO

1. Julijske Alpe: Planinski dom Tamar, Blejska koča na Lipanci, gostišče Murka na Bledu, Koča pod Bogatinom, Koča Zlatorog, Dom na Predelu, Dom na Vrsnem, Litostrojska koča na Soriski planini, Dom na Komni, Koča pri Savici, Zavetišče pod Poreznom, Zavetišče na Robidenskem brdu, Zavetišče v Ravnah, Koča na Šmarjetni gori, Slavkov dom na Golem brdu, Zavetišče Farji potok, Zavetišče pri Bertu v Dražgošah, Zavetišče Prtovč in Dom na Lubniku.
2. Karavnke: Dom Pristava na Javornškem rovtu, Dom na Peci, Koča na Pikovem (Podpeca), Zavetišče Mihov pod Peco, Zavetišče Helena, Poštarski dom pod Plešivcem, Dom na Kofcah in gostišče Križan.
3. Kamniške Alpe: Dom v Logarski dolini, Mozirska koča na Golteh, Dom v Kamniški Bistriči, Zavetišče pri Pucu v Koprivni, Andrejev dom na Slemenju, Dom pod Stožičem, Koča na Smrekovcu, Dom na Veliki planini, Koča na Starem gradu, Dom na Kravcu, Koča ob žičnici na Kravcu, Mengeška koča na Gobavici, Koča pod Olisevo in Zavetišče v Gozdu.
4. Pohorje: Mariborska koča, Ribniška koča, Koča na Pesniku, Koča na Pesku, Koča na Osankarici, Ruška koča, Dom pri Treh Krajih, Grmovškov dom pod Veliko Kopo, Koča na Kremzarjevem vrhu, Koča Planinc, Koča na Roglji in Dom pod Brinjevo goru.
5. Boč: Dom na Boču.
6. Kozjak: Koča na Zavcarjevem vrhu, Dom Kozjak (Tujzlov vrh), Zavetišče Šober in Zavetišče Podlipje.
7. Paški Kozjak: Dom na Paškem Kozjaku.
8. Zasavje: Koča na Bohorju, Celjska koča, Dom v Gorah, Koča na Kaču, Koča na Kumu, Dom na Jančah, Zavetišče Lovrenc, Zavetišče na Kopitniku, Dom na Mrzlici, Koča na Zasavski gori in Gašparjeva koča nad Vel. Kozjem.
9. Gorjanci: Dom na Polomu in Dom Yinka Padersišča na Gorjancih.
10. Dolenjsko gričevje: Dom na Mirni gori in Gostišče v Crmošnjicah.
11. Polhovgrajski Dolomiti: Dom na Govejku in Zavetišče na Planini.
12. Trnovski gozd: Dom pod Čavnom (Predmeja), Koča pri izviru Hublja in Koča Kekec na Katarini.
13. Idrijsko hribovje: Zavetišče pri Jelenku, Planinski dom Rudar Vojsko in Dom na Goropekah.
14. Nanos: Vojkova koča na Nanosu in Furlanovo zavetišče pri Abramcu na Nanosu.
15. Notranjski Kras: Planinski dom na Slivnici.

b) OB SOBOTAH IN NEDELJAH:

1. Julijske Alpe: Koča dr. Janeza Mencingerja (samo ob nedeljah), Mihov dom na Vršiču, Koča na Gozdu (razen v zelo slabem vremenu) in Erjavčeva koča na Vršiču.
2. Kamniške Alpe: Koča na Kriški gori.
3. Notranjski Kras: Koča Mladika na Pečni rebri.
4. Tržaško-Komenski Kras: Stjenkova koča na Trstelju, Tumova koča na Slavniku (ob sobotah, nedeljah in praznikih).

c) OB DOLOČENEM ČASU:

1. Julijske Alpe: Vodnikov dom na Velem polju (od 1. 3. do 5. 5.), Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih (verjetno od 1. 3. do 5. 5., bo pravčasno objavljeno) in Koča na Uškovnici (do 30. 3.).

to

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

C
O
O
L
O
R

MEDVODE

TOVARNA BARV IN LAKOV

- dobavlja najboljša premazna sredstva za vse panoge industrije
- Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje, avtomobile, kamione, trolejbusov itd.) hidroenergetskih naprav, železnic, finomehanike in lesne industrije, kemične industrije glede na specialne premaze, odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij in visoke temperature itd.
- Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov in najsodobnejših surovin
- Izvrstne antikorozivne zaščite, vzdržljivi, odporni in trdni filmi, ki uvrščajo »Color« v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

ZAHTEVAJTE
PROSPEKTE,
VZORCE IN POJASNILA

PAPIRNICA KOLIČEVO

PRIPOROČA

SVOJE IZDELKE:

PLAKATNI PAPIR

PELUR IN PRERISNI PAPIR

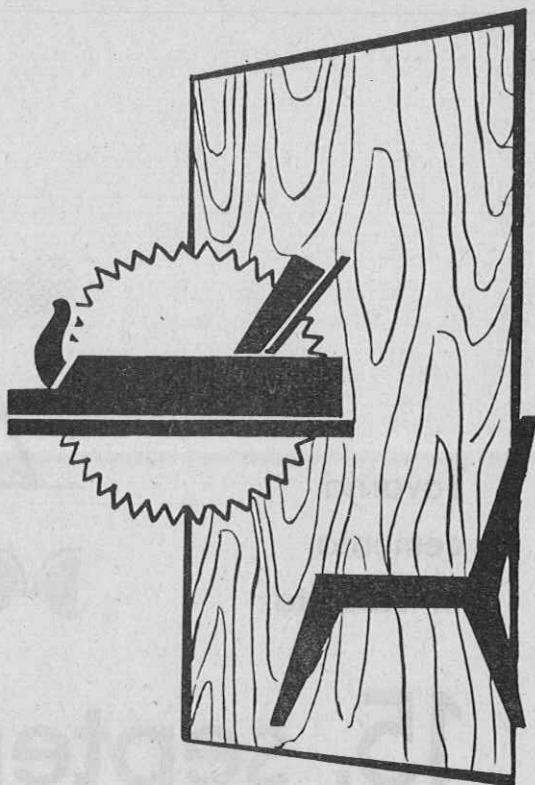
SERVIETNI PAPIR

VSAKOVRSNE SESTAVLJENE KARTONE

VSE VRSTE SPECIALNIH LEPENK

LESNINA LJUBLJANA

Centrala za Jugoslavijo -
Ljubljana, Titova 97

nudi sodobno in kvalitetno pohištvo vseh vrst:

SPALNICE

KUHINJSKO POHIŠTVO

KOMBINIRANE SOBE

DELOVNE KABINETE

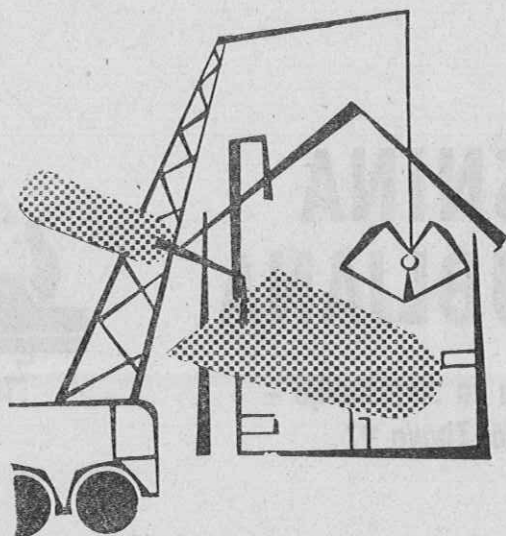
GOSTINSKO POHIŠTVO

SERIJSKO IN KOMADNO POHIŠTVO

Za opremo vseh notranjih prostorov se obračajte na renomirano podjetje **LESNINA LJUBLJANA**, ki Vam je vedno na razpolago s pojasnili in nasveti.

CENJENIM POTROŠNIKOM, POSLOVNIM PRIJATELJEM IN DELOVNIM LJUDEM
ŽELIMO SREČNO IN ZADOVOLJNO NOVO LETO 1966!

Tovarna
cementa
in salonita

15. september

Anhovo

Pošta: Deskle-Anhovo — Telefon 3 — Telegram: Salonit-Anhovo

IZDELKI SALONIT:

VALOVITE PLOŠČE
ŠABLONE IN SALONITKE
TLAČNE CEVI
KANALIZACIJSKE CEVI
VENTILACIJSKE CEVI
KADI IN DRUGI IZDELKI ZA POTREBE
GRADBENIŠTVA IN INDUSTRIJE

NORMALNI IN VISOKOVREDNI PORTLAND CEMENTI

Združene papirnice Ljubljana

Ljubljana-Vevče

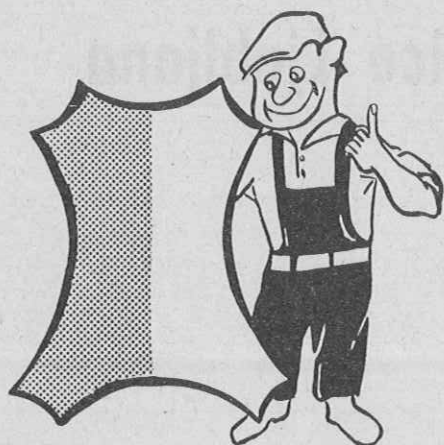
Sedež: Vevče
p. Ljubljana-Polje
Ustanovljene leta 1842

IZDELUJEJO :

SULFITNO
CELULOZO	I. a za vse vrste papirja
PINOTAN	strojljni ekstrat
BREZLESNI
PAPIR	za grafično in predelovalno industrijo, za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno
SREDNJE
FINI PAPIR	za grafično in predelovalno industrijo: za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke itd.
KULERJE	za kuverte, obrazce, bloke, formularje, reklame in propagandne tiskovine
KARTONE	za kartoteke, fascikle in mape
RASTRIRAN
PAPIR	brezlesni in srednjefini za šolske zvezke, za uradne in druge namene
PELURNI
PAPIR	bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

STANDARD

KRANJ

PROIZVAJAMO

STANDARD

GORNJE IN SPODNJE USNJE

STANDIT

KEMIČNI IZDELKI ZA ČEVLJARSKO
INDUSTRIJO

VIST

UMETNO PENJENO USNJE ZA
LESNO, TAPETNIŠKO,
GALANTERIJSKO, OBLAČILNO,
ČEVLJARSKO IN DRUGO
INDUSTRIJO

PLASTICIRANJE

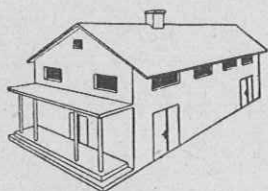
KOVINSKIH PREDMETOV, KOT SO
RAZNE KOŠARE
ZA SAMOPOSTREŽNE TRGOVINE,
MREŽE ITD.

GRADBENO PODJETJE

»OBNOVA«

IZOLA

Telefon 42-44, 41-17

IZVAJA:

STROKOVNO IN PO KONKURENČNIH CENAH
VSA GRADBENA DELA
IN GRADBENO OBRTNIŠKA DELA
SOLIDNO IN KVALITETNO

PRIPOROČA SE ZA NAROČILA
GRADBENIH DEL
OB SLOVENSKI OBALI

Kemikalija

trgovsko podjetje na veliko in malo
RIJEKA, ulica Rade Končara 40/III

posluje s svojimi prodajalnami:

DROGERIJA:

Kemikalija
Drogerist
Stari Grad
Univerzal
Droga

- Blaža Polića 2, tel. 23-013
- 43. Divizije 13, tel. 22-057
- Trg Koblera 1, tel. 25-776
- Borisa Kidriča 60, tel. 22-938
- Prolet. Brigada, tel. 22-903

BARVE IN LAKI:

Chromos

- Rade Končara 36, tel. 22-301

VRVARSTVO:

Prodavaonica

- Užarska 28, tel. 23-150

PARFUMERIJA:

Jorgovan
Jasmin

- Korzo N. Revolucije 23
- Borisa Kidriča 22

CENTRALNA SKLADIŠČA:

Skladišče premaznega materiala
Skladišče raznega blaga

- Proleterskih Brigada 8, tel. 23-019
- Aldo Colonello 6, tel. 23-307

POTROŠNIKE OSKRBUJEMO:

z drogerijskim, parfumerijsko-kozmetičnim blagom, vrvarskimi izdelki, barvami in laki ter z ostalimi domačimi potrebščinami

metalka

LJUBLJANA

Dalmatinova 2

IZVAŽA izdelke črne in barvne metalurgije, promaterial

DOBAVLJA: izdelke kovinske predelovalne industrije, orodje, stroje, instrumente, vagoni in industrijsko opremo

UVAŽA: za potrebe našega alpskega turizma: vlečnice, sedežnice in druge vrste žičnic

KUPUJTE
PRIZNANE IZDELKE

**Tovarne volnenih
izdelkov
Majšperk**

NAROČAJTE
SE
NA
PLANINSKI
VESTNIK.
LETNA
NAROČNINA
1500 DIN
PLAČLJIVA
TUDI
V
4 MESEČNIH
OBROKIH

**Tovarna
emajlirane posode
Celje**

VAS BO S SVOJIMI IZDELKI POVSEM ZADOVOLJILA.
POSEBNO PRIPOROČAMO NAŠE NOVE IZDELKE:

**ECONOM – SOKOVNIK – PASTEL
POSODA – NOVUM**

PRI NAKUPU PAZITE, DA VAS BODO POSTREGLI
S POSODO Z NAŠIM ZAŠČITNIM ZNAKOM **DVA LEVA**

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

* vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (—)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (—)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija